

Tečaj terapijske pedagogije

SD 317

Rudolf Steiner

1924

Dvanaest predavanja, održanih u Dornachu od 25. lipnja do 7. srpnja,
liječnicima i terapijskim pedagozima

SADRŽAJ

I	Prvo predavanje, Dornach, 25. lipnja 1924.	5
	Svakome tko želi odgajati nepotpuno razvijenu djecu potrebno je poznavanje odgojnih postupaka za zdravu djecu. Razmatranje simptoma i razmatranje suštine bolesti. Stvarno duhovno-duševno i njihov odnos prema nasljednim silama koje postoje u nasljednom tijelu. Sintetički procesi u živčanom i osjetilnom sustavu, analitički u metaboličkom sustavu. Obnova ljudskog organizma nakon sedme godine. Učinak individualnosti. Pojava trećeg tijela; zemljina zrelost. Značenje tekućih dijelova organizma, plinovitih, toplinskih dijelova.	
II	Drugo predavanje, Dornach, 26 lipnja 1924.	13
	Površan duševni život kao skup simptoma također može zavarati, što pokazuje primjer govora kriminalističkog psihologa Wilffena. Sintetička aktivnost mišljenja vidljiva u površnom duševnom životu. Izrazi volje temelje se na analitičkoj djelatnosti. Kozmički eter kao nositelj misli: u čemu se formira čovjek, posebno u njegovom živčano-osjetilnom sustavu, su žive misli; proces raspadanja ovog sustava je tzv. zrcaljenje. Stvaranje kontradiktornih misli. Odnos odgajatelja prema živosti mišljenja. Pedagoški zakon: sljedeći viši član odgajatelja djeluje na neki član bića osobe koja se odgaja; primjer: ponašanje ljudi slabe volje. Razumijevanje inkarnacijskih težnji onih koji su slabi ili nemaju znanja o ljudskoj organizaciji u odnosu na ljudski organizam. Moralnost, odgovornost, savjesnost, hrabrost u donošenju odluka u njihovom značaju za odgajatelja.	
III	Treće predavanje, Dornach, 27. lipnja 1924.	25
	'Ja' ima izravan odnos s fizičkim, a ne posredan. Astralno tijelo neizravno povezano sa svjetlom koje struji, s kemijom, s općim kozmičkim životom. Neposredna percepcija onoga što je unutarnje fizičko, kao u oku. Epilepsija ne prodiere kroz organe 'Ja' i astralnog tijela. Terapija epilepsije zasnovana na spoznaji ove činjenice. Lijekovi. Organ kao ispravno ili netočno integrirana misao. Nesigurna volja na početku utjelovljenja; stjecanje morala. Moralni nedostatak: trajni simptomi. Uzroci moralnog sljepila. Kleptomanija, njeni uzroci i transformacija.	
IV	Četvrto predavanje, Dornach, 28. lipnja 1924.	37
	Kontemplacija karme. Obrazovanje u embrionalnom razdoblju je obrazovanje majke. Uzroci epileptičkog ili epileptoidnog ludila. Takozvano histerično ludilo u djetinjstvu: preosjetljivost, bol, snažan unutarnji život, strah, osjećaji depresije, drenaža, enureza: duševna bol izdisaj, znojenje. Psihičko stanje i raspoloženje odgajatelja. Ljekovito djelovanje kroz šok, promjenu tempa u radu; terapija za djecu koja ne vjeruju u sebe. Za odgajatelja: svjesno doživljavanje suštine svakog	

djeteta, a ne pridržavanje pravila.

V Peto predavanje, Dornach, 30. lipnja 1924. 47

Dva polarno suprotna rasporeda ljudskih udova. Kasnije paranoja i slaba metabolička organizacija s proteinima s niskim sadržajem sumpora, s proteinima s visokim sadržajem sumpora prejaka apsorpcija i nestajanje dojmova. Stupanj sadržaja sumpora ili sadržaja željeza; naknadna stanja i liječenja istih. Raznolikost pojmova i oblika i razvoj smisla za njih. Ritmičko ponavljanje kao terapijski element. Liječenje djece sklone opsesijama. Dijeta. Djeca s teškim i lakim mišićno-koštanim sustavom i njihovo liječenje.

VI Šesto predavanje, Dornach, 1. srpnja 1924. 57

Predodžbe devetogodišnjeg dječaka. Detaljna anamneza: podaci o razvoju; razmatranje oblika; odnos između gornjeg i donjeg čovjeka formativno i procesno. Formiranje glave: prednji i stražnji dio glave; uzrok i posljedice slabe kontrole nižih procesa; disanja. Rasprava o preventivnoj i neposrednoj terapiji, primjeri izlječenja od hidrocefalusa. Rasprava o glavnim uzrocima bolesti istaknute osobe. Terapija: način na koji se oslobađa ukočenost i popravljaju disharmonija - terapijska euritmija, kurativna pedagogija, lijekovi. Humor, fleksibilnost i entuzijazam kao osnovni kurativni pedagoški stav odgajatelja.

VII Sedmo predavanje, Dornach, 2. srpnja 1924. 66

Psihološki niz činjenica u slučaju opisanom na prethodnom predavanju. - Daljnje upoznavanje bolesne djece: dječak od šest i tri četvrt godine. Etersko tijelo snažno prilagođeno modelu tijela, disharmoničan, odnos mozak- crijeva. Terapija: terapijska euritmija i govorne vježbe. - Dijete s napadajima osobito na lijevoj strani tijela, kasnije lijevom parezom; nesavršeno oblikovan model; važnosti funkcije crijeva; detaljan razgovor o terapiji, pedagoškom ponašanju.

VIII Osmo predavanje, Dornach, 3. srpnja 1924. 75

Predodžbe bolesne djece. Hidrocefalus: povijest, očuvanost embrionalne organizacije; majčinski i očevi nasljedni utjecaji. Prerastanje životnih uvjeta djeteta u kasnija razdoblja egzistencije. - Slučaj dječaka kleptomana. - Predodžbe sumpornog djeteta: anamneza; odnos majke i djeteta, značaj obolijevanja od ospica u dobi od tri i pol godine; potrebno promatranje života snova.

IX Deveto predavanje, Dornach, 4. srpnja 1924. 82

Uzrok kleptomanije kod dvanaestogodišnjeg dječaka, terapija odgojnim ponašanjem učitelja: povjerenje u učitelja. Rano prepoznavanje djetetove sklonosti kleptomaniji u odnosu na djetetovu okolinu. Terapijski: snažno izvedena terapija euritmijom; lijekovi; razgovarati o djelu u pravo vrijeme. - Terapija djeteta s hidrocefalusom: otupljivanje osjetilnih podražaja; lijekovi; značaj krize za promjenu kliničke slike. -

Slučaj tridesetogodišnjeg hidrocefaličara. - Terapija sumpornog djeteta (8. predavanje): primjene hidroterapije; razbijanje karakternih osobina i njihovo značenje. Nužnost dobrog odnosa između pedagoga i genija jezika.

X Deseto predavanje, Dornach, 5. srpnja 1924. 92

Rasprava o šesnaestogodišnjem dječaku s usporenim duševnim procesima. Razlog treba tražiti u neapsorpciji onoga što živi u organizaciji glave od strane metaboličkog sustava udova; pedagoška terapija. - Slučaj petnaestogodišnjeg dječaka epileptičara, lijekovi i pedagoška terapija. - Slučaj djevojčice sa slabim astralnim tijelom, interventni događaj u trećoj do četvrtoj godini života. Opća pravila za odgajatelje: ezoterna hrabrost, posvećenost malom, što se tome protivi i kako se otpor može svladati. O albinima, horoskopima, nadmoći, bićima.

XI Jedanaesto predavanje, Dornach, 6. srpnja 1924. 103

Terapija kod slučaja desetogodišnje djevojčice s amnezijom, povezanom s izraslinama u nazofarinksu kao odrazom pretjerane aktivnosti eterskog tijela u abdomenu: izazivanje snažnih dojmova, ritmička ponavljanja, medicinski i euritmijski terapijski tretman. - Komentar dijete kleptomana. - Terapija pospanog, retardiranog djeteta: ritmička ponavljanja, tonska euritmija, liječenje medikamentima. - O dječaku koji sve vidi u bojama: ne može u vanjski svijet i živi u astralnom tijelu, informacija za pedagošku terapiju. Učinkovitost zvijezda na primjeru horoskopa albina; terapija za isto. - Put podrške kurativnoj pedagogiji. - O mišljenju u teoriji metamorfoze i kako se nositi s njom; krug i točka; povezivanje s onim što već postoji, za Lauensteina s duhovnom poviješću Jene.

XII Dvanaesto predavanje, Dornach, 7. srpnja 1924. 114

Produbljivanje waldorfske pedagogije za takozvanu nenormalnu djecu. Liječenje i obrazovanje. Duhovno formativne moći majčinog mlijeka; biljka u njenom odnosu prema ljudima; bolest i životinjsko carstvo. Osjetiti uvjete kroz samoobrazovanje; uvjeti; duhovni razvoj i stvarnost života; ono bitno antropozofsko kao stvarnost i kao temelj Antropozofskog društva i Goetheanuma.

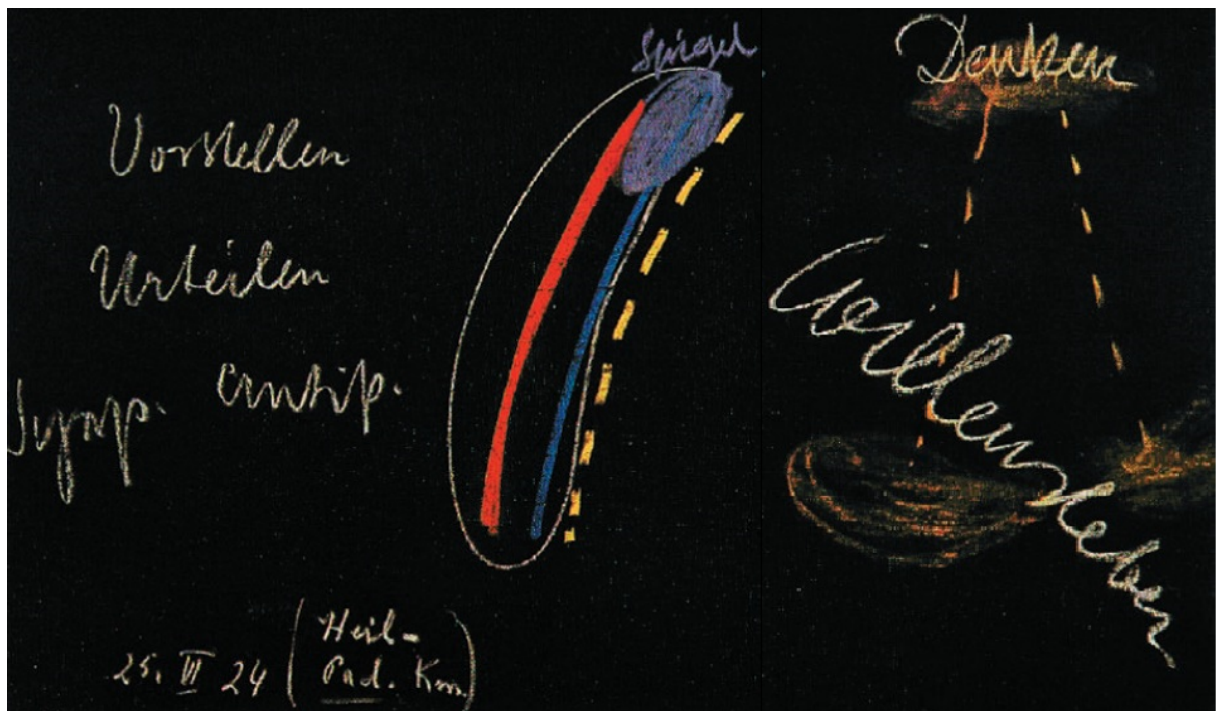
PRVO PREDAVANJE

Dornach, 25. lipnja 1924.

Pa, dragi prijatelji, mi već imamo značajan broj djece koja bi se trebala školovati, a s obzirom na njihov zaostali razvoj, te u skladu s tim, koliko je moguće, izliječiti. Neka od te djece su ovdje, na kliničkom terapijskom institutu, a neka su u Lauensteinu. Ono o čemu ćemo ovdje raspravljati, uredit ćemo na takav način da bude usmjereno, što je više moguće, na neposrednu praktičnu primjenu. Također ćemo zahvaljujući gospođi dr. Wegman moći vidjeti djecu u svrhu demonstracije - to možemo između sebe - i također ćemo se moći baviti nekim slučajevima izravno *ad oculos*.

Ali prvo bih želio govoriti o prirodi takve djece. Prirodno je da svatko tko želi odgajati nepotpuno razvijenu djecu treba prvo doći do razumijevanja, doista snažnog uvida u praksu odgoja zdrave djece. To treba naučiti svatko tko želi odgajati takvu djecu. Jer mora biti posve jasno, da ono što se stvarno može dogoditi kod nepotpuno razvijene djece, kod bolesne djece, da se i na intimniji način uočava i u takozvanom normalnom duševnom životu, samo čovjek mora biti u stanju, normalan duševni život promatrati u skladu s tim. Moglo bi se reći da u nekom kutku duše svakog čovjeka postoji takozvana abnormalnost. To je nešto poput, recimo, malog leta misli ili nemogućnost pravilnog razmaka između riječi kod govorite, tako da netko, ili prekoračuje vlastite granice u govoru, ili slušatelj može 'prošetati' između dvije riječi koje se izgovore, ili slične nepravilnosti koje se također mogu dogoditi u životu volje i u životu osjećaja, koje su, barem u maloj mjeri, raspoloženje, kod najvećeg broja ljudi uočljivo. A o takvim nepravilnostima ćemo morati govoriti kasnije, jer one se moraju smatrati simptomom, za one koji se žele baviti većim nepravilnostima na odgojni ili ljekoviti način. Čovjek u tim stvarima mora biti sposoban proučavati simptome, kao što liječnik u slučajevima bolesti govori o simptomima po kojima prepoznaje bolest, i također govori o kompleksu simptoma pomoću kojeg može sagledati patološko, ali ono što leži u kompleksu simptoma nikada neće brkati s onim što je zapravo suštinski sadržaj bolesti.

Dakle, ono što promatramo u duševnom životu nepotpuno razvijenog djeteta ne treba smatrati ničim drugim osim simptomima. Takozvana psihografija zapravo nije ništa drugo nego simptomatologija. I ako psihijatrija danas ne radi ništa drugo nego opisuje abnormalne duševne fenomene u odnosu na mišljenje, osjećanje i volju, to malo znači, osim da je napredovala u preciznom opisu kompleksa simptoma, Ali da je, budući da ne može ići dalje od takve psihografije, apsolutno nesposobna prodrijeti u supstancijalnost bolesti. Treba ući u bit bolesti. A ovdje bi mogla poslužiti ideja koju vas molim da imate na umu.

Pretpostavimo da ovdje imamo (vidi sliku, sredina) fizičko tijelo čovjeka, kako nam izgleda tijekom rasta malog djeteta. Zatim imamo, u određenom smislu, život duše koji se uzdiže i izlazi iz ovog fizičkog tijela čovjeka. Taj duševni život, koji nam se može činiti kao izraz djetetove duše, može biti normalan ili abnormalan. Uglavnom, nemamo drugog prava govoriti o normalnosti ili nenormalnosti duševnog života djece, ili čovjekovog duševnog života općenito, osim gledajući ono što je u prosjeku 'normalno'. Ne postoji drugi kriterij osim onoga koji je uobičajen u zajednici Filistejaca. A ako ova zajednica išta smatra razumnim ili inteligentnim, onda je to sve ono što, po mišljenju ovih Filistejaca, nije 'normalan' duševni život, pa je onda 'nenormalan' duševni život. U početku nema drugog kriterija. Zato su prosudbe tako neobično zbrkane, kada se počne činiti sve moguće, vjerujući da će to popraviti situaciju, identificirajući abnormalnost - ali umjesto toga, lišimo osobu genijalnosti. S takvom ocjenom se ne može puno učiniti, a prvo što bi se trebalo dogoditi je da liječnik i odgajatelj odbace takvu procjenu, da se ide dalje od izjave: ovo ili ono je pametno ili razumno prema uobičajenom mišljenju koje netko ima. Upravo je na tom području od iznimne važnosti uopće ne kritizirati, nego čisto sagledati stvari. Jer što je zapravo s čovjekom?

Zanemarimo sada potpuno ovaj duševni život, koji ionako tek postupno nastaje, i u kojem imaju udjela vrlo sumnjivi odgajatelji, zanemarimo ovaj duševni život, tada iza tjelesnosti imamo duhovno-duševno, duhovno-duševno, koje između začeca i rođenja silazi iz duhovnih svjetova. Taj duševni život nije onaj koji silazi iz duhovno-duševnih svjetova, već je to drugi život duše, koji u početku nije izvana vidljiv zemaljskoj svijesti. Želim

to nacrtati shematski iza (vidi gornju sliku, žuta). Cijeli ovaj duševni život koji se spušta, preuzima tijelo, koje je izgrađeno nasljeđem slijedom generacija. Ako je ovaj duševni život takve prirode da čini bolesnim jetru, ako utječe na supstancu jetre, ili ako se nešto patološko nađe u fizičkom i eterskom tijelu zbog nasljeđa i stoga se javljaju osjećaji bolesti, tada je bolest prisutna. Isto tako, bilo koji drugi organ ili kompleks organa, može biti pogrešno integriran u ono što silazi iz duševno-duhovnog kozmosa. I tek kada je ta veza tu, veza između onoga što se spušta i onoga što je naslijeđeno, kada je ovo duševno-tjelesno oblikovano, tada nastaje - ali više kao zrcalna slika - ono što je naš duševni život i ono što se obično promatra kao mišljenje, osjećaj i volja (ljubičasta). Ovo mišljenje, osjećanje i volja, postoje samo kao slike u zrcalu, točno poput slika u zrcalu, i kad zaspemo nestaju. Stvarni trajni život duše teče iza, spušta se, prolazi kroz ponovljene zemaljske živote i nalazi se u organizaciji tijela. A kako sjedi unutra?

Razmotrimo najprije čovjeka prema njegova tri dijela: živčani ustav, ritmički sustav i metabolički sustav udova. Vidite, živčano-osjetilni sustav, zamislimo ga - razumjet ćemo se - zamislimo ovaj živčano-osjetilni sustav kakav je uglavnom, ali shematski, samo lokaliziran u glavi, govorimo o sustavu glave, time što govorimo o živčano-osjetilnom sustavu; to tim više možemo učiniti kod djece, jer konstruktivni dio živčano-osjetilnog sustava polazi od glave i djeluje na cijeli organizam. Ovaj sustav, ovaj živčano-osjetilni sustav lokaliziran je u glavi. To je sintetički sustav.

Sintetički je. Što mislim pod tim? Ujedinjuje sve aktivnosti organizma. Vidite, na određeni način glava zapravo sadrži cijelog čovjeka. Kada se govori o aktivnosti jetre, i zapravo treba govoriti samo o aktivnosti jetre - ono što ja vidim kao jetru, fiksni je proces jetre - tako da je ova aktivnost jetre u potpunosti u donjem dijelu tijela. Ali svakom takvom funkcionalnom kontekstu odgovara aktivnost u ljudskoj glavi. Ako ovo nacrtam shematski (vidi sliku, desno), to izgleda ovako: ovdje je aktivnost jetre. Ova aktivnost jetre odgovara nekoj aktivnosti u ljudskoj glavi ili mozgu. Ovdje u abdomenu, jetra je relativno odvojena od drugih organa, kao što su bubrezi, želudac i tako dalje. U mozgu se sve slijeva jedno u drugo, rad jetre teče zajedno s ostalim aktivnostima, tako da je glava veliki ujedinitelj svega što se događa u organizmu. Ova sintetička aktivnost uzrokuje proces razgradnje. Supstancijalnost otpada.

Baš kao što u glavi imamo proces sinteze, u ostatku organizma imamo proces analize, posebno u metaboličkom sustavu udova. Tamo je sve odvojeno, za razliku od glave sve je odvojeno. Dok se u glavi aktivnost bubrega odvija zajedno s aktivnošću crijeva, za razliku od toga sve je odvojeno, tako da možemo reći, crtamo li dalje shematski, naprimjer aktivnost jetre, aktivnost želuca, one su ovdje odvojene jedna od druge; u glavi se pretaču jedno u drugo, sve teče zajedno, sve se sintetizira. Sada ovo

stapanje - istovremeno sa stalnim ispadanjem supstance, kao da pada kiša - ova sintetička aktivnost glave u biti je temelj svake misaone aktivnosti. Da bi čovjek mogao misliti, da bi čovjek istupio i djelovao, ono što dolazi iz duhovno-duševnog mora zadržati funkciju sjedinjenja prema glavi, čime se sintetski strukturira nasljedni materijal. To znači da se u sintetski strukturiranom nasljednom materijalu može vidjeti zrcalo. Dakle, imate sljedeće: kada se prilikom ulaska onoga što se spušta, glava organizira sintetski, glava postaje zrcalo i u njoj se reflektira vanjski svijet, a to dovodi do mišljenja, kakvo uobičajeno promatramo. Moramo, dakle, razlikovati dvije funkcije mišljenja, onu koja leži iza perceptibilnog, koju izgrađuje mozak - to je ono što ostaje - i funkciju mišljenja koja uopće nije stvarna, koja se samo reflektira i stalno se gasi kad čovjek zaspe i nestaje ako čovjek ne misli.

Drugi dio onoga što dolazi iz duhovno-duševnog područja sada analitički izgrađuje metabolički sustav udova, izgrađuje organe koji se razgrađuju i imaju jasno prepoznatljive pojedinačne konture. Ako sada pogledate cijelo tijelo s njegovim jasno prepoznatljivim pojedinačnim konturama, imamo jetru, pluća, srce i tako dalje, s kojima je također povezan sustav metabolizma i udova; ritmički sustav se ne može vidjeti; sve što je ispunjeno fizičkom tvari pripada sustavu metabolizma i udova; čak i ono što vidite u mozgu je metabolizam. Dakle, ono što su ovi individualni analitički konstruirani organi, leži u osnovi cjelokupnog života volje čovjeka, baš kao što je sintetička aktivnost u osnovi mišljenja. Dakle, svi organi koji postoje u osnovi su života volje.

Sada razmotrimo sljedeće: zamislimo osobu koja je već prilično odrasla. Što se dogodilo s ovim prilično odraslim ljudskim bićem dok je on živio svoj život na Zemlji? Možda je napunio sedam godina, dobio je druge zube; navršio je četrnaest godina i ušao u pubertet; navršio je dvadeset i jednu godinu i uspio učvrstiti svoj duhovni život. Ako uopće želimo razumjeti razvoj djeteta, moramo precizno razlikovati tijelo osobe koja je prošla kroz promjenu zuba i tijelo djeteta koje još nije prošlo kroz promjenu zuba. Ono što su posebno upečatljivi primjeri događa se stalno. Tijelo se mijenja svake godine. Stalno odbacujemo van iz našeg tijela; postoji stalna centrifugalna struja prema van koja gura tijelo. To znači da se tijelo zapravo obnavlja svakih sedam do osam godina.

Vidite, ova obnova je posebno važna oko promjene zuba, oko sedme godine. Zašto? Pa, tijelo koje osoba nosi od rođenja do promjene zuba je, u neku ruku, samo model koji smo preuzeli izvana, od naših roditelja, ono sadrži nasljedne snage koje su naši preci pomogli izgraditi. I sada odbacujemo ovo tijelo tijekom prvih sedam godina. A što je to? Stvara se potpuno novo tijelo; ono koje čovjek nosi nakon promjene zuba više nije izgrađeno nasljednim silama, ono je potpuno izgrađeno od duhovno-duševnog elementa, koji se spušta, tako da čovjek nosi svoje genetsko tijelo u suštini samo do promjene

zuba, i dok ga gubi, gradi novo iz svoje individualnosti. Od kada smo promijenili zube, imamo zapravo samo svoja tijela. Jedino što se nasljedno tijelo koristi kao model, a ovisno o tome je li duhovno-duševni život jak ili slab, ovisno o situaciji, ovaj duhovno-duševni element će moći više individualno djelovati protiv onoga što je tu kao nasljedna formacija, ili će biti predmet nasljedne formacije, pa drugo tijelo mora formirati kao što su prvo formirali roditelji.

Dakle, ono što se obično iznosi kao teorija nasljeđivanja je besmislica. Ono što se obično predstavlja, jednostavno je nastavak zakona rasta do promjene zuba dalje u kasnijem životu. Ali činjenica je da se ono što se smatra nasljeđivanjem ne nastavlja nakon promjene zuba; sada nastupa individualnost i formira drugo tijelo.

Stoga moramo razlikovati, posebno u slučaju djece, između nasljednog materijala i onoga što se javlja u tijelu pojedinca kao rezultat nasljednog materijala. Individualno tijelo, koje se jedino može nazvati pravim tijelom ljudske osobnosti, postupno se formira. I vidite, sada, između sedme i četrnaeste godine, čovjek dobiva najteži rad za koji je individualnost sposobna: ili trijumfira nad nasljednim silama, tada ljudsko biće, dok prolazi kroz promjenu zuba, pokazuje da se probija iz nasljednih sila, ili - to možemo vrlo jasno vidjeti i stoga moramo uzeti u obzir kao odgajatelji - individualnost je potpuno podložna nasljednim silama, onome što je sadržano u modelu. Tada se nasljedna sličnost s roditeljima jednostavno nastavlja nakon sedme godine. To ovisi o pojedincu, a ne o silama nasljeđa. Kao što se ne može reći, ako mi kao slikaru netko predstavlja nešto da bih ga oponašao, a ja to bitno mijenjam, kao što ne mogu reći da je moju sliku stvorio onaj koji mi ju je predstavio - isto tako malo možemo reći: ono, što imamo od sedme godine nadalje, to smo naslijedili nakon sedme godine. - I to treba duhovno shvatiti, da tako kažem, i znati koliko snažno djeluje individualnost u ovom ili onom slučaju.

Sada, između sedme i četrnaeste godine života, čovjek prolazi kroz rast i razvoj, koji jako izražava njegovu individualnost koju je donio dolje. Kao rezultat toga, ljudi su u to vrijeme relativno zatvoreni od vanjskog svijeta. Upravo u to vrijeme, čovjek ima priliku promatrati prekrasan razvoj individualnih moći. I kad bi čovjek nastavio s tim razvojem i ušao u kasniji život samo s tim razvojem, bio bi užasno povučeno biće, bio povučen u odnosu na vanjski svijet. Ali za to vrijeme on već gradi svoje treće tijelo, koje se pojavljuje sa spolnom zrelošću. Ono je pak konstruirano uzimajući u obzir sile u zemljinom okruženju. Ono što se pojavljuje kao odnos među spolovima nije sve; precjenjivanje toga samo je posljedica naših materijalističkih pogleda. U stvarnosti svi odnosi s vanjskim svijetom, koji se javljaju spolnom zrelošću, u biti su slični. Treba dakle, govoriti o zemaljskoj zrelosti, a ne o spolnoj zrelosti, a pod zemaljsku zrelost treba staviti osjetilnu zrelost,

respiratornu zrelost, također treba ubrojiti i spolnu zrelost. To je pravo stanje stvari. Sada čovjek dostiže zemaljsku zrelost, stječe sposobnost da ne bude ravnodušan prema svojoj okolini. Prije toga na njega nije stavljao dojam suprotni spol, ali ni ostalo iz okoline. Ovdje čovjek razvija svoje treće tijelo, koje ostaje aktivno do početka dvadesetih godina.

Ono što je sišlo iz duhovnog svijeta, dolazi do svog kraja kroz promjenu zuba, i imalo je svoj učinak u prvih sedam godina, i zatim do dvadesetih godina. Ono se već oblikovalo u organima koji su tada tu, i učinilo je čovjeka individualno zrelim i zemaljskim. Ako postoji bilo kakva abnormalnost u životu duše koja se odražava na strukturu organa, koja je uvjetovana kroz cijeli razvoj, onda naravno postoji duševna abnormalnost. Ali ako se, nakon što je osoba prošla kroz dvadeset i prvu godinu, dogodi abnormalnost u jetri ili nekom drugom organu, taj se organ već toliko osamostalio i odvojio da se duševni element volje može održati neovisno o njemu. To može biti manje slučaj, što se više vraćamo natrag u životu djeteta. Kod odraslog čovjeka duševni život postaje relativno samostalan jer organi već imaju određeni smjer, a bolest organa nema tako jak utjecaj na duševni život i može se tretirati kao bolest organa. Kod djeteta još sve zajedno funkcionira; bolesni organ još djeluje na dušu, prilično učinkovito.

Vidite, bolesti koje se obično dijagnosticiraju u našoj modernoj patologiji su teže bolesti. Suptilnije bolesti zapravo nisu dostupne histologiji, leže u tekućini koja teče kroz organ, naprimjer jetru, u kretanju tekućine ili čak u kretanju plinovite tvari koja prolazi kroz jetru. Zagrijavanje takvog organa također je od posebne važnosti za duševni život.

U djetetovom organizmu, kada je u pitanju mana volje, prvo se treba zapitati: s kojim je organom, s kojom degeneracijom organa, s kojom bolešću organa povezana takva mana volje? - To je važnije pitanje.

Nije defekt mišljenja ono što je od ogromne važnosti. Većina mana zapravo su mane volje; jer čak i ako imate nedostatak u mišljenju, treba pažljivo vidjeti u kojoj je mjeri nedostatak u mišljenju nedostatak volje. Jer ako razmišljate prebrzo ili presporo, vaše misli mogu biti sasvim točne, samo je stvar volje koja je u interakciji manjkava. Morate gledati u kojoj je mjeri volja uključena. Defekt mišljenja zapravo možete dijagnosticirati samo ako se deformacije misli, halucinacije, javljaju neovisno o volji. U odnosu prema vanjskom svijetu pojavljuju se potpuno nesvjesno, sama slika predodžbe postaje nepravilna. Ili imamo nešto poput opsesija, i ako su opsesije, one također proizlaze iz volje. No, ono na što morate obratiti posebnu pozornost, je da li se radi o defektu volje ili defektu mišljenja. Defekti mišljenja uglavnom spadaju u oblast zasebnog liječenja. Mane volje se najčešće susreću u odgoju nepotpuno razvijene djece.

Sada razmotrite kako cijelo čovjekovo biće igra ulogu u njegovu razvoju. O tome možete suditi iz onoga što je rečeno o ovom razvoju čovjeka. Ako uzmete samo prvih sedam godina života, tu mogu biti prisutne nasljedne mane, tu glavni razlog mogu biti nasljedne mane. Dakle, takav nasljedni nedostatak ne smije se promatrati kao nešto užasno kako ga gleda moderne znanost; ne dolazi nam slučajno već kao karmička nužnost. Tijelo koje je neispravno biramo prema generacijskom slijedu, međutim, iz našeg neznanja u duhovnom svijetu. Tamo gdje su prisutne neispravne nasljedne moći, prije začeća je postojao nedostatak znanja o ljudskoj organizaciji. Prije nego se siđe na Zemlju, treba dobro upoznati ljudski organizam, inače se u prvih sedam godina neće moći ući u njega i preobraziti ga kako treba. A znanje koje se između smrti i novog rođenja, stječe s obzirom na unutarnju organizaciju, nešto je sasvim nemjerljivo u usporedbi s malim znanjem koje fiziologija ili histologija danas stječu izvana. Ovo drugo nije ništa. Ali ovo znanje koje imamo, koje se potom utapa u tijelo i zbog toga se zaboravlja jer uranja, nije okrenuto prema vanjskom svijetu kroz osjetila. Ovo znanje je nešto nemjerljivo veliko. Međutim, to znanje je narušeno, ako tijekom zemaljskog života ne razvijemo interes za našu okolinu ili ako je taj interes spriječen. Zamislite da bilo koje civilizacijsko doba zaključava ljude u sobe, držeći ih ondje od jutra do večeri kako ih ne bi zanimao vanjski svijet. Kako funkcionira takva civilizacija? Zatvara čovjekovo znanje o vanjskom svijetu. I ako osoba iz ove izolacije prođe kroz smrt i u duhovni svijet donese malo znanja o ljudskoj organizaciji, takav čovjek, kada siđe na Zemlju, silazi s manje znanja nego netko tko je imao slobodan pogled na svoju okolinu.

Druga tajna je ovo: krećete se po svijetu. Sada mislite da kada ovako prolazite svijetom, naprimjer jedan dan, mislite da je to nešto beznačajno: i to jest nešto malo za običnu svijest, ali nije nešto malo za ono što tvori podsvijest u običnoj svijesti. Jer ako samo jedan dan prođete svijetom i pogledate ga izbliza, to je već preduvjet za razumijevanje nutrine čovjeka. Vanjski svijet u zemaljskom životu je, duhovni unutarnji svijet u izvanzemaljskom životu. Govoriti ćemo o tome što radi naša civilizacija i zašto se kao posljedica toga pojavljuju defektna djeca. Oni ljudi koji danas žive izolirani od svijeta, svi će se jednog dana suočiti s nepoznavanjem ljudskog organizma, te će sebi izabrati pretke koji bi inače ostali neplodni. Bit će izabrani upravo oni ljudi koji bi inače proizveli loša tijela, dok oni koji bi proizveli dobra tijela ostaju sterilni. Zapravo ovisi o cjelokupnom razvoju jednog doba, kakav će naraštaj nastati silaskom. I kada gledamo dijete, moramo vidjeti što u djetetu živi iz njegovog prethodnog života na Zemlji. Čovjek mora razumjeti zašto odabire organe koji su bolesni u skladu sa silama nasljeđa, zašto probija svoj put u ovo tijelo kroz nepotpuno razvijenu individualnost.

Razmislite koje su mogućnosti djetetu na raspolaganju do promjene zubića, jer ono što se spušta, nije uvijek adekvatno onome što je prisutno. Postoji

mogućnost da naprimjer, dijete ima dobar model koji se dobro razvija u jetri. Međutim, budući da individualnost nije u stanju razumjeti što leži unutra, ona se nepotpuno reproducira u drugoj epohi života, i onda će se pojaviti vrlo značajan nedostatak volje. Pogotovo kad je primjer da je jetra izgrađena nepotpuno u odnosu na model jetre, tada se pojavljuje nedostatak volje, i izražava se činjenicom da dijete ima volju, ali ne dolazi do izvršenja volje, volja je zapela u misli. Dijete također počinje htjeti nešto drugo kad je nešto pokrenuto, volja zastaje, iskrivi se. Budući da je bit da jetra nije samo organ kod ljudi koji opisuje današnja fiziologija, u najeminentnijem smislu, daje ljudima hrabrost, da stvarno provedu zamišljeni čin. Dakle, ako se dogodi da sam kao osoba tako organiziran, i znam da bih trebao ići u Basel, i tramvaj odlazi - postoje takvi ljudi - a ja sam već tamo: i u posljednjem trenutku ne mogu se popeti, ne mogu se dići! -Vidite, nešto takvo ponekad na neobičan način otkriva, kada dođe do zapinjanja volje. Ali ako se dogodi nešto takvo, tada uvijek postoji fino oštećenje jetre. Jetra uvijek prenosi provedbu začelih ideja, u onu konkretnu kroz sustav udova. Dakle, svaki je organ tu da nešto prenese.

Vidite, rečeno mi je da je izvjesni mladić zaista imao ovu bolest, da je, kad bi bio u blizini tramvajskog vagona, da bi odjednom stao i ne bi ušao. Nitko nije znao zašto ne bi ušao. On također nije znao zašto. Stao bi. Volja zastaje. Pa, o čemu se tamo radilo? Vrlo komplicirana stvar. Otac dotične osobe bio je filozof, držao je neobičnu podjelu osobina duše, na predodžbe i prosudbe, i na sile simpatije i antipatije, ne vodeći računa o volji. Volja je ispala s popisa sila duše. Kada je nabrajao sile duše, nikada nije naveo volju. Ali želio je biti iskren. Želio je dati samo ono što je bilo u svijesti. I tako je to davao, da je bilo vrlo prirodno da nema pojma o volji. Sada je dobio sina u relativno kasnoj dobi. On, otac, sustavnim ignoriranjem volje, u jetru je ugradio nesposobnost da provede subjektivne namjere. To je manifestirano kao bolest kod sina. A onda također možete vidjeti zašto je ovaj sin odabrao individualnost ovog oca: jer nije znao ništa započeti s unutarnjom organizacijom jetre. Stoga bira konstituciju u kojoj ne mora brinuti o jetri. Jetra je bila lišena samo ove funkcije koju dotična osoba nije spustila. Dakle, vidite: ako želite razumjeti dijete, vrlo pažljivo treba pogledati u karmu.

To sam htio reći na početku, nastaviti ćemo sutra u isto vrijeme.

DRUGO PREDAVANJE

Dornach, 26. lipnja 1924.

Jučer sam skrenuo pozornost - želimo postaviti temelje stvari, a onda ući u praktično - kako se obični površni život duše može smatrati kompleksom simptoma. Ako netko želi doći do stvarnih činjenica, u pozadini bilo koje takozvane duhovne bolesti ili takozvane duhovne slabosti, kod bilo kojeg djeteta, vidi da svi duhovni pristupi danas pate od činjenice da se jednostavno opisuju površinska stanja duše, a zatim se ne može pronaći prijelaz na ono što leži dublje, to jest u područje gdje - kao što smo jučer vidjeli - djeluje stvarni život duše. E sad, ne možemo ulaziti u to kako se ponašaju odrasle duhovno bolesne osobe, gdje uvijek imamo nešto problematično. Ali na ovim predavanjima se moramo usredotočiti na to, što je moguće učiniti za djecu. Da pokažem koliko površni život duše ima malo veze s ovim - a pod površnim ne mislim štetan, samo ograničen - i koliko razmatranje površnog života duše može dovesti u zabludu, kao uvod želio bih pokazati na eklatantnom primjeru, što će biti od posebne važnosti za vaš zadatak.

Vidite, postoji sada već bivši javni tužitelj Wulffen. Proučavao je svakakve duhovne abnormalnosti sa stajališta kriminalističke psihologije i o tome napisao debele knjige. Kako takva osoba, koja inicijalno nema medicinsko obrazovanje, dolazi do svojih argumenata? On je, naravno, upoznao bogatu oblast abnormalnog duševnog života u svojoj tužiteljskoj praksi, a zatim, u zrelijim godinama, počinje učiti o svakakvim medicinskim stvarima, a zatim kombinira ono što je naučio u svojoj struci s onim što je kasnije pročitao, i iz toga se formira teorija, koja danas jednostavno mora proizaći iz takozvanih znanstvenih premisa. Jer, ili cijelu stvar shvaćate ozbiljno, u kojem slučaju dobivate nešto poput onoga što je učinio Wulffen, ili je ne shvaćate ozbiljno, u kojem ste slučaju prisiljeni krenuti s antropozofske točke gledišta. Srednji put, uvijek je vrlo upitan kompromis.

Sada je ovaj javni tužitelj Wulffen nedavno u Zürichu održao predavanje iz područja kriminalne psihologije, na kojem je govorio o abnormalnom duševnom životu. Stalno smo tome izloženi, i važno je razmotriti takvu stvar. Ako razmislite o onome što ste danas naučili, ako uzmete znanstvenu knjigu, ako uzmete bilo koju knjigu znanstvenog načina razmišljanja, posvuda ćete naći oblik mišljenja i način razmišljanja, koji se ovdje s ovim javnim tužiteljem samo izražava na posebno radikalan način, tako da se mora znati kamo moderna znanost mora nužno odvesti, osobito u području takozvanog abnormalnog duševnog života. Prije nego što vam pročitam novinski članak, želio bih istaknuti da je državni odvjetnik ipak puno veći autoritet, da je Wulffen više u pravu od novinara koji o tome piše. Novinar se

tome može samo smijati jer, neka hvala Bogu, još iza sebe ima publiku koja je protiv psihijatrije i kriminalističke psihologije. Naravno, u ovom slučaju ton kojim se izvještava ne bi trebao ništa značiti, jer novinar je ipak puno manje kompetentan od Wulffena i može se samo sprdati, ali nema pojma da je vic o današnjoj znanosti a ne o Wulffenu. Zapravo, znanost unutar koje je Wulffen i iz koje crpi, morala bi posvuda tako govoriti da je iskrena i poštena. E sad, budući da nas se tiče, okrenimo se članku. Naslovljen je: "Schiller pod psihoanalizom javnog tužitelja". Zapravo bi trebao biti naslovljen: "Friedrich Schiller pod psihoanalizom moderne psihologije ili psihopedagogije".

"Fritz Schiller, bivši profesor povijesti u Jeni, siromah švapskog podrijetla, autor raznih revolucionarnih drama, prošlog je petka, 29. veljače 1924. bio izložen nemilosrdnoj kritici od strane zasluženog poznatog i izvan stručnih krugova, dresenskog javnog tužitelja dr. E. W. Wulffena u briljantno konstruiranom govoru na temu 'Kriminalna psihologija primijenjena na Friedricha Schillera', koji je postigao briljantan uspjeh među brojnom publikom Sindikata odvjetnika u Zürichu, tim više što mrtvi optuženik nije mogao biti prisutan na sastanku i možda je samo nevidljivom rukom pokazao na ono što je za života napisao.

Sa svoje strane, javni tužitelj Wulffen nastavio je s dobro koordiniranim izjavama; argumenti su bili besprijeekorni; javni tužitelj je čak zaplijenio, točnije pročitao, Schillerovu privatnu korespondenciju, i gle čuda: uz pomoć dr. Wulffena, skup je spoznao: ljubav našeg naroda prema Schilleru i mladeži prema njemu, razotkrivena je u svojim ružnim korijenima: Schiller je popularan zbog svoje urođene okrutnosti, zbog koje je osobito sklon uživati u mračnom sjaju strašnog i tjera ga na balade kao što su 'Ubojica djeteta', 'Ždral od Ibykusa', 'Ronjenje', 'Rukavica', 'Hod do željeznog čekića', gdje na primjer u podrugljivim riječima: 'On je zbrinut i pažen! Grof će pohvaliti svoje sluge!' na vidjelo izlazi okrutnost koja se neprestano hrani Schillerovom borbom sa svojim bolesnim tijelom. A zašto su Schillerove tragedije, u kojima kod publike izaziva strah i sažaljenje, tako efektne na pozornici? Jer apeliraju na latentne kriminalne osobine publike i omogućuju im da sigurno oslobode opasne instinkte.

Gospodin javni tužitelj Wulffen sve to govori i na kraju se otkriva kao uvjereni obožavatelj Schillera; čak završava Goetheovim epilogom 'Zvona': Čuvaj nas Bože, od naših prijatelja!

Doduše, usprkos ogromnom teretu dokazivanja, gospodin javni tužitelj odobrava Schillera: njegov osjećaj za slobodu, koji proizlazi iz ugnjetavanja u ranom djetinjstvu i pretvara se u kompleks manje vrijednosti, koji se rasplamsava u 'Razbojnicima', da bi završio veličanjem revolucije u 'Tellu'. - Usput, Schillerov stav prema dobru i zlu, bio je od presudnog značaja iz estetskih aspekata, i kao što je već rečeno, arterije koje hrane Schillerovu

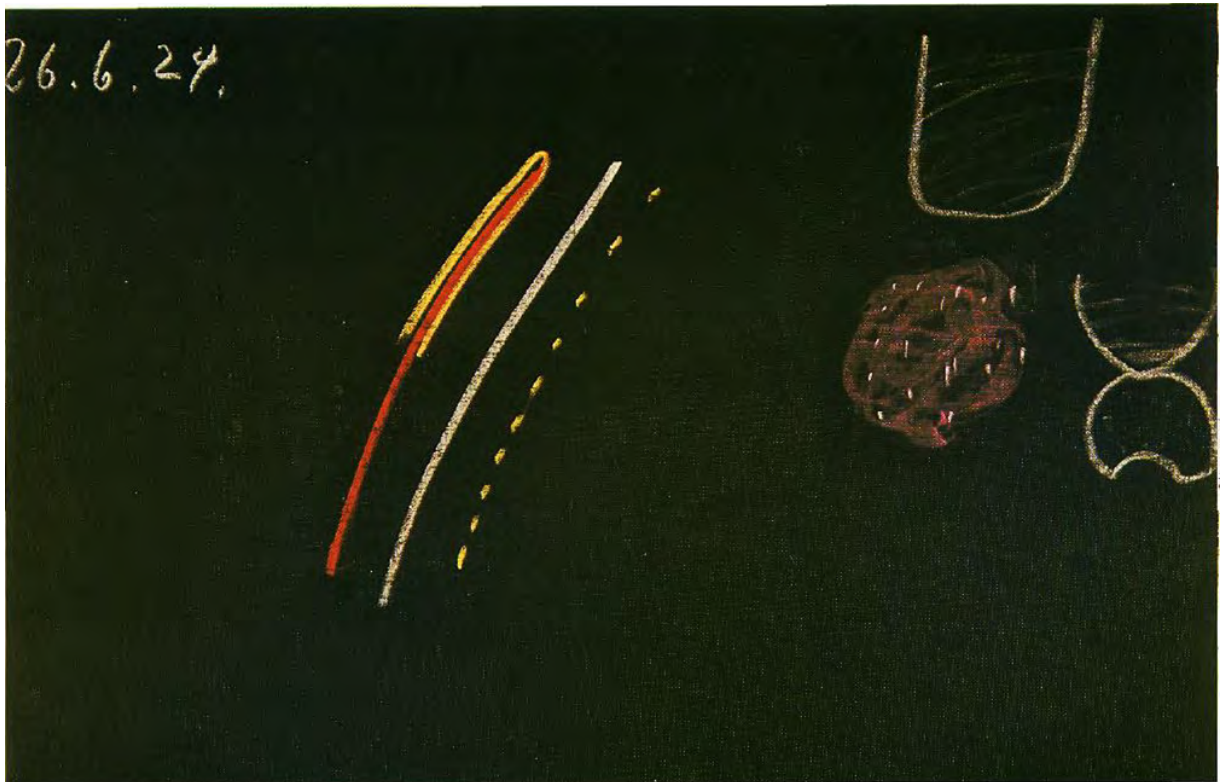
poeziju brzo je pronašao i definirao dr. Wulffen: okrutnost i poriv za slobodom. Borba s tim porivima, koje je imao u poeziji, vodila je Schillerov put do kraja." Ovdje imate kompleks inferiornosti, naravno u njegovom djetinjstvu.

Pa, nije li istina, mora vam biti jasno: što bi proizašlo kada bi današnja znanost ušla u pedagogiju, a zatim bi u tim školama predavali odgajatelji nakon njegovanja ove znanosti, gdje je Schiller bio takav. To morate postaviti detaljno i imati jasno pred očima.

Sada, uzevši sve što sam jučer rekao, vidjeli bi da se, kao što rekoh, kao i u drugim slučajevima bolesti, može orijentirati na stvarne činjenice samo iz drugih simptoma, tako se iz onoga što predstavlja život duše, mišljenje, osjećaj i volju, može zaključiti o stvarnom stanju. I vidjeli smo na primjeru jetre, kada se radi o duševnoj abnormalnosti, da dotični pacijent ne može izaći iz namjere da učini bilo što, do stvarnog djela, kako se pravi razlog mora tražiti u nekoj finijoj abnormalnosti jetre, i da se odatle treba riješiti tretman, i odgojni i terapijski.

Prije nego što uđemo u pojedinačne praktične aspekte, moramo se osvrnuti na djetetov duševni život. S jedne strane, vidjeli smo kako tijelo u prvih sedam godina života predstavlja model, prema čemu pojedinac gradi drugo tijelo, koje funkcionira između promjene zuba i spolne zrelosti. Ako je individualnost jača od onoga što je u svojstvima nasljeđivanja, dijete će prevladati ono naslijeđeno tijekom promjene zuba, a i fizički će se pojaviti kao individualnost u cijelom svom duševnom ustroju. Međutim, ako je djetetova individualnost slaba, ona je potisnuta nasljednim karakteristikama, slijedi model na takav način da odljev modela ropski čini fizički vidljivim. I u pravom smislu riječi moći će se govoriti o nasljednim karakteristikama. Jer između promjene zuba i spolne zrelosti, sve je onako kako proizlazi iz individualnosti. Naslijeđene karakteristike se pojavljuju, jer je individualnost bila preslaba da ih nadvlada kako bi radila u skladu s karmom. Stoga se čini da je stvarni karmički impuls ugušen, onim što se čini naslijeđene karakteristike.

Pa, vidite, dragi prijatelji, sada moramo razmotriti, kao opću simptomatologiju, kako je razvoj mišljenja povezan s razvojem volje kod djeteta. Već ste jučer vidjeli u kojem se smislu to može smatrati samo simptomatičnim. Vidjeli ste da se mišljenje, kako se izražava u površnom životu duše, temelji na sintetičkoj aktivnosti koja leži u konstrukciji i organizaciji mozga, i da se izražavanje volje temelji na analitičkoj aktivnosti, posebno aktivnosti, koja je u osnovi organa, naime metaboličkog čovjeka udova.

Sada najprije razmotrimo mišljenje i temeljnu sintetičku aktivnost mozga. Mora nam biti jasno što su misli zapravo. Jer misli u djetetov organizam uvijek ulaze malo po malo. Čak i odraslo ljudsko biće ima oko sebe, više ili manje u fragmentima, ono što ljudsko biće može misliti. Jedna osoba ima veće obilje misli, druga manje. Ali što su zapravo misli? Sadašnje gledište, koje zatim degenerira u wullfenovstvo, u mislima vidi nešto što se postupno razvija u čovjeku u skladu s njegovim razvojem. A kada čovjek dođe do takvih misli koje su korisne u svijetu, onda se kaže: on je te misli razvio iz sebe. - E sad, ako se doista ispituje čovjeka s antropozofskim gledištima, nikada se neće doći do toga da se u čovjeku otkrije nešto iz čega proizlaze misli. Sva istraživanja usmjerena na ispitivanje o tome što bi moglo potaknuti misli su, u očima znanosti duha, kao kad bi nekome svako jutro dali lonac napunjen mlijekom (vidi sliku, desno), i jednog dana bi, zbog svoje pameti, počeo razmišljati o tome kako glina od koje je napravljena posuda, daje mlijeko svakog jutra. U glini od koje je napravljena posuda za mlijeko, nikada nećete pronaći ništa iz čega bi moglo izaći mlijeko. Zamislamo sada da se svakoj služavki, ne, recimo modernoj domaćici koja je došla iz statusa guvernante - iako je to gotovo nemoguće - može dogoditi da nikada nije primijetila kako mlijeko dolazi u lonac za mlijeko: takvu bi osobnost smatrali glupom ako bi razmišljala o tome kako mlijeko curi iz gline, o tome kako se to postiže. Da, to je doista hipoteza koja vodi do apsurdnog ako se pretpostavi da netko dođe do takvog stajališta u vezi lonca za mlijeko. Do te hipoteze dolazi znanost o mišljenju. Tako je glupa, nedvojbeno je glupa. Jer ako se pristupi istraživanju, sa svim sredstvima koja nudi znanost duha, o kojima

se govori već više od dvadeset godina, ako se pristupi sa tim sredstvima, tada se u svemu što ljudska organizacija jest, ne nalazi ništa što bi moglo proizvesti misli. To jednostavno ne postoji. Kao što se mlijeko mora uliti u lonac da bi bilo tamo, tako i misli moraju ući u čovjeka da bi bile tamo.

A otkud one u životu, koji u prvom redu razmatramo, između rođenja i smrti? Gdje su? Kao što se podrijetlo mlijeka može istražiti, tako moramo saznati gdje su misli. Gdje su te misli? Sada vidite, mi smo okruženi fizičkim svijetom. Ali i eterskim svijetom, iz kojeg se čovjekovo etersko tijelo uzima neposredno prije nego siđemo u svoju fizičku inkarnaciju. Čovjekovo etersko tijelo uzeto je iz općeg svjetskog etera, koji je prisutan posvuda. Sada, ovaj svjetski eter, dragi prijatelji, u stvarnosti je nositelj misli. Ovaj svjetski eter, koji nm je svima zajednički, nositelj je misli, on sadrži misli, on sadrži one žive misli o kojima sam uvijek govorio, uključujući i na antropozofskim predavanjima, da je čovjek u njima sudionik u predzemaaljskom životu, prije nego siđe na Zemlju. Sve što postoji u obliku takvih misli nalazi se u živom stanju u kozmičkom eteru i nikada se kasnije, u životu između rođenja i smrti, ne može izvaditi, nikada, već sve što čovjek sadrži u sebi kao živu zalihu misli, on tada prima u trenutku kada silazi iz duhovnog svijeta, odnosno kada napušta vlastiti misaoni element, kada silazi i formira svoje etersko tijelo. Unutra su još žive misli, u onome što oblikuje i organizira čovjeka.

Dakle, ako ponovim dijagram od jučer (vidi sliku, u sredini), ako vidite ljudsko biće ovdje, ako imamo simptomatični život duše, imamo mišljenje, osjećaje, volju, pravi život duše, tako imamo dio stvarnog života duše u mislima. - A te misli, koje izvlačimo iz općeg svjetskog etera, prvenstveno tvore naš mozak, i u širem smislu, naš živčano-osjetilni sustav. To je živo mišljenje, koje mozak čini organom razgradnje, organom koji se u određenom smislu, prema materiji odnosi na sljedeći način.

Kada gledamo u svoju okolinu, oko nas vidimo zemaljsku supstancu, u njenim različitim procesima i učincima. Ovi procesi koji žive u prirodi, postupno se razgrađuju aktivnošću žive misli, tako da ovdje (vidi sliku) dolazi do kontinuirane razgradnje, to znači, zaustavljaju se procesi koji su prirodni procesi. Dakle, u mozgu je početak zaustavljanja prirodnih procesa, i materija neprestano ispada u sekret. Materija koja je ispala, odnosno materija koja je eliminirana i postala neupotrebljiva: to su živci. I ti živci, obrađeni na ovaj način od žive misli, a s druge strane su stalno ubijani, stječu sposobnost koja je slična sposobnosti zrcaljenja. To im daje sposobnost reflektiranja misli okolnog etera, a to rađa subjektivno mišljenje, površno mišljenje, koje se sastoji samo od zrcalnih slika i koje nosimo u sebi između rođenja i smrti. Dakle, noseći živu misao u sebi, omogućeno nam je suočiti se sa svijetom svojim osjetilnim i živčanim sustavom, obraditi dojmove, koji žive u okolnom eteru, u zrcalne slike i ubaciti ih u našu svijest.

Tako da ovo mišljenje i predodžbe površnog duševnog života, nisu ništa drugo nego odraz misli koje žive u svjetskom eteru.

Sada, ako sebe usporedite sa svojim odrazom u ogledalu, vidjet ćete da ste nešto drugo od odraza. Na isti način možete usporediti misli s njihovim zrcalnim slikama i tako doći do mrtve misli, baš kao što je odraz u zrcalu mrtav u usporedbi s vama, koji stojite živi pred odrazom u zrcalu. Iskrivljena, nelogična, luda, misao, nikada ne može postojati u svjetskom eteru. Ali misli koje sadrži obični, površni duševni život, samo su refleksije misli u kozmičkom eteru. Odakle može doći luda, tvrdoglava ideja? Jer ogledalo, sve što je nastalo u strukturi mozga, nije u redu. Dakle, radi se o pronalaženju pravog puta natrag, od iskrivljenih misli, do onoga što stvarno funkcionira u ljudskom mozgu ili u osjetilno-živčanom sustavu, što je čovjek izgradio od stvarnog, živog misaonog života. Iz ovoga možete vidjeti da je izuzetno važno krenuti od svijesti: ne možemo doći do samog sadržaja misli, do stvarnih misli, jer one postoje u kozmičkom eteru u svojoj apsolutnoj ispravnosti.

Sada moramo učiniti sve kako bi učenik koji nam je povjeren, ovom svjetskom eteru mogao pristupiti na pravi način. Nikada to nećemo učiniti, osim ako kao edukatori ne budemo istinskim osjećajem prožeti činjenicom, da je u kozmičkom eteru sadržana sve-ispravna kozmička misao. Bez ovog kozmičkog religioznog stava, bit će nam nemoguće doći do ispravnog stava prema djetetu. Ovaj stav je ono što je važno. I želim vam pokazati zašto je ovaj stav bitan.

Što je to što utječe na dijete, što živi u djetetu kada se pojave iskrivljene misli i što je to što odgajatelj može učiniti da u tom slučaju utječe na dijete? Vidite, iz onoga što sam rekao, možete vidjeti da etersko tijelo nije formirano na pravi način, ako je tako nešto u osnovi. Čak i kad čovjek siđe iz pred zemaljske egzistencije, prirodno postoje samo ispravne misli u svjetskom eteru, ali te ispravne misli mora upiti osoba koja se oblači u svoje etersko tijelo.

Sada se vratimo našem loncu za mlijeko. Ne možemo reći da je mlijeko na bilo koji način pogrešno formirano: poprima oblik koji mu se može dati omotom. Ako imamo smisleno napravljenu posudu, smisleno ćemo i staviti mlijeko u nju. Pretpostavimo da je tvrdoglava osoba, koja je bila prilično tvrdoglava, došla na ideju da oblikuje ovakvu posudu za mlijeko (vidi sliku, desno), i sada u nju ulije mlijeko i ono ne može teći do dna. Sada računa, a kad izračuna kubični sadržaj, dodaje onaj - donji dio. Ovo je ekstreman slučaj. Posudu za mlijeko možete učiniti lošom na sve načine. Naprimjer, možete učiniti da od trideset dana u mjesecu, jer je dno neprikladno, mlijeko istječe dvadeset sedam. Dakle, poanta je da će mlijeko biti u posudi onakvo kakva je posuda. Etersko tijelo sa svom svojom vitalnošću, nalazi se u

čovjeku prema tome kako on sa svojom karmom dolazi iz pred zemaljske egzistencije i kako u sebe apsorbira etersko tijelo. Toga moramo biti svjesni.

Pa nije uopće nemoguće da čovjek kroz svoju karmu, stigne s nečim što se nimalo ne razlikuje od ove posude za mlijeko. Ako, naprimjer, dođe u takvo stanje da, prema svojoj karmi, ne može pravilno prodrijeti u metabolički sustav udova, onda je on slabo opremljen eterskim tijelom, i čovjek je tada pravilno razvio svoje etersko tijelo u području glave, ali je slabo razvio u području abdomena i udova. Prazan je od formativnih misli na tim mjestima. Dakle, prije svega, mora nam biti jasno da kod mnoge duševno inferiorne djece imamo slabo razvijeno etersko tijelo. I moramo se zapitati: što utječe na etersko tijelo koje je prisutno u razvojnim godinama djece, što utječe na etersko tijelo?

Ovdje se susrećemo s pedagoškim zakonom koji vrijedi za svu pedagogiju. To je činjenica da na bilo koji član ljudskog bića, djeluje sljedeći viši član, odakle god da dolazi, i da se samo kroz to može učinkovito razvijati. Za razvoj fizičkog tijela, može biti učinkovito nešto što živi u eterskom tijelu. Za razvoj eterskog tijela može biti učinkovito samo ono što živi u astralnom tijelu. Samo nešto što živi u 'Ja' može biti učinkovito u razvoju astralnog tijela. A samo ono što živi u duhu-samom može imati učinak na 'Ja'. Mogao bih to nastaviti i dalje, izvan duha-samog, ali tada bismo već ušli u učenje ezoterije.

Što to znači? Ako postanete svjesni da je djetetovo etersko tijelo na bilo koji način atrofiralo, morate vlastito astralno tijelo oblikovati tako da može korektivno djelovati na djetetovo etersko tijelo. Zapravo možemo reći da s obzirom na obrazovanje možemo koristiti sljedeću shemu:

Dijete:	fizičko tijelo	Odgajatelj:	etersko tijelo
	etersko tijelo		astralno tijelo
	astralno tijelo		'Ja'
	'Ja'		duh sam

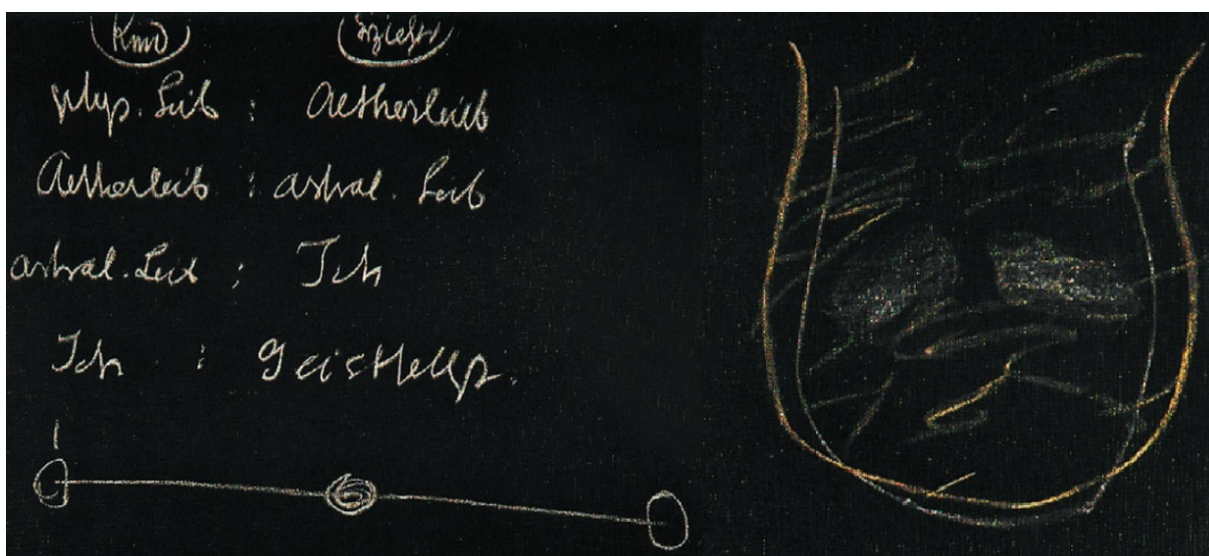
Odgajateljevo vlastito etersko tijelo mora - a to se mora dogoditi kroz njegovu seminarsku obuku - moći raditi na fizičkom tijelu djeteta. Djetetovo vlastito astralno tijelo mora moći utjecati na djetetovo etersko tijelo. Vlastito 'Ja' odgajatelja mora moći utjecati na djetetovo astralno tijelo. I sada ćete se čak i prestrašiti iznutra, jer ovdje stoji duh-sam odgajatelja, za kojeg ćete vjerovati da nije razvijen. To mora imati utjecaja na djetetovo 'Ja'. Ali takav je zakon. I pokazat ću vam u kojoj mjeri, ne samo kod idealnog odgajatelja, nego često i kod najgoreg odgajatelja, duh-sam odgajatelja, čega on sam nije ni svjestan, zapravo utječe na 'Ja' djeteta. Odgojni sustav doista je obavljen brojnim misterijama.

Ali sada pogledajmo kako astralno tijelo odgajatelja iscjeljujući mora djelovati na djetetovo atrofirano etersko tijelo. I vidite, kako se u pogledu ovih stvari može obrazovati astralno tijelo odgajatelja, može li se ono samoobrazovati, kao što se danas i mora? Jer antropozofija može samo dati poticaj, a ne držati seminare za sve. Vlastito astralno tijelo odgajatelja, mora biti takvo, da on ima instinktivno razumijevanje atrofije u eterskom tijelu djeteta.

Pretpostavimo da je etersko tijelo djeteta u području jetre atrofiralo. To kod djeteta stvara situaciju, da je ono tu sa svojim namjerama, uvijek želi, ali se ta želja uvijek zaustavi prije nego išta učini. Ako odgajatelj sada u ovoj situaciji može potpuno iznutra osjetiti da volju treba pogurati u akciju, ako može suosjećati s ovim zaustavljanjem i u isto vrijeme iz vlastite energije, razviti duboko suosjećanje za ovo unutarne iskustvo, onda će razviti razumijevanje djetetove situacije u vlastitom astralnom tijelu, te će postupno moći u sebi eliminirati svaki trag simpatije ili antipatije u ovoj pojavi kod djeteta. Otklanjajući u sebi simpatije i antipatije, odgajatelj odgojno djeluje na vlastito astralno tijelo. Sve dok je to obilježje djeteta, naprimjer da želi hodati a ne može hodati - to može dovesti do patoloških stanja, može dovesti do uočljivih stanja; to uvijek ide u patološka stanja, do, rekao bih, dosta upadljivih patoloških stanja, koja se opisuju na način da se kaže da dijete ne može naučiti hodati - dokle god prema tome imate simpatiju ili antipatiju, dokle god se javlja u blagoj mjeri, dokle god se zbog toga možete uzbuđivati, do tada zapravo ne možete stvarno učinkovito odgajati. Tek kada netko napreduje do točke u kojoj takva pojava za njega postaje objektivna slika, kada to s određenom pribranošću uzme kao objektivnu sliku i prema njemu ne osjeća ništa osim suosjećanja, tada je tu u astralnom tijelu duševna konstitucija, koja pravilno postavlja odgajatelja uz dijete. A onda će se i za sve ostalo više manje korektno pobrinuti. Jer, dragi prijatelji, ne biste vjerovali koliko je suštinski nevažno, što na površini kao odgajatelj kažete ili ne kažete, a koliko je važno kakav ste vi sami kao odgajatelj.

Ali kako doći do takvog razumijevanja? Takvo se razumijevanje postiže razvijanjem sve većeg i većeg interesa za misterij ljudske organizacije uopće. Taj misterij, taj interes za ljudsku organizaciju općenito, potpuno nedostaje današnjoj civilizaciji. Dakle, današnja civilizacija o tome ne zna ništa. Današnja civilizacija gleda s prezirom na, recimo, teško psihički bolesnu osobu [*praznina u tekstu*]. Naravno, stvari ne mogu biti drugačije, stvari se mogu odvijati samo unutar uvjeta civilizacije, tako da se na taj način ne mogu razumjeti stvari koje bi trebalo razumjeti, onako kako ih mi predstavljamo našim konceptima, u svakom pojedinom slučaju. Stoga je od velike važnosti da među vama nema fanatika, ljudi koji su od početka fanatični, i koji ne razumiju značaj istine u odnosu na stvari koje bi ezoterično trebale utjecati na praktični život. Dakle, ne možemo povući dovoljno mali krug ljudi u kojem komuniciramo, jer ljudi današnje civilizacije

ne mogu shvatiti zašto u mnogim slučajevima ne možemo slijediti definirane smjernice. Ali to treba znati, a zatim težiti racionalnosti, i primijeniti ih tamo gdje se treba primijeniti, i - to će biti slučaj u odgoju nedovoljno razvijene djece - primijeniti ih u odgovarajućim granicama. Ne možete ih koristiti kod odraslih duševno bolesnih osoba, jer se upliće nešto nebitno, policija. Onog trenutka kada se u takvoj stvari radi o impulsima drugačije vrste od onih koji proizlaze iz materije, kada se radi o zakonodavstvu, stvar nije izvediva. Budući da je zakonodavstvo opće i ne može se odnositi na pojedince, ono može biti samo opće. Pravna praksa je u svakom slučaju pravi otrov, kod liječenja abnormalnosti kod ljudi. Ali to je ono s čime se suočavate. Stvari ne možete primjenjivati na fanatičan način, morate ih pustiti da teku u život na način koji funkcionira, na način koji je moguć.

Pretpostavimo da imate osobu za koju se kaže da je teško duševno bolesna i možete je opisati psihografski, odnosno simptomima, kako je to danas uobičajena praksa: radi najluđe stvari - prema uvriježenom mišljenju. Da, ljudi današnje civilizacije ne razmišljaju o tome što se ovdje događa, o tome ne razmišljaju. Vidite, ono s čim imamo posla je sljedeće: ova osoba, koja se danas ponaša kao potpuni luđak, možda je bila vrlo značajna inkarnacija u ranijim vremenima, i možda je u nekom trenutku u prošlosti proživjela svoj život na briljantan način. Ali recimo da se ovaj briljantni život dogodio u drugoj, prethodnoj inkarnaciji (vidi sliku, dolje). Tada bi uslijedila druga inkarnacija u kojoj je dotična osoba bila zatočena u relativno ranoj dobi, tako da nikada nije došla u pravi kontakt sa svijetom. Zatim je prošla kroz smrt i nastavila živjeti. Onda se opet pojavio kao luđak. Upravo zato što je ono što je upio u inkarnaciji ostalo potpuno izvan područja iskustva fizičkog i eterskog tijela, on to nije imao priliku preraditi, i on stoga dolazi do inkarnacije u potpunom neznanju o nutrini ljudskog tijela, on ne može ući u fizičko tijelo i etersko tijelo, uvijek ostaje izvana, i, budući da ne može

koristiti fizičko tijelo, on je jednostavno luda. On svoj život živi na takav način, da vidimo što on jest, tek kada potpuno zanemarimo njegovo fizičko i etersko tijelo i pogledamo njegovo astralno tijelo i njegovo 'Ja'.

Razmislite, takvu osobu imamo pred sobom kao dijete. Imamo taj stalni pokušaj u dječjem ljudskom biću, da uđe u fizičko tijelo i etersko tijelo, a zatim opet odbijanje. Pa, svakako možemo imati slučaj da, recimo - shematski bi ovdje bilo fizičko tijelo i etersko tijelo (vidi sliku, desno) - postoje određeni organi koji nisu u redu zbog navedenih preduvjeta; astralno tijelo i 'Ja' žele ući. Svugdje mogu ući, ali tamo (vidi sliku) ne mogu kako treba, svaki put se moraju potruditi. Recimo da se astralno tijelo i 'Ja', svaki put kada treba prodrijeti u jetru i želudac moraju potruditi. Taj napor sada ima čudan učinak: javlja se nešto poput abnormalnog ritma, napor dovodi do toga da 'Ja' u odgovarajućem trenutku ojača i onda opet oslabi. I kod djeteta imamo naizmjenično, jak osjećaj jetre-želuca, zatim oslabljen osjećaj jetre-želuca, i prije nego što je došlo do svijesti. I dijete uvijek oscilira naprijed-natrag, između ovog snažnog osjećanja jetre i želuca, i oslabljenog osjećanja jetre i želuca. Zbog toga dijete nema priliku koristiti svoje tijelo na takozvani normalan način. Jer ga može koristiti samo ako se taj ritam ne dogodi, ne pojavi se, a astralno tijelo i 'Ja' na miran način preuzimaju posjed pojedinih organa.

Da, ali kako to shvatiti? Takvo što, možete razumjeti samo ako na ovaj način promatrate cijeli proces.

Pretpostavimo da pred sobom imamo vrlo, vrlo pametnu osobu, ali ona nije urar. No prisiljen je sam popraviti svoj sat koji se zaustavio. Dogodi se, da umjesto da sat popravi, da ga on potpuno uništi. To ga ne ometa da bude prilično pametan. Njegova ga je pamet donekle iznevjerila, zbog nedostatka ovladavanja vještinom, a ne zbog nedostatka inteligencije. Dakle, pod određenim okolnostima, genij ne uspijeva sići iz pred zemaljskog postojanja u zemaljsko postojanje, samo što se neuspjeh ne događa u tako kratkom vremenu, nego kroz cijeli ovozemaljski život.

Ali to nas još više poziva da pogledamo ono što se spušta, da s ljubavlju pogledamo ono što se izražava u takozvanom ludilu, da pogledamo sve pojedinosti koje se izražavaju u ludilu, i da idemo dalje od puke simptomatologije duševnog života, što može voditi do psihografije, i da se više osvrnemo na karmičke veze u koje taj luđak upada, da se više osvrnemo na njegovu povezanost s vanjskim svijetom, na situacije u životu u koje upada - jer su te situacije nevjerojatno zanimljive - sagledajmo sve to objektivnije, a zatim ćemo naći da je ovo ludilo izuzetno zanimljivo i uzeti ćemo ga za iskrivljenu sliku najviše mudrosti, za vrata koja otvara duhovni svijet, samo na koja ulazi na iskrivljen način, već ćemo više uroniti i pronaći abnormalnosti zanimljivima, ne na senzacionalan način, već iz dubokog unutarnjeg interesa. Jer kada abnormalnost stvarno utječe na fizičko i

etersko tijelo, događa se ono što sam upravo opisao, stvara se ritam kroz snažan razvoj astralne-'Ja' aktivnosti, a fizičko i etersko tijelo su snažno zahvaćeni, zatim postaju nadvladani, onda opet postaju slabi, i kada tome pridete na takav način da možete promatrati što se događa u trenutku intenzivnog zahvaćanja, u trenutku slabog zahvaćanja, ako pridete s punim kapacitetom za ljubav, tada taj ritam može rezultirati intenzivnijim djelovanjem na jetru i želudac nego što je inače slučaj, tada genij činjenja, djelovanja, još uvijek može iz toga proizaći, dok je inače prepušten činjenici da se te stvari uravnotežuju u nastavku života između smrti i novog rođenja. Zamislite samo na trenutak, morate biti svjesni da ako odgajate zaostalu djecu, da se intervenira u nešto što bi se prirodno odvijalo bez intervencije, ili bi se u slučaju pogrešne intervencije dogodilo tek kada dijete prođe kroz vrata smrti i ponovno se rodi u sljedećem životu, čime se duboko zadire u karmu. Svaki put kad se tretira inferiorno dijete, miješa se karma, i naravno da je potrebna intervencija. To je stvarna intervencija u karmu, određene stvari moraju biti prevladane.

Nekolicina onih koji su bili ovdje i koji su nedavno bili u Breslau, doživjeli su primjer kako se neke stvari mogu prevladati, i želim vam to ovdje ispričati da počnete razmišljati o takvim stvarima na pravi način. Na poljoprivrednom tečaju u Breslau, dao sam smjernice kako se prema poljoprivredi odnositi na pravi način. Sada je na tečaju u Breslau bio prisutan i jedan stariji poljoprivrednik, koji je također i stari član društva. Tijekom cijelog tečaja nije nadvladao određeni osjećaj, a taj je osjećaj uvijek dolazio do izražaja u raspravi. Stalno je govorio: da, ali ako to učinite, koristite se okultnim sredstvima da biste postigli praktične stvari. Ne utječe li to na ljudski moral previše intenzivno? Ne može li se to iskoristiti i u nemoralnom smislu? - Nije mogao prijeći preko te skrupule, posumnjao je na crnu magiju u korištenju takvih stvari. Naravno, to postaje crna magija ako se prema tome ne ponašate kako treba. Zato sam jednom vrlo jasno rekao: da, moral mora biti prisutan u svim tim stvarima. Stoga pretpostavljam da su oni koji su sudjelovali na ovom tečaju, sudjelovali kako bi služili čovječanstvu s punim moralom, kako bi pomogli poljoprivredi. Stoga poljoprivredni prsten treba promatrati i kao moralni prsten, čija je zadaća osigurati da se te stvari ispravno primjenjuju. Magija, bogovi je koriste, ali razlika između bijele i crne magije je jednostavno u tome što se u bijeloj magiji intervenira na moralan način, na nesebičan način, dok se u crnoj magiji intervenira na nemoralan, sebičan način. Druge razlike nema. I tako, naravno, da sva priča o odgoju zaostale djece može biti samo priča kojom se ništa ne postiže, taj odgoj može biti učinkovit samo onim sredstvima, koja se mogu koristiti i nemoralno. Ono što prije svega dolazi u obzir, je jačanje osjećaja odgovornosti.

Sada vam moram iskreno priznati, dragi prijatelji, kada bi se danas moglo računati na jači osjećaj odgovornosti, u našem sadašnjem vremenu, moglo bi

se učiniti mnogo toga. Ali danas, jer savjesnost u naše vrijeme nije jako razvijena, o mnogo čemu se mora šutjeti. Kad ljudi čuju: može se ovo i može se ovo, onda tako žele. Jer žele nešto učiniti. Ali čim dođe do stvarnog djelovanja, a ne samo nastavljanja prethodnih impulsa, čim je važno nove impulse iznijeti iz duhovnog svijeta - a moraju se iznijeti - onda se prije svega radi o promicanju osjećaja odgovornosti i savjesnosti. To se potiče, samo ako čovjek zna što je to. Stoga treba znati da je to duboka intervencija u karmičke aktivnosti, koje bi se inače odvijale između smrti i sljedećeg rođenja. Što se tiče odgoja zaostale djece, ovo što se ovdje radi zadire u posao bogova, koji bi se izvršio kasnije. Ako ovo ne zamislite kao teoriju, već dopustite da ima snažan učinak na vaš um, prirodno ćete uvijek biti suočeni s izborom, ili učiniti ono što bi se trebalo dogoditi, ili ne učiniti. Ali ne smije se zaboraviti: svaki korak koji se napravi s obzirom na ono što izlazi iz duhovnog svijeta, vodi čovjeka da gleda ispravno, da gleda ispravno, i da uvijek donosi novu odluku unutarnjom hrabrošću života. Običan život između rođenja i smrti štiti čovjeka od potrebe za tom unutarnjom hrabrošću. Tu može nastaviti raditi ono što radi, što je navikao. Tu slijedi ono što je u njemu, svoje stavove vidi kao ispravne i nema potrebe davati sebi nove poglede. To je dobro za život, koji se odvija samo u fizičkom svijetu, tako stajati u njemu. Ali ako netko radi za ono što dolazi iz duhovnog, mora osjećati da je svaki dan suočen s odlukama, svaki sat, i da se sa svakim djelovanjem suočava s mogućnošću da to, može učiniti ili ne učiniti, ili može ostati potpuno neutralan. A te odluke zahtijevaju hrabrost, unutarnju hrabrost. To je prvi uvjet ako želite nešto napraviti na tom polju. A ona se budi samo ako imate na umu veličinu stvari: činite nešto što bogovi obično čine u životu između smrti i sljedećeg rođenja. Znati ovo je od velike važnosti. Uzmite ovo u obzir dok meditirate. Moći misliti, ima veliko značenje. Ako meditirate o ovome svaki dan, baš kao što molite molitvu svaki dan, ako to stavite pred svoju dušu svaki dan, onda to u nama stvara konstituciju astralnog tijela koja nam je potrebna kako bismo se suočili s zaostalim djetetom na pravi način. Tek kada vjerujemo da moramo ići tim putem, da se moramo za to pripremiti, onda možemo dalje o tome razgovarati. Stoga razmotrimo ove stvari kao uvod i razmotrimo ih ozbiljno. Mentalna priprema je važna kada se pristupa zadacima poput ovih o kojima ovdje govorimo.

TREĆE PREDAVANJE

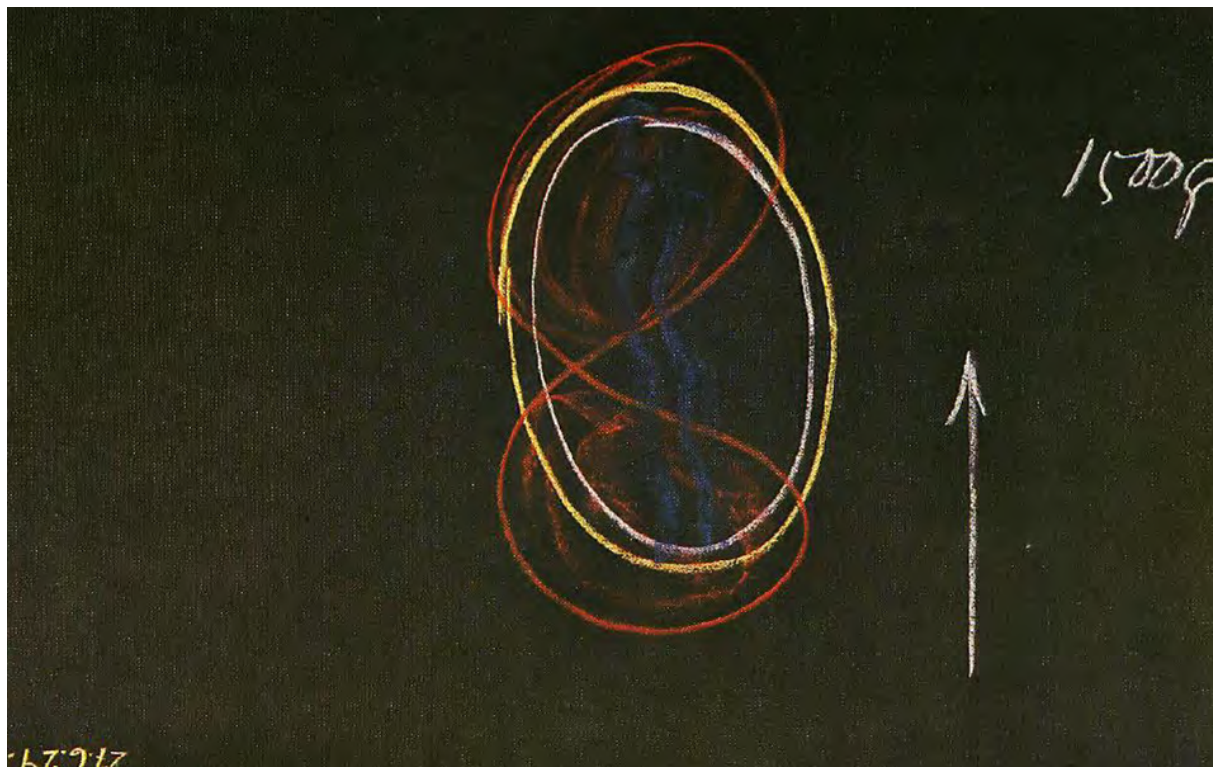
Dornach, 27. lipnja 1924.

Sada, dragi prijatelji, govorili smo o vezi između eterskog, fizičkog, astralnog tijela i 'Ja' organizacije, kako se ta veza može manifestirati kod takozvanog abnormalnog djeteta. Iz onoga što sam jučer objasnio o neobičnom načinu na koji se etersko tijelo može abnormalno formirati, neprikladnom integracijom u opći misaoni sustav svjetskog etera, pokušali smo objasniti da ono što se ovdje događa može biti nepravilno na različite načine. Ako ovo možete razumjeti, možda ćete također moći steći određeno uvjerenje tijekom predavanja; to je ovo: ako se u odgoj unese ovo duševno raspoloženje, moći će se za svaku individualnost djeteta pronaći način liječenja. Ali prvo treba nešto znati, a bitno je ovo, da cijela suvremena psihijatrija, metodički, ne može znati ništa o takozvanim duševnim bolestima. Nakon što upoznate stvari, moći ćete doći do detalja o metodama liječenja. Stoga je puno manje važno da dobijete podatke za pojedinca, ali je posebno važno da načelno shvatite da se i na ovom polju zdrava patologija, zdrava dijagnoza, sama od sebe razvija u terapijsko.

Sada, situacija s mnogim takozvanim duševnim bolestima je takva da se, iz razloga koje ćete također razumjeti tijekom ovih predavanja, više ne mogu izliječiti, ili se barem mogu izliječiti samo pod iznimno teškim okolnostima, čak i ako bi se mogla uzeti u obzir i znanost duha. U tu svrhu bila bi potrebna posebna lječilišta za ove duševne bolesnike, gdje bi se odrasli duševni bolesnici mogli izliječiti - iako vrlo teško; mislim na pacijente posebne vrste, posebno na one slučajeve, koji su važni s obzirom na dječju dob. S druge strane, vidjet ćete da odgovarajući odgojni tretman u djetinjstvu svakako može pomoći. I vidjet ćemo da ono što je jedna od najozbiljnijih bolesti kada je prisutna kod odraslih, kao što je epilepsija, zapravo ima dobre šanse da se ispravi ili čak eliminira u ranom djetinjstvu ako se s njom postupa ispravno. Tada se može doći do mjera u svakom pojedinom slučaju, ako se zna princip prijelaza od onoga što leži na dnu do onoga što treba učiniti. Ali morate znati koji je temeljni uzrok bolesti.

Pa vidite, činjenica da se to ne može znati s današnjom psihijatrijom, temelji se na činjenici da danas nemate pojma da postoji nešto poput posebne 'Ja' organizacije ili posebnog astralnog tijela; čak se i etersko tijelo danas često negira. Ne inzistiram na imenima, ali kada neki ljudi govore o određenim konceptima iz teorijske perspektive, kao što je Driesch, oni ne prepoznaju etersko tijelo jer ga se boje. Ali barem od fizičkog, moderna znanost već napreduje prema spoznaji organsko-eterskog. Pa, važna stvar koju netko ne može znati, ako ne zna ništa o astralnom tijelu i 'Ja' organizaciji je ovo: prvo, razmotrimo vezu između fizičkog tijela i eterskog tijela. Cijeli život ostaje

netaknuta, od začeca, od embrionalnog stanja, do smrti, jer prolazi kroz sva stanja spavanja. S druge strane, veza s astralnim tijelom i 'Ja' organizacijom, prekida se svakim spavanjem.

Način na koji se 'Ja' organizacija i astralno tijelo, ponašaju u budnom stanju, u fizičkom i eterskom tijelu, mora se pravilno razmotriti ako se želi imati bilo kakav pravi koncept takozvanih duševno bolesnih ljudi. Neophodno je razumjeti prirodu ove integracije astralnog tijela i 'Ja', u fizičko tijelo i etersko tijelo, ako želimo imati bilo kakvu racionalnu ideju o takozvanoj duševnoj bolesti. Pa, vidite, obično i antropozofi vjeruju - ne zato što antropozofija, koja je vrlo precizna u svojim formulacijama, dovodi do toga, već zato jer ljudi imaju stare navike mišljenja - obično i antropozofi također vjeruju, da kada se ljudi probude, da njihovo astralno tijelo i 'Ja' organizacija prelaze u fizičko i etersko tijelo, spajajući se na isti način na koji se spajaju vodik i kisik. To nije tako. Ako se na stvar gleda vidovito, to je ovako (vidi sliku): ako netko ima fizičko tijelo ovdje, etersko tijelo ovdje, astralno tijelo međutim dolazi unutra, i također i 'Ja' organizacija dolazi unutra; sve dolazi unutra i vidite ovaj prijelaz. Ali ovaj prijelaz, koji se sastoji u tome da astralno tijelo i 'Ja' organizacija preuzimaju fizičko i etersko tijelo, nije sve. I tu počinje, rekao bih, činjenica ljudskog života koja je od iznimne važnosti.

Pogledajmo najprije 'Ja' organizaciju. 'Ja' organizacija ne preuzima samo etersko i fizičko tijelo kada se vraća nakon buđenja, već preuzima vanjski svijet, sile vanjskog svijeta, u ljudskom tijelu. Što to znači? Sada zamislite da

imamo gravitaciju koja djeluje ovako (vidi sliku, strelica). Unutar smjera gravitacije stojimo uspravno kada smo budni. Zamislite gravitaciju samo kao silu koja tu djeluje, odnosno smjer sile težine. Sada postoje dvije predodžbe; neka ovo bude jasno: jedna bi se mogla sastojati u činjenici da 'Ja' - ako zanemarimo etersko tijelo za sada - preuzima fizičko tijelo, fizičko tijelo se tada podvrgava gravitaciji, nije li istina da smo prilikom hodanja izloženi gravitaciji, moramo pronaći ravnotežu i tako dalje. To bi bila jedna predodžba: kad se probudimo, zahvaćamo fizičko tijelo s 'Ja'; fizičko tijelo je teško i podložno gravitaciji Zemlje, a sada smo mi s našim fizičkim tijelom podložni gravitaciji Zemlje i stoga imamo neizravan odnos s fizičkom gravitacijom. To je jedna mogućnost. Kao da sam u neizravnom odnosu s gravitacijom kroz težinu knjige tako što hvatam knjigu. To je jedna predodžba; to je pogrešno, netočno. Druga predodžba je sljedeća: 'Ja' sklizne u fizičko tijelo, zahvati fizičko tijelo, ali sklizne tako daleko da fizičko tijelo učini laganim; fizičko tijelo gubi gravitaciju, time što 'Ja' sklizne u njega. Kada stojim uspravno kao budna osoba, za moju svijest gravitacija je svladana, za samo 'Ja', za 'Ja' organizaciju, koja također svoj fizički izraz ima u toplinskom organizmu. Ne postoji mogućnost uspostavljanja bilo kakvog neizravnog odnosa s gravitacijom. 'Ja' ulazi u izravan odnos, postavlja se kao 'Ja' u silu gravitacije, isključujući na taj način fizičko tijelo. O tome se i radi. Kada hodate, neprestano se s 'Ja' organizacijom smještate u stvarnu gravitaciju Zemlje, a ne obilaznicom kroz fizičko tijelo, ulazite u izravan odnos sa zemaljskim.

Isto je i s eterskim tijelom. Etersko tijelo je također uključeno u sile. Uzmimo jednu od ovih sila. Često sam isticao da smo kao ljudi izloženi vrlo snažnom uzgonu dok hodamo okolo po Zemlji. Imamo svoj mozak; koji je u prosjeku težak 1500 grama. Kad bi ova težina od 1500 grama svojim finim žilama pritislula bazu našeg mozga, odmah bi se smrskale. Ne pritišće nas, zapravo pluta u cerebralnoj tekućini. Kao rezultat toga, doživljava uzgon, gubeći onoliko svoje težine koliko ima istisnuta masa vode. Ova istisnuta vodena masa ima težinu koja je otprilike 20 grama manja od težine samog mozga, tako da mozak pritišće svoju podlogu težinom od samo 20 grama. Dakle, imamo težak mozak, ali on ne pritiska prema dolje, već ima uzgon. Mi živimo u ovom uzgonu, naše etersko tijelo živi u njemu. Ali kada skliznemo u svoje etersko tijelo s našom 'Ja' organizacijom, nismo neizravno izloženi uzgonu unutar njega, već izravno s 'Ja' organizacijom. Naša ljudska organizacija je u odnosu sa svim silama Zemlje, s cijelim fizičkim svijetom, i doista u izravnom, neposrednom odnosu, a ne u neizravnom odnosu.

Sada, vidite, s čime je povezana naša 'Ja' organizacija? Prvo, naša 'Ja' organizacija je vezana za gravitaciju, odnosno za zemaljsko. Jer, dragi prijatelji, ono što fizičari nazivaju materijom ne postoji. U stvarnosti postoje samo sile, a sile su vrlo slične gravitaciji, naprimjer - postoje naravno i druge sile, određene električne sile, magnetske sile - sa svima njima je 'Ja'

organizacija u izravnoj vezi, i to je slučaj u normalnom čovjeku tijekom cijelog budnog stanja. Možemo reći, da sve što obuhvaćamo pod Zemlja, da su te sile. Sve što obuhvaćamo pod voda, što je u stanju ravnoteže, izravno je povezano s 'Ja' organizacijom. Sve što je poput zraka - nije li istina, u fizici moramo učiti ne samo običnu mehaniku, nego i hidromehaniku i aeromehaniku, jer ravnotežni procesi i meteorološki procesi u zraku imaju svoj poseban oblik- s 'Ja' organizacijom je u izravnoj vezi. Zatim je 'Ja' organizacija također povezana s dijelom općeg toplinskog stanja, s dijelom općih toplinskih sila, kroz koje uvijek prolazimo kada živimo u uvjetima fizičkog svijeta.

'Ja' organizacija: zemlja
 voda
 zrak
 ~~toplina~~

Astralno tijelo: ~~toplina~~
 svjetlo
 kemija
 životni eter

Precrtavam 'toplinu' jer je to samo jedan dio. Budimo se, i smještamo kao duhovi s 'Ja' organizacijom u svijet zemaljskih sila. U stvarnosti, naš odnos nije fizički, već magičan. Jedino što se to može vršiti samo prostorno, čisto prostorno ograničeno granicama našeg organizma. Kada počnete shvaćati da odnos naše 'Ja' organizacije nije fizički, već magičan, tada ste mnogo dobili.

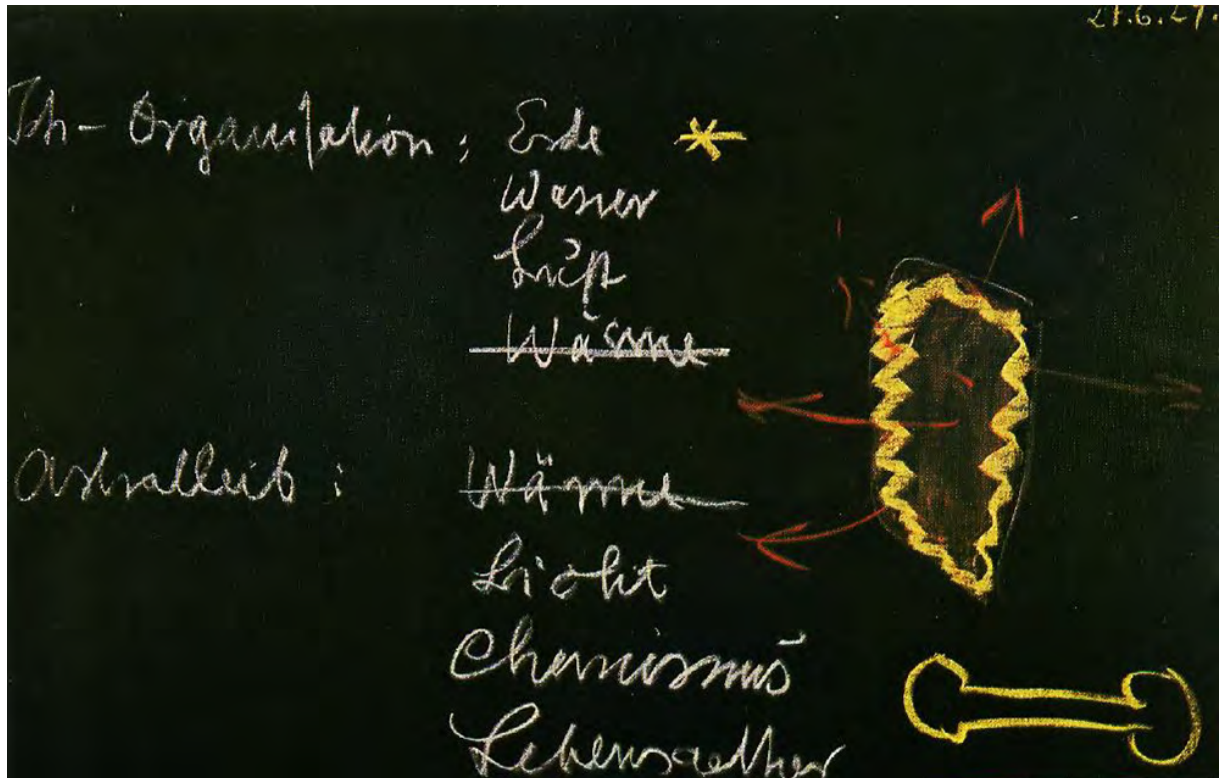
Okrenimo se sada astralnom tijelu: astralno tijelo nije samo povezano s eterskim tijelom, već je u izravnoj vezi s određenim silama koje djeluju na nas kada smo u budnom stanju. Pa, to je opet dio toplinske snage; toplina dijelom djeluje na fizički organizam, a dijelom na eterski organizam. Tada je astralno tijelo u izravnom odnosu sa silama svijetla. Ali morate znati da su za znanost duha sile svijetla nešto drugačije od onoga kako ih fizička danas shvaća. Ne želimo ulaziti u teorije, ali naravno postoji nešto u pozadini onoga što možemo percipirati u svijetu oko nas kao svjetlost, naime u eteru, tako da možemo reći: svjetlost je eterska sila. - Danas u običnoj znanosti govorimo o svjetlosti, kao onome što osvjetljava. Znanost duha ovako govori o svijetlu: svijetlom naziva i ono što je u osnovi drugih osjetilnih opažaja, kao što je naprimjer svjetlost zvučnih percepcija. Kad imamo percepciju zvuka, vanjska fizika je u iskušenju govoriti samo o vanjskom korelatu percepcije zvuka, zraka koji se kreće. Zrak koji se kreće samo je medij pravog zvučnog elementa. Pravi zvučni element je eterski, a vibracija zraka samo je učinak

ove eterske vibracije. Svjetlost također živi u percepciji mirisa. Ukratko, sve percepcije temelje se na nečemu mnogo općenitijem od svijetla, od onoga što fizika danas naziva svjetlom. Svakako je zbunjujuće, priznajem, o svijetlu govoriti na ovaj način. Uglavnom, tako se o svijetlu govorilo u drevnoj znanosti duha, sve do 12. i 13. stoljeća nove ere. Zatim se izgubilo razumijevanje toga i ljudi su pokušali koristiti druge izraze koji su bili još manje razumljivi. Zbog toga su knjige o alkemiji, koje su slijedile nakon 12. stoljeća tako nerazumljive. Za vas je važno, da se to zove svjetlost. Ovom svjetlošću, astralno tijelo je povezano sa svime što je na Zemlji podložno osjetilnoj percepciji, ne posredno preko eterskog tijela, već izravno. Ovo je posebno zanimljivo. Vani svjetlost živi u eteru, ali i mi u sebi imamo etersko. Svjetlost djeluje na etersko tijelo. Ali kada se probudimo, ne dolazimo samo u kontakt s ovom svjetlošću koja je u nama, već se zaobilazeći ovo svijetlo integriramo u svijetlo koje teče izvana. Isto je i s vanjskom, kemijom koja radi u svijetu. Također se integriramo u kemiju na izravan način, a to je posebno važno, jer to znači da je budan čovjek integriran u neku vrstu kozmičke kemije. Sada, naša današnja znanost poznaje samo beživotnu kemiju, najviše nešto malo organske kemije, ali ne zna baš ništa o toj kemiji koja je opća svjetska kemija. To je ono u što se integriramo kada se probudimo. I na isti način se integrirano u opći život svijeta, u životni eter; sve izravno.

A ono što sam vam sada opisao mora se postići ako čovjek, kao što sam opisao, postupno izgradi svoje drugo tijelo od prvog, i također izgradi treće. Sve se to mora postići tako da čovjek uroni, proniknuvši u vlastito biće, posredstvom zemaljsko-kozmičkog. Kroz sebe, mora biti u stanju shvatiti svijet. U našoj današnjoj znanosti, takvo što još uvijek imamo jasno samo na jednom području, gdje se fizika zapravo odvija na način koji bi se mogao poželjeti na mnogim područjima. To je organizacija oka.

Kada gledate u oko, onako kao današnji fizičar, kao fizički uređaj, fizikalni instrument: kada se želi razumjeti oko, crtaju se potpuno iste figure za oko, o lomu svjetlosti kroz leću, formiranju objektivne slike i tako dalje, samo što se ne može prijeći na način na koji duševno intervenira u fizičko. Ali cijela stvar je strašno zanimljiva. Jer sada, ako se nastavi na ovaj fizikalni način, imate ovaj crtež ispred sebe, i onda stanete, sada se kroz mozak želi doći do duševnog. Pogledajte samo sve te smiješne filozofske *salto mortale*, sve te zanimljive, ali stvarno glupe teorije psihofizičkog paralelizma ili interakcije. Istina, upravo kod oka se 'Ja' organizacija i astralno tijelo približavaju onome što fizički crtamo, da bi unutar oka dokučili fizičko. Što se tiče oka, čovjek je, dakle, blizu shvaćanja ispravnih činjenica, jer je na to prisiljen ovom osebujnom odvojenošću oka, jer ono leži gotovo izvana, i ugrađeno je izvana tijekom embrionalnog razvoja. Tako stoje stvari s okom. Ali to je slučaj i s cijelom osobom. Trebalo bi cijelog čovjeka shvatiti unutarnje fizikalno, duhovno-fizikalno, tako da se zemaljskim silama mogu dodati pokretne sile

svijetla. Unutar ljudske organizacije trebalo bi prepoznati ono što je stvarno prisutno u njemu iz njegove okoline, i što čovjek tako neposredno zahvaća, fizički konstruirano, to je ono što bi se trebalo prepoznati.

Ali kako stoje stvari u nenormalnim uvjetima? U nenormalnom stanju, nešto, neki organ - to ne može biti cijeli organizam - zapravo može biti u takvom stanju da čovjek nema mogućnosti pronaći izravnu vezu s vanjskim svijetom preko tog organa. Neki organ može, da tako kažemo, stati na put, tako da osoba preko tog organa ne može pronaći vezu s vanjskim svijetom. Što se tada mora dogoditi? Uzmite bilo koji organ (vidi sliku, gore), pluća naprimjer, pluća su tako integrirana u ljudski organizam da kada se čovjek probudi, ne može se povezati s vanjskim svijetom. Ali pretpostavimo da osoba spava i da se nešto dogodi u plućima tijekom spavanja, što pluća tako organizira, da kada bi se osoba probudila, zaronila bi u pluća, ali ne bi mogla izaći u vanjski svijet. Tada su njegovo 'Ja' i astralno tijelo prisiljeni pritisnuti u pluća, ali ne mogu ponovno izaći. Jer situacija mora biti takva da čovjek sa svojim astralnim tijelom uranja, ali da ponovno može izroniti u svim smjerovima u svijet. Pluća jednostavno moraju moći predstavljati taj prijelaz. Sada ne omogućavaju prijelaz, nego drže astralno tijelo i 'Ja', to znači, držala bi ih da se osoba probudi. Nesreća je što će se čovjek u takvim okolnostima u svakom slučaju probuditi, jer ono što ulazi u pluća je, zbog posebne kemije, infiltracija neke fino raspršene tvari. Ovako postavljena organizacija ispunjena je nekom finom tvari koja ima poseban afinitet prema plućima. Tada pluća počnu raditi nepravilno, i osoba se kao rezultat toga budi. Ali kako? Budi se, ali bez povratka svijesti. Da bi čovjek dobio svijest, potrebno je da izađe. Čovjek postaje svjestan, kada je prodro. Kad jednom

uđete, probudite se; kada prođete postajete svjesni. Ostaješ stajati tamo, ostaješ zaglavljen u tome, a spavanje, koje je zdrava nesvjestica, nastavlja se u bolesnu nesvjesticu, odnosno, osoba se budi, ali ne dolazi do svijesti.

Vidite, to s jedne strane točno opisuje stanje epileptičara od iznutra. Epilepsija je takva, a posebno u dječjoj dobi, kao što sam opisao. Stoga se mora reći: što točno nije u redu s epileptičarom? - Kod epileptičara je slučaj da on svojom 'Ja' organizacijom i svojim astralnim tijelom, može uroniti u fizičko i etersko tijelo, ali da s druge strane ne može izroniti u fizički svijet, drže ih unutra. Sada razmislite o tome: kako je to kada astralno tijelo uđe, recimo u pluća, tamo se zadrži i više ne može izaći? To znači da je pritisnuto na površini pluća. Astralno tijelo i 'Ja' organizacija, tamo su stisnuti i zagušeni. Vidite, u takvom slučaju ispod površine organa nastaje blokada 'Ja' organizacije i astralnog tijela. To se u vanjskom svijetu pojavljuje kao grč. To su grčevi. Svaki put kad se pojavi grč, dolazi do unutarnjeg začepjenja na površini nekog organa. Ta su začepjenja primarno prisutna u područjima mozga - a znamo kako su dijelovi mozga povezani s drugima - međutim, vrlo je moguće da je nešto zagušeno u jetri ili plućima i da je začepjenje mozga samo projekcija, slabija slika. Kad god se pojavi grč, primjećuje se ta zagušenost 'Ja' organizacije i astralnog tijela unutar nekog organa. I tek tada dolazimo do pravog uzroka epileptičkih napadaja, koji se obično svodi na vanjski opis. Čovjek ne može stvarno upoznati ovo stanje, ako nije u stanju prijeći iz fizičkog i eterskog tijela, na 'Ja' i astralno tijelo. Inače, nema smisla govoriti o grčevima, ako se ne zna da su astralno tijelo i 'Ja' organizacija, na površini strahovito stisnuti jedno uz drugo. Ne mogu izaći, pa se guraju prema van i bivaju zadržani.

Sada, ako uzmete ovo što smo ovdje objasnili, tada ćete se zapitati: što učiniti ako su simptomi epilepsije prisutni u djetinjstvu, gubitak svijesti povezan s konvulzijama ili njihovim zamjenskim simptomima, o kojima ćemo kasnije? Što se može učiniti u svakom pojedinačnom slučaju? - U svakom pojedinom slučaju treba isprobavati, da tako kažem, instinktivno. Najprije se pokušava vidjeti jesu li poremećaji svijesti vrlo slični, kao što je sigurno kod nekih epileptičara, simptomima obične vrtoglavice. Javljaju se simptomi vrtoglavice. Primijetit ćete ih po raspoloženju djeteta. Bit će vam jasno ako je, recimo, gubitak svijesti samo kratak, ali se javlja kao uočljiva vrtoglavica, gdje nešto nedostaje. Ovdje će nedostajati: 'Ja' organizacija i astralno tijelo ne dolaze u izravan odnos sa silama ravnoteže. Najprije morate istražiti da li kod nekog djeteta, 'Ja' organizacija i astralno tijelo ne dolaze u pravi odnos sa silama ravnoteže. Sada, neka radi gimnastiku ili euritmiju, tijekom gimnastike ili euritmije uvijek mu dajte vanjske predmete, dobro poznate bučice (vidi sliku, ispod) ili slično, neka posebno radi vježbe ravnoteže, neka te vježbe ravnoteže radi u dobi između promjene zuba i spolne zrelosti. Tada će dijete imati priliku, ako mu date dvije bučice jednake težine - ali moraju biti uravnotežene kao ljekarnički - i pustite ga da diže bučice i radi

euritmijske pokrete ili druge gimnastičke pokrete s bučicama, tada ste napravili jednu stvar. Sada lijevoj ruci dajte bučicu, koja je lakša od one u desnoj, neka opet gimnasticira, zatim desnoj ruci dajte bučicu koja je lakša od one u lijevoj, neka opet gimnasticira, onda mu vežite nešto što je teško, ne mora biti posebno teško, na jednu nogu, neka hoda s njom da postane svjesno sile koja vuče nogu. Kad normalno hoda, ne osjeća silu; ali mora ući sa svojom 'Ja' organizacijom, i odmah će postati svjesno ako mu nešto zakačite. Zatim pričvrstite uteg na drugu nogu, zatim ga natjerajte da to radi više duhovno, neka to osjeti, misli o pokretima, o pokretu istezanja lijeve ruke, o pokretu istezanja desne ruke, o pokretu istezanja obje ruke; neka vaše dijete svjesno percipira težinu, tako što će podići jednu nogu, a drugu ostaviti da stoji. Ukratko, u ovim slučajevima kada primijetite vrtoglavicu: dijete ne prodire u zemaljske sile kako bi trebalo; radite takve pokrete, na koje je dijete prisiljeno naučiti kontrolirati vanjski položaj ravnoteže. Na isti način bit će moguće liječiti epileptičnu i epileptoidnu djecu, ako im pustite da se integriraju u druge sile.

Pa, zar ne, još uvijek se nešto može. Sigurno ćete nešto postići kod nekih epileptičara kod kojih se vidi da imaju posebno poremećen krvožilni sustav, da zapravo kolanje tekućine uzrokuje simptome. Dakle, ako primijetite da su epileptički napadi, kada se javljaju kao grčevi ili čak kao vrtoglavice, povezani s posebnim osjećajem mučnine, tada imate posla s nesposobnošću integracije u element vode. Tada bi bilo dobro vodeni element djetetu učiniti što uočljivijim prije nego što se apsorbira u organizam, te pokušati hranu za dijete pripremiti tako da ono hranu jako osjeti. Vanjski bismo mogli nešto postići ako bi ga naučili plivati. Učenje plivanja jako je dobar lijek za epileptičare, ali treba pažljivo pogledati i vidjeti o čemu se radi.

Za stvarno pomućenje svijesti koje se događa bez jake mučnine, pažljivo regulirane vježbe disanja nisu loš način uspostavljanja veze sa zrakom. A za ispravnu povezanost s topline, potrebno je osobito epileptičku djecu priviknuti na osjećaj topline. Odnosno, ako je već kod normalne djece nešto strašno kad im se dopušta hodati polugola s otkrivenim potkoljenicama, što je vrlo čest uzrok upale slijepog crijeva, pa i slijepog crijeva u kasnijoj životnoj dobi - ljudi to ne znaju - onda je kod djece s epilepsijom definitivno otrov. Djecu s epilepsijom treba odijevati tako da uvijek budu donekle sklona znojenju, da je znojenje uvijek malo prisutno u *status nascendi*, da su malo pretoplo obučena. To je zapravo terapija. Sva ta užasna priča o *očvršćivanju* dovodi do toga da ljudi očvrsnu kao djeca, a rezultat tog *očvršćivanja* je, kad ostare, neće moći ni hodati osunčanim trgom a da ne izgleda kao da će svaki čas pasti na koljena. Niste čvrsti ako ne možete neoštećeni prošetati sunčanim trgom. Pogledajte samo gospodu kako skidaju cilindre dok hodaju suncem obasjanim trgom i stalno kao da će pasti na koljena. To su obično životni 'rezultati' današnjeg očvršćivanja.

Sada smo se uglavnom bavili stvarima koje, osobito u djetinjstvu, vode 'Ja' organizaciju u elemente u koje se mora voditi. Ali tu počinje područje gdje liječnik mora izravno pristupiti pedagoškom aspektu. Jer u ovim stvarima, kada su prisutni simptomi epilepsije, problem možemo riješiti samo lijekom, ne smijemo bježati od lijeka. Čim su epileptičke pojave povezane, s osobom s kojom su povezane, kada je uglavnom zahvaćeno astralno tijelo, kada gornji, eterski elementi sprječavaju astralno tijelo da prodre u vanjski svijet, tada moramo djelovati na same te elemente unutar čovjeka. I radi se o stvarnom pronalaženju puta, ali iznad svega, prvo prepoznavanju da li je astralno tijelo uključeno ili ne.

A kako znamo je li astralno tijelo uključeno? Sada, svatko tko je promatrao mnogo epileptičke ili epileptoidne djece primijetiti će dva vrlo različita stanja. Jedne su one situacije u kojima, rekao bih, dijete ne prkosi moralu, jer se uklapa u ono što se svako dijete poučava u moralnom smislu. Dakle, kada se radi o epileptičkoj ili epileptoidnoj djeci koja se lako uklapaju u moralni poredak, možda se može držati onoga što sam rekao. Ali kada se radi o djeci koja postaju nedostupna moralu, koja naprimjer lako postaju nasilna u svojim napadima - jer epileptički napadaji mogu biti maskirani naprimjer nasilnim radnjama koje se događaju kod djeteta, a kojih se često ne sjeća - kada se to dogodi, ako se pojave moralne mane, onda se radi o intervenciji u djetinjstvu pravim lijekovima, tako da se pokušava suzbiti epilepsiju, naprimjer sredstvima koja se općenito upotrebljavaju ili su indicirana u određenom odnosu, poput sumpora ili beladone, i tu se započinje redovita terapija. Pa. kasnije ćemo razgovarati o ovom više medicinskom dijelu. Sada bih želio istaknuti samo, kako se s obzirom na vanjska opažanja, mora prijeći s više pedagoškog tretmana na više medicinski tretman. A kod određene djece s epilepsijom, budući da su vrlo dobro integrirana u vanjski svijet, bit će potrebno izbjegavati vanjske vježbe i raditi po mogućnosti internom terapijom.

Sada, u isto vrijeme, dolazimo do točke u kojoj se epileptičke pojave postupno mijenjaju u druge pojave. Jučer sam govorio o tome da misli zapravo ne mogu biti pogrešne, a sada sam stalno govorio o načinu na koji čovjek integrira misli. Takva pojava, da astralno tijelo postaje zagušeno u plućima, posljedica je činjenice da misao pluća nije ispravno integrirana. Dakle, sve su to mane mišljenja. Nastaju kada tijekom spuštanja, ne uspijemo na pravi način ovladati svojim organizmom, kako bismo ga mogli drugi put izgraditi. Ali također donosimo i volju, koja je raspoređena među pojedinim organima, iz našeg prethodnog života na Zemlji. Dakle, ako misli uopće ne mogu biti pogrešne, nego su uvijek ispravne, one se pojavljuju kao iskrivljene samo u našem organizmu, pa tako i organe mogu izgrađivati na iskrivljen način, onda je slučaj s našom voljom, jer ona ulazi u zemaljsku egzistenciju iz pred zemaljske egzistencije, tako, da teško može biti ispravna. Dolazi potpuno neizvjesno, i mora izgraditi svoj misaoni sustav. Sustav misli

je takav da nigdje na svijetu ne postoji pogrešan; sustav volje je takav da u njemu jedva da ima bilo kakve ispravnosti, a da čovjek ne poduzima nešto po tom pitanju. U svim okolnostima čovjek donosi na svijet neispravan sustav volje. I to uzrokuje da nikada u svijet ne siđemo s moralom, postavši fizička ljudska bića. Moralnost moramo stjecati postupno. Ono što je moral bio za našu prethodnu inkarnaciju, to nam je trebalo između smrti i novog rođenja, gdje smo bili zauzeti našom mudrom gradnjom, to je odavno isparilo; moralnost moramo uvijek iznova stjecati u svakom pojedinom životu na Zemlji. To znači, da se sada događa nešto vrlo značajno: sada, kada amoralni dolazimo iz pred zemaljske egzistencije, moramo razviti smisao u našoj volji; svojom voljom ulazimo u svoje organe, u svojoj volji moramo razviti osjećaj za ono moralno što nam se nudi.

Divno je kako moralni impulsi teku u djetete dok uči govoriti. Zato nam je toliko važno znati, kako se oponašanje proteže i na najintimnije stvari. Vrlo je važno da se o tome vodi računa: jer ako su odgajatelji i roditelji u djetetovoj okolini nemoralni i nemoralno govore, tada će djetete u svojoj unutarnjoj organizaciji imati, ne vanjsko djelovanje, nego nemoralni sadržaj. Dakle, radi se o tome da i mi također stupamo u odnos s vanjskim svijetom, ali posredno kroz cijeli organizam, a ne kroz pojedine organe. I ako dođe do blokade, onda do te blokade dolazi jer, dok prije nismo mogli svoje misli posvuda izbaciti, ovdje ne možemo izbaciti svoju volju. A to postaje očito u moralnim nedostacima. Sada vidite unutarnje uzroke moralnih mana, kada se u cijelom ljudskom organizmu nakuplja ono što dolazi iz pred zemaljske egzistencije, i mora se probiti i pronaći svoj put ako želi pronaći prolaz do moralne procjene okruženja. Moramo biti u stanju apsorbirati moral svoje okoline. Možda to nećemo moći učiniti ako naša duhovno-duševna organizacija postane zagušena, ako zapnemo unutra - u fizičkoj organizaciji - ako ne možemo proći kroz svoju duhovno-duševnu organizaciju.

Pa, vidite, poanta je u tome da je netko zapravo u potpunosti u oblasti morala. Ali to treba prepoznati na pravi način. Ako se radi o stvarnim epileptičkim pojavama, morat ćete ih dijagnosticirati prema simptomima koje sam spomenuo - napadima vrtoglavice, gubitku svijesti i tako dalje - iz pojava koje se kod ljudi javljaju, prolazno. Ako želite prepoznati moralne nedostatke u sferi morala, tada se smijete razmišljati o privremenim simptomima, već o trajnim simptomima.

Glavni poremećaji, što ih može uzrokovati? Naravno, sve je uvjetovano karmom; mora se govoriti s dvije strane, iz njegove prirode s kojom se čovjek pojavljuje, i iz njegove karmičke uvjetovanosti. Sada zamislite da je embrij u organizmu tako postavljen da je ovdje stisnut, tako da je mozak preuzak za ostatak organizacije. Sada ovo morate uzeti u obzir: tijekom razvoja djeteta mozak je preusko razvijen, a zračenje iz mozga, što je osobito važno između sedme i četrnaeste godine, poremećeno je i blokirano, jer se ono što je ovdje

blokirano odražava na funkciju slezene. Koja je posljedica? Rezultat ove zagušenosti je da dijete ne razvija nikakvu simpatiju prema bilo čemu što je moralna prosudba; za to mu nedostaje simpatije. Baš kao što za daltoniste ne postoje boje, tako za određenu djecu ne postoje moralni impulsi, koji leže u našem govoru, u našim opomenama. To uzrokuje da dijete postane moralno slijepo. A onda imamo zadatak ispraviti ovo moralno sljepilo. - Dakle, ako budemo pažljivo postupali, u vanjskim deformacijama uvijek ćemo imati prekrasan simptom. Mnoge stvari se mogu prigovoriti šarlatanstvu cijele frenologije, ali da bi prosuđivao moralne nedostatke, svatko bi zapravo trebao proučavati pravu frenologiju. Jer zanimljivo je vidjeti, da su moralni nedostaci povezani s karmom, tako snažne sile tamo gdje postoji karmički nemoral, da se neizbježno pojavljuju u deformacijama fizičkog organizma.

No, s druge strane, upravo su na tom području terapijske odgojne mjere iznimno prikladne, a ako netko ima jučer navedene kvalitete, tu unutarnju hrabrost i odlučnost, koje se tada potrebne, imati će i potrebnu unutarnju snagu. Za to vam treba unutarnja snaga. Često sam konkretnim primjerom razjašnjavao da može doći do iscjeljenja. Vidite, jedan je vrlo poznati njemački pjesnik bio podvrgnut frenologiji od strane stručnjaka. Već je bio slavni pjesnik. A frenolog, koji je mislio da će naći svašta zanimljivog, najednom je smrtno problijedio kada je opipao neku točku, i nije se usudio ništa više reći, iako je inače bio razgovorljiv kad kada je riječ o zanimljivostima. Pjesnik se počeo smijati i rekao: znam, otkrio se lopovski instinkt; imao sam ga puno! - Otkrio je da je dotični mogao postati kleptomani. Sada je kleptomaniju pretočio u poeziju.

Ovdje morate stvarima pristupiti kao što sam jučer objasnio; i ne treba, zapravo, suditi o tim stvarima od samog početka, na način na koji se inače prosuđuje. Jer vidite, to je ovako: ako se promatra čovjek, on je svoje ljudske osobine razvio uglavnom prema dva pola, prema polu misaonog, polu predodžbi, i prema polu volje. Da, predodžbe su bolesne ako nije lopov, i to okorjeli lopov. Organizacija mozga i predodžbi mora biti užasan lopov, ne primjenjujući moral na ono što bi trebala apsorbirati. Mora imati smisla, da sve prisvoji. To je jedan pol. A čovjek je sklon ili epilepsiji ili nečem drugom, ako ne zahvata u svim smjerovima organizacijom svojih predodžbi. Ali Božjom voljom, to ne smije skliznuti u organizaciju volje! Mora biti suzdržan, mora imati osjećaj, mora imati smisla za moje i tvoje, koje je razvija samo u vanjskom životu. Promislite: životinje, koje u svojim predodžbama žive više nego ljudi, stalno bi gladovale da nemaju želju steći sve. Morate prozreti ove stvari. Ovo ne smije skliznuti u organizaciju volje, mora ostati u suptilnom načinu predodžbi. Ako smijem tako reći, kada astralna infiltracija našeg mozga, koja sasvim opravdano preuzima sve, sklizne dolje u metaboličku organizaciju udova ili u ritmički sustav, onda se ono što mora biti prisutno u organizaciji predodžbi, javlja u volji kao tendencija: postoji taj nagon da se

prisvoji sve. Može se dogoditi u relativno bezopasnom smislu, što možete primijetiti kada dijete počne skupljati sve što nađe i stvarati zbirku toga. Naravno, protiv takvih stvari čovjek se stalno bori; zato se ne pojavljuju tako očito. Morate se naviknuti, vidjeti to. Sigurno, dijete to obično ne stigne učiniti jer ga počnete tući. Ali morate dobro paziti da li dijete ima tu sklonost da stvari nekako odlaže sa strane, da ih čuva, i morate imati osjećaj gdje tu počinje patologija. Bolest počinje kada se prijeđe određena razina. Filistarstva ima mnogo, ali nema prosudbe o tome koliko netko smije skupiti, osim ako za to ne postoji poseban razlog. Možete biti veliki filistar i skupljati poštanske marke, tu kolekcionarska manija više nije štetna. Ali ako se to kod djeteta događa kao izraz oponašanja, onda to ukazuje da je djetetovo prisvajanje skliznulo u sferu volje. Stvarno je stvar pažljivog sagledavanja karmičko-moralnih nedostataka kod kleptomanije, da to vidite iz perspektive veza koje sam jučer opisao, i djetetu pristupite iz takvog stanja duše, odgajavši ga moralno s ogromnom unutarnjom vitalnošću, a ne s lijenošću. Unutarnjom vitalnošću izmišljaju se priče, pri čemu se ono što dijete radi u životu svodi na apsurd. Ispričate mu slučaj krađe i učinite to opet i opet. To zapravo intervenira u karmu.

Ovdje radite putem terapijske pedagogije, što može ostati na moralnoj razini ako ste stvarno potpuno uključeni, ako se sasvim individualno zainteresirani za to kako se stvari rade. Svaki kleptoman je neobično zanimljiv. Spuštene su do nožnih prstiju, osobine predodžbe prodrle su u vrhove prstiju. Naravno, to morate znati ako ga želite odgajati. Možda će u priče biti potrebno uplesti geste koje kleptoman voli činiti. Potpuno se upustite u slučaj, izmišljajući legende i bajke u kojima se te stvari svode na apsurd.

Razmislite o tome, pokazat ćemo i kleptomane, razmišljajte sve dalje, vidjet ćete da ćete na ovom području doći do terapije upravo kroz dijagnozu.

ČETVRTO PREDAVANJE

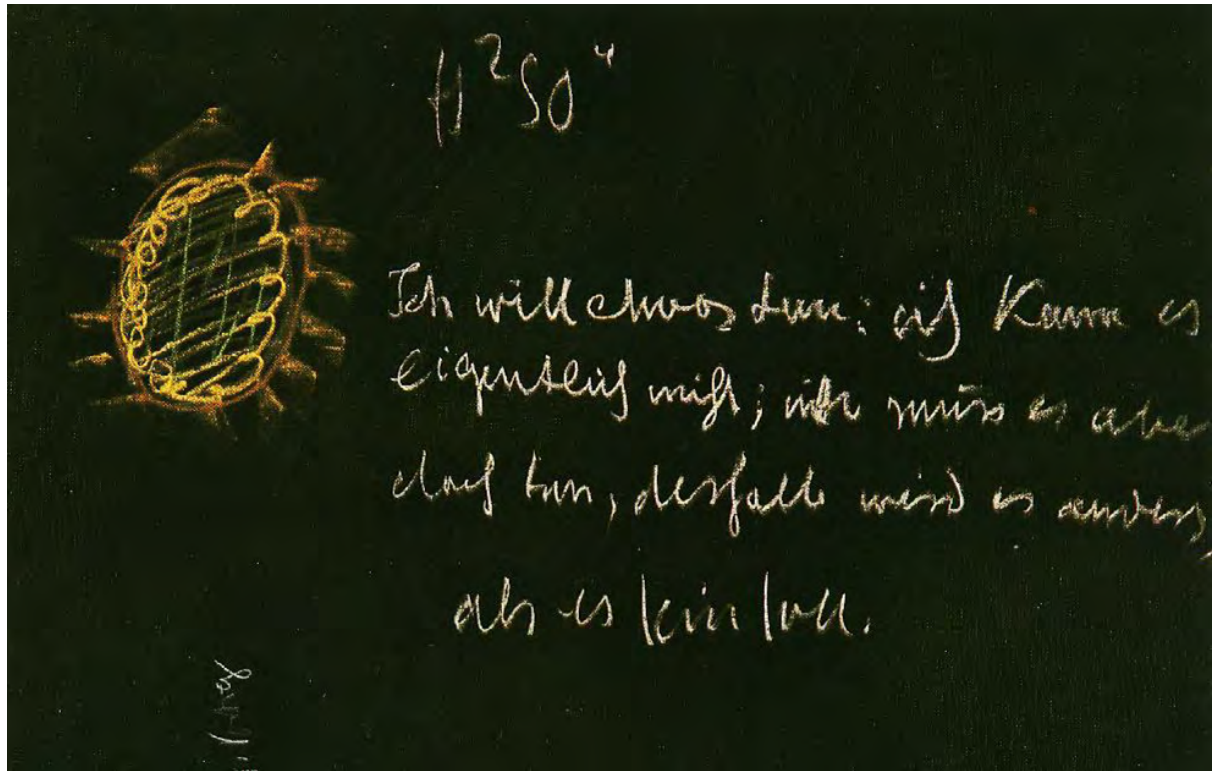
Dornach, 28. lipnja 1924.

Pa, dragi prijatelji, danas ćemo pokušati zaokružiti uvodna razmatranja, a onda ćemo od sutra moći prijeći na praktično razmatranje pojedinačnih slučajeva. Stvar je u tome da stvarno razmatranje prirode takozvane duševne bolesti, nužno mora voditi do tragova kako je tretirati. Činjenica da liječenje odraslih još uvijek predstavlja poteškoće za današnje metode, posljedica je onoga što sam jučer rekao: da za liječenje takvih stvari kod duševno bolesnih, moraju postojati određeni preduvjeti koji se, sve dok uvjeti u svijetu ostanu kakvi su sada, ne mogu uopće ostvariti unutar našeg društva. Kod djece je, s druge strane, situacija takva da se odgojem doista može učiniti iznimno mnogo. Ali kao što ste vidjeli, dragi prijatelji, kod tretiranja duševnih bolesti - i naravno drugih bolesti također, ali ovdje na mnogo dubljoj razini, u mnogo dubljem smislu, u mnogo specifičnijem smislu - radi se o karmičkim vezama koje kod bolesti izlaze na vidjelo.

Dakle, pitanje se, naravno, s pravom nameće - ne tako eksplicitno, ono se postavlja nesvjesno, moramo osjetiti što leži na dnu: u kojoj se mjeri može postići poboljšanje? - Svaki stupanj poboljšanja koji možemo postići je dobitak za oboljelu osobu. Nikada se ne smijemo tješiti mišlju: karma je takva i zato stvari idu tim tijekom. To kažemo kao odgovor na vanjske događaje sudbine i to također možemo učiniti; ali to nikada ne možemo učiniti s onim što je smjer misli, osjećaja i djelovanja, koji slobodno teče unutar samog čovjeka. Jer karma može ići različitim putevima. I može doći do skretanja karme, tako da stvari koje se trebaju ispuniti ne budu neispunjene, već se mogu ispuniti na različite načine. Često sam, kada je rečeno da treba prakticirati prenatalni odgoj, pri čemu se misli na odgoj u embrionalnom razdoblju, često sam rekao: sve dok dijete ne diše, stvar je odgoja i ponašanja majke. I nadalje, ne treba se miješati u posao bogova. Tu je sve u tome, što se događa sa samom majkom.

Ali sada se može napraviti odgovarajuće razmatranje, na isti način kao što smo jučer započeli za epileptičko ludilo, uzimajući u obzir fizičko tijelo, etersko tijelo, astralno tijelo i 'Ja' organizaciju. Sada, što smo saznali o oblicima dječjeg ludila koji su epileptički ili epileptoidni? Utvrdili smo da se radi o blokadi astralnog tijela i 'Ja' organizacije u nekom organu. Površina organa ne dopušta astralnom tijelu i 'Ja' organizaciji da izađu na površinu. Akumuliraju se unutar organa. Unutar organa nastaje zgusnuta astralna i 'Ja' atmosfera. To je ono što uzrokuje grčeve. Jer svaki puta kada je prisutan grč, prisutno je sljedeće: bit grča sastoji se u činjenici da ako ovdje postoji organ (vidi sliku ispod, lijevo), sa eterskim tijelom u njemu, tada za svaki

organ postoji vrlo specifičan odnos između ovog fizičkog tijela i eterskog tijela, s astralnim tijelom i s 'Ja'.

Svi znate, zar ne - o tome se može govoriti samo s tom pretpostavkom - koji su specifični vanjski uvjeti u kojima se stvari spajaju jedna s drugom u anorganskoj vanjskoj prirodi. Onako kako to radi kemija, to nije točno, ali postoje određeni omjeri - ne kažem atomski ili težinski omjeri, jer je to već teoretski - ali postoji činjenica da se vodik i kisik spajaju u određenom omjeru. Kad imamo sumpornu kiselinu, H_2SO_4 , u njoj imamo vodik, sumpor i kisik, u određenom omjeru u kojem oni pripadaju jedan drugome. Ako je to nešto drugo, materijal koji nastaje može, pod određenim okolnostima, biti nešto sasvim drugo. Ako imamo drugačiji odnos između vodika, sumpora i kisika, tako dobivamo sumpornu kiselinu, H_2SO_3 , iako se u njoj nalaze iste stvari.

Dakle, u takozvanom normalnom čovjeku postoji vrlo specifičan odnos; kažem takozvanom jer je izraz 'normalnom čovjeku' apsolutno filistarski; čovjek bi pomislio da postoji granica. Pa, unutar određenih granica omjer je varijabilan. Ali ako prelazi određenu varijabilnost, a to za pojedine ljude može biti individualno, ako prelazi određenu granicu, ona je prisutna abnormalnost, bolest. - Dakle, astralno tijelo i 'Ja' organizacija nalaze se u organu, tako da ga ne mogu ispuniti u određenom omjeru i ne mogu izaći izvan organa, što smo jučer prepoznali kao nužno, izvan fizičkog tijela. Ako su astralno tijelo i 'Ja' sada zagušeni u određenom organu, onda su višak astralnog tijela i višak 'Ja' organizacije unutar ovog organa, tada u njemu

nije odgovarajuća količina, radije, postoji prigušenje, višak količine unutar njega, i organ je stoga prisiljen osjetiti, percipirati, astralnost. Ako je prisutna odgovarajuća količina astralnosti, organ ne osjeća astralnost. Jer svaka aktivnost astralnog tijela i 'Ja' organizacije koja ne pripada organu, mora biti percipirana organom. Ako nešto ne prođe u svijest, nakupi se tako da ima previše astralnosti i 'Ja' organizacije koja ne prođe u svijest, onda nastaje grč. I time već imate nuspojavu, poremećaj svijesti. Poremećaj svijesti mora se pojaviti uvijek kada se radi o organu koji ima bilo kakve veze sa sviješću. Ako se radi o organu koji nema nikakve izravne veze sa sviješću - postoje i organi koji imaju veze sa sviješću ne izravno, nego neizravno, koji su inhibicijski organi - tada se ne javlja nesvjestica, nego bol. Bol je pojačana, a ne smanjena, svijest. Samo stanje grčeva nije bolno, to je jednostavno činjenica; ono što se može pojaviti kao bol je ono što se događa kada se zagušenje odvija u inhibitornom organu, ne u organu koji potiče svijest, već u organu koji zadržava svijest. Javlja se pojačana svijest, bol. To je priroda boli.

Ovime smo obuhvatili sve one oblike ludila, pa i u dječjem organizmu, koji dovode do epileptičkih ili epileptoidnih simptoma, o čemu ćemo pobliže govoriti, ali najbolje u konkretnim slučajevima.

Ali sada ćete lako vidjeti da stvari mogu biti drugačije. Može se dogoditi da neki organ ne izgleda tako da njegova površina koči 'Ja' organizaciju i astralno tijelo, nego da površina propušta previše, da organ ne zadržava dovoljno za vlastitu upotrebu, tako da se ovdje astralnost, kojoj pripada i 'Ja' organizacija, ne blokira, već lako istječe kroz organ (vidi sliku). Moglo bi se reći da površina postaje previše propusna za astralnost i 'Ja' organizaciju, organ propušta u odnosu na svoju astralnost i 'Ja' organizaciju. Tada imaginativnom sviješću vidimo kako organ zrači, kako curi van. Takav organ koji curi uvijek je povezan s fizičkim korelatom sekrecije, koja se naravno, u određenim organima ne pojavljuje snažno, ali koja se svakako može pojaviti i primjetno. Morat ćemo razgovarati i o ovome. Vidite, kada je u pitanju djetinjstvo, imamo posla s pojavom koja se može izliječiti samo jačanjem astralnog tijela i 'Ja' organizacije, njihovim vraćanjem u organ, da tako kažem.

Sada, do kojih formi, do kojih izvana uočljivih kompleksa simptoma vodi takvo unutarnje stanje? To nas dovodi do poglavlja, u kojem kod djece nastupa nešto drugačije nego kod odraslih. Ovdje dolazimo do oblika ludila koji poprimaju posebne oblike, za razdoblje ljudskog razvoja od rođenja do puberteta, dolazimo do oblika histeričnog ludila. U tim oblicima histeričnog ludila, danas žive sve nejasnoće vanjske znanosti. Žive svakakve nebitne iskovane riječi. Ovo počinje s prvim dojmom koji se ima o ovoj stvari; jer, prema suvremenim gledištima, prirodno je da se ovo histerično ludilo mora više ili manje povezivati sa seksualnim životom. Čak se uvodi u obrasce, koji

su više vezani za seksualni život žene nego za seksualni život muškarca. Nije kako ćemo to označiti, ono što je bitno. Važno je koji se slučajevi danas tako bilježe, zaslužuju li oznaku histeričnog ludila, kako se misli, ili se mora uzeti mnogo veći kompleks.

Sada je zapravo stvar u tome, da dijete zapravo ne može imati ovaj oblik ludila do puberteta, koji mu se pripisuje kad se kod spola razmišlja o histeriji, već dijete u svojim prvim epohama života može imati nešto što sam opisao kao stršenje astralnog tijela i 'Ja' organizacije preko organa. Samo to može imati. Moramo zanemariti sve opise koji postoje za razumijevanje histeričnog ludila, jer svi ti opisi imaju inherentnu tendenciju da u svijest dovedu određene općenite misli; ali ako netko misli na određeni generički način, opis postaje pogrešan. I tako su danas mnogi opisi na polju psihijatrije jednostavno pogrešni. Tako nešto se ne može raditi na način na koji se danas radi.

Pogledajmo što se ovdje zapravo događa. Kao što sam jučer rekao, dijete ima poteškoća s razumijevanjem vanjskog svijeta. Teško svladava stanje ravnoteže s tekućinom, stanje ravnoteže sa zrakom, diferencijacije u toplini, diferencijacije u svjetlu, diferencijacije u kemiji, diferencijacije u općem životu svijeta, to obuhvaća previše snažno, umjesto preslabo, kao što je slučaj s epileptičkim ludilom; svoje astralno tijelo i 'Ja' umeće u sve u svojoj okolini, u težinu i toplinu, i sve zahvaća na tako intenzivan način koji zapravo nije moguć za takozvanu normalnu osobu. Što se ovdje događa?

Pa, samo zamislite da ste negdje ogrebali kožu, i hvatate neki predmet s bolnom površinom, s površinom gdje je oguljena koža, gdje ste osjetljivi. Osjetljivi ste jer je vaše unutarnje astralno tijelo pretijesno povezano s vanjskim svijetom. Svojim astralnim tijelom i 'Ja' organizacijom, čovjek vanjskom svijetu može pristupiti samo do određene mjere. Dijete, koje sada od početka iznosi svoje astralno tijelo, sve stvari zahvaća na suptilan način, baš kao da je ranjeno. To prirodno stvara doživljaj preosjetljivosti, preosjetljive predanosti cjelokupnoj okolini. Takav čovjek onda puno jače, puno intenzivnije percipira okolinu, a i mnogo je jače reflektira u sebi. To također rađa predodžbe koje su same po sebi bolne. Onog trenutka kad netko napregne svoju volju nasuprot nečemu, intervenira u nešto na što je preosjetljiv. Neobična činjenica javlja se u svjesnim dijelovima kada se razvija volja: previše je svijesti o razvoju volje, u razvoju volje ima boli; ta je bol prisutna u početnoj fazi, u *status nascendi*. Želite je potisnuti. To se događa intenzivno. Vrpaljite se dok nešto radite, jer želite potisnuti bol.

Vidite, dobivate opise, koji se u sasvim specifičnom smislu slijevaju u život. Dobivate opise u kojima dijete želi nešto učiniti, a stvar je ovakva: ono osjeća bol i ne može to učiniti, već umjesto da se duša pretoči u akciju, ima strahovito jak unutarnji doživljaj od kojeg uzmiče. Uzmiče od samog sebe. Ili čak ako se ne radi o djelovanju, nego o maskiranom djelovanju koje leži u

životu predodžbi - jer volja također živi i tamo - ako je riječ o aktivnosti u životu predodžbi, ako se predodžbe žele razvijati, može biti da kod određenih oblika bolesti, predodžbe izazivaju tjeskobu u trenutku kada bi se trebale pojaviti, a ne mogu se pojaviti. Svaka takva predodžba koja, u trenutku kada bi trebala doći u svijest, izaziva tjeskobu u trenutku svog nastanka, svaka takva predodžba u isto vrijeme uzrokuje da se ispod nje odvija život osjećaja. Emocije nabujaju i uvijek počinje depresivno stanje. Osjećaji, koji nisu uhvaćeni predodžbom, su depresivni; nisu depresivni samo oni osjećaji, koje odmah kad se pojave uhvati predodžba.

Ono što se može vidjeti da se opisuje, u osnovi je kompleks simptoma. Ako netko nauči prepoznati prirodu takve abnormalnosti, tada je može vidjeti izravno u percepciji. O tome se mora raditi, kada znanost duha svojim gledištem intervenira u ova praktična područja života. Za one koji bi trebali intervenirati, opisi sada moraju ići potpuno izvan apstraktnog i ući u život, tako da opis završi tamo gdje ga osoba koja ima opis može vidjeti u pacijentu. I ovdje doslovno možete vidjeti što se događa: otjecanje astralnosti ili 'Ja' organizacije iz nekog organa ili kompleksa organa.

Vrlo očita manifestacija kod djeteta, koja će prema van izraziti kompleks simptoma na nešto grublji način, bit će mokrenje u krevet. To je sasvim samorazumljivo. Ovo će mokrenje u krevet djeteta staviti u pravu perspektivu. To ima svoje podrijetlo u ovoj činjenici. Dakle, gdje god je uključeno mokrenje u krevet, možete pretpostaviti: astralno tijelo istječe. Jer sve vrste odvajanja u lučenja imaju veze s aktivnošću astralnog tijela i 'Ja' organizacije. Oni moraju biti u redu da bi izlučevine i sekreti bili u redu.

Sada opet možemo reći da su 'Ja' organizacija i astralno tijelo povezani preko fizičkog tijela sa uobičajena takozvana četiri elementa, da su u eterskom tijelu, 'Ja' organizacija i astralno tijelo tješnje povezani s višim elementima, s dijelom topline, sa svjetlom, s kemijom, i s općim životom svijeta. Ako se prošire izrazi koji mogu biti prilično deskriptivni, na duhovno, kao što je također rađeno ranije kod instinktivne vidovitosti, kada fizičko još nije bilo tako jasno razlučeno od duhovnog, može se reći: kod djeteta postoji duševna ranjivost. I ta duševna ranjivost djeteta, kao krovni koncept, obuhvaća sve što se događa. A ako se ova duševna ranjivost ne može popraviti terapijskim odgojem, tada se u spolnoj zrelosti može javiti ženski ili muški oblik ove ranjivosti. Ženski oblik će tada imati karakter histerije, kako se nazivao, sve dok je čovjek imao intuiciju; muški poprima drugačiji oblik, o kojem također možemo raspravljati, ali koji se pojavljuje na drugačiji način.

Dakle, morate obratiti pozornost na prirodu izlučevina gdje god je prisutno takvo stanje, koje je suprotno od epileptičkog ili epileptoidnog ludila. Posebnu pozornost treba obratiti na stanje znojenja djeteta. Mora se posebno obratiti pozornost na to, da li se, kada želite dijete nečemu naučiti, odnosno kada želite evocirati predodžbe, kao odgovor na predodžbe u stanjima

znojenja izražava unutarnja ranjivost. U tome postoji određena poteškoća. U normalnim okolnostima vjerovat ćete da ako se evocira nešto od ove vrste unutarnjeg stanja, da se tada, uvjeti znojenja mogu primijetiti odmah nakon toga. To u određenim okolnostima može biti slučaj, ali ne mora biti. Jer tada se događa neobična stvar, da ono što postoji u obliku unutarnjeg straha ili unutarnje suzdržanosti, u osjećaju unutarnje ranjivosti, da to nema isti učinak kao vanjski osjećaj ranjivosti, već se ono što nastaje prvo probavi u ljudskom biću i ponekad prolazi kroz čudne puteve unutar ljudskog bića, i ne pojavljuje se u neposrednoj budućnosti, nego obično tek nakon nekog vremena, u toku sljedeća tri ili tri i pol dana. Sve što se događa tijekom povećanja astralnog tijela i 'Ja' organizacije, slično je onome što se događa tijekom normalnog povećanja astralnog tijela i 'Ja' organizacije nakon smrti. Ako se radilo o zagušenju, događa se suprotno od umiranja. Kod epileptičara radi se o pokušaju utiskivanja života u organizam, oponašanju u nenormalnom pokušaju uvlačenja u fizički organizam kod silaska. Uvjeti o kojima sada govorimo, imitacija su onoga što se događa tijekom smrti: astralno tijelo i 'Ja', šire se kako se život rastapa nakon smrti. To je ono s čime imamo posla.

Ako imate taj osjećaj, postupno stječete ono što je važno u promatranju takvih slučajeva: dobivate organ mirisa za ono što je prisutno u djetetu. Naime, zapravo ga možete namirisati. I to je već dio ezoteričnog dijela ovih stvari, da se stječe osjetilo mirisa, zbog činjenice da aura miriše drugačije od mirisa normalne djece. I doista: postoji nešto pomalo mrtvačko kod takve djece u njihovim izlučevinama iz aure. Ali vidite da je to tako, a pojavljuju se i popratni simptomi ovog umiranja, naime to znojenje iz ovog ili onog razloga. To se može dogoditi tijekom sljedeća tri dana, otprilike u razdoblju u kojem se događa i retrospekcija nakon smrti, kada dolazi do uvećavanja astralnog tijela i 'Ja' organizacije.

Iz ove spoznaje morate steći naviku, držati se nečega što ste primijetili u predodžbama ili volji takvog djeteta, a zatim pratiti dijete kroz sljedeća tri ili četiri dana. Tada ćete saznati postoji li doista oblik abnormalnog duševnog života o kojem sam upravo govorio. Tada se, uz sve relevantne preduvjete, postavlja pitanje: kako da se ponašam prema takvom djetetu?

Takvo dijete mi prilazi na način, da već imam njegovu dušu otkrivenu u svakoj radnji koju napravi. Njegova se duša ulijeva u sve što dijete radi oko mene. Vi razumijete da u takvom slučaju, kada u određenom smislu duša djeteta tako ulijeva, da odgoj ovisi osobito ovisi o tome što odgajatelj, po svom stanju duše i u svom cjelokupnom raspoloženju, može donijeti djetetu baratajući nečim u svojoj okolini, radeći sam nešto. Pretpostavimo sada da ste vi vrckavi pedagog, osoba koja se stalno ponaša tako da ono što čini izaziva šok kod drugih ljudi. Ova karakterna crta, koja je osobina ljudskog temperamenta, mnogo je češća u životu nego što se misli. Često je poprilično

raširena među učiteljskom profesijom. Ako se smije upotrijebiti trivijalni izraz: nije li većina današnjih učitelja zlovoljna? Ovo vrckavo stvorenje, koje se u svojim postupcima neprestano spotiče o sebe! To mora biti tako, jer je seminarsko obrazovanje ono što jest. Seminarsko obrazovanje je danas takvo da zapravo hipertrofira ono što bi se trebalo unijeti u ljude. Nadasve polaznici seminara - a budući da sam danas ovdje samo da govorim o učiteljskim seminarima, drugi se ne smiju uzimati u obzir - prije svega ljudi na učiteljskim seminarima nikada ne smiju biti podvrgnuti ispitu. Jer ispiti su već nešto što vas dovodi do ovog nemira.

Sada možete vidjeti u kakvoj se čudnoj situaciji čovjek nalazi kada stvar treba razviti u današnjim uvjetima. To je etablirani Lauenstein institut za inferiornu djecu. Policijski zakoni zahtijevaju od onih koji preuzimaju institut da polože ispite. Barem netko to mora učiniti. Ali to je potpuno nevažno jer je to, naravno, još jedan način da postanete nervozni. To je nešto što se mora vrlo trezveno shvatiti, inače kroz svijet idete zatvorenih očiju. Dakle, nema druge nego riješiti se navike vrpoljenja nakon ispita. Većina ljudi to ne čini.

Stoga se u djetetovom okruženju mora izbjegavati sve što izaziva blage šokove ako dolaze iz nesvjesnog, iz temperamenta učitelja. Zašto? Zato što učitelj mora imati potpunu kontrolu, u potpunosti iz svoje svijesti, da proizvoljno izvede takve šok efekte. Jer oni su ponekad najbolji lijekovi za takva stanja. Ali djeluju samo ako ih ne radite iz navike; djelotvorni su samo ako ih pred djetetom izvodite uz punu svijest i temeljito promatranje.

Dakle, kada primijetite takav kompleks simptoma kod djeteta, morate uzeti dijete i - sada ga nešto naučiti, pisati, čitati ili slikati - ali sada, što učiniti? Nastojte pustiti dijete da napreduje koliko god može, s obzirom na njegovu posebnu ljudsku prirodu. U određenom trenutku pokušajte postići da se cijeli tempo rada promijeni na brže. To tjera dijete, ne da dopusti da se ranjivost povuče, nego da dopusti da se tjeskoba zbog ranjivosti povuče, jer ste pred djetetom i dijete je zbog toga prisiljeno postati tjeskobno. Ali time što u ovom trenutku mora ući u tjeskobu, ulazeći u umjetno izazvan dojam koji je različit od prethodnog dojma, ulazeći u takav dojam, dijete jača ono što u njemu želi iscuriti, to konsolidira. A ako to sustavno radite s djetetom uvijek iznova, dolazi do konsolidacije 'Ja' i astralnog tijela. Samo se ne bi trebali umarati, morate to uvijek raditi iznova, pripremiti cijelu lekciju tako da teče metodično, da se na određenim mjestima jednostavno okrene. Da biste to učinili, morate sami preuzeti kontrolu nad lekcijama. Ako svaka tri četvrt sata imate drugi predmet, onda ne možete imati nikakve namjere u tom smjeru. Možete dobiti instrukcije za zaostalu djecu ako radite na temelju onoga što smo uveli u Waldorfsku školu, na temelju učenja o razdobljima u životu, gdje se na glavnim satima jedan predmet nastavlja tjednima, gdje imate mogućnost da uopće nemate raspored između osam i

deset po rasporedu sati; možete učiniti što god želite, što god smatrate da je ispravno.

Iz takve pedagoške osnove, sada možete razraditi što morate učiniti za nenormalnu djecu. Možete uvesti metodu koja kontinuirano transformira nastavu i mijenja tempo lekcije. A takvim ćete stvarima imati enormno snažan učinak na lučenje žlijezda, a time i na konsolidaciju astralnog tijela kod djeteta. Također ćete morati imati određenu dozu rezignacije; jer svijet neće primijetiti gdje je došlo do ozdravljenja, ako su djeca tretirana na takav način da su postala zdrava. Svijet će samo primijetiti da u pojedinačnom slučaju nije došlo do ozdravljenja, jer se normalnost u životu uvijek podrazumijeva. No, normalne stvari nisu nimalo samorazumljive. To je jedno.

Dakle, vidite: ako je epileptičko i epileptoidno ludilo bilo stvar poduzimanja više manualnih i moralnih mjera, ludilo kojim sam se danas bavio, prvenstveno je pitanje razvijanja didaktičkih metoda s kojima se može boriti protiv tog problema. Stvaranje ovih šok efekata je jedna stvar. Druga je: pažljivo promatranje kako se stanja izmjenjuju, između depresije i neke vrste manije, napadaja vedrine i zadovoljstva.

Što uzrokuje izmjenu depresivnih i maničnih stanja u ovim oblicima bolesti? Ona se odvija kontinuirano, jer je dijete iznutra ranjivo i ima čežnju da uopće ne dopusti volji da se razvije. Ako se u životu predodžbi ne razvija volja, tada nastaju depresivna stanja. Nadalje, ako se to događa duže vrijeme, i dijete se više ne može suzdržati, već se jednom mora isprazniti, tada, jer se unutarnja ranjivost priguši, jer se astral izliva, javlja se pojačan osjećaj blagostanja, a zatim se izmjenjuju stanja tuge i vedrine, što se mora pažljivo promatrati, osobito kod djeteta koje izvana pokazuje druge simptome: znojenje, mokrenje u krevet.

Upravo je didaktika ta koja se sada mora uvesti u te promijenjene uvjete. Pretpostavimo da imamo depresivno stanje djeteta. Takvo depresivno stanje uspjeh ćemo prevladati onog trenutka kada dijete dobije osjećaj da smo vrlo snažno povezani s njegovom nutrinom, da ga razumijemo. No, upravo zato što je riječ o svojevrsnoj hipertrofiji života predodžbi i volje, dijete ima potrebu, ne doživjeti puko sudjelovanje u tuzi. Ako se uz dijete samo uzrujavamo i rastužujemo, dijete od toga neće imati nikakve koristi. Ali to će biti od neke koristi, samo ako se možemo nositi sa situacijom kojoj svjedočimo i možemo učinkovito utješiti dijete, ako dijete dobije učinkovitu utjehu.

Odgajatelj koji tim stvarima može pristupiti s razumijevanjem, steći će tipične vještine. Znat će naprimjer, da je stalna ideja takve djece da misle da bi trebali nešto učiniti, ali ne mogu. To je jedna komplicirana predodžba, ali treba je moći proučiti: oni bi trebali nešto učiniti, a ne mogu, ali svejedno

moraju i onda će biti drugačije nego što su oni htjeli. Ispitajte samo duševni život djece o kojoj sam govorio, i pokušajte presresti u njihovom duševnom životu ono što se može opisati kao: želim nešto učiniti: zapravo ne mogu; ali svejedno to moram - zato ispadne drugačije nego što bi trebalo biti.

Cijela djetetova bolest živi u ovom kompleksu predodžbi. Dijete osjeća, osjeća osebnju konstituciju, koja se sastoji od istjecanja astralnog tijela i 'Ja' organizacije. To se samo po sebi čini, poput izljeva u svijet astralnog tijela. Želim nešto učiniti - ali dijete zna, da odmah dolazi u kontakt s vanjskim svijetom, s njegovim čimbenicima. Tu je ranjivost, boli; i mora se osjećati: zapravo ne mogu. - Ali dijete sada zna: to se ipak mora dogoditi. Svojim astralnim tijelom moram doprijeti do čimbenika svijeta. Ne mogu to podnijeti, što sam naumio; tamo ću biti tako nespretni sa svojim astralnim tijelom koje teče vani; bit će nešto drugo, jer ne mogu biti potpuno tamo. Tijelo teče previše snažno vani.

Upravo se kod takve djece na divan način primjećuje što zapravo čini podsvijest koja seže do osjetilnog života. To je tako strašno pametno. Ono najjasnije izražava ono što se događa u unutarnjem ustrojstvu, i u odnosu između ljudi i njihove okoline. To se razgrađuje u podsvijesti, ali ne dolazi do njegove svijesti. Stoga možemo reći: treba krenuti u otkrivanje tih unutarnjih nesvjesnih kompleksa predodžbi u djetetu. - A sada: pojavljuje se. Primijetite ga. Tu je gotovo svaki put kada bi dijete trebalo nešto pokrenuti vanjskim djelovanjem ili mišlju. Gotovo je uvijek tu. Ali u ovom trenutku intervenirate na način da se lagano i blago uključite u ono što dijete treba učiniti, da osjećate, na neki način, svaki pokret ruke u vlastitom pokretu ruke, tada dijete ima osjećaj da se drugi dio ispravlja onim što radite. No, naravno da dijete nema nikakve koristi ako stvarno radite sve što dijete treba raditi. Morate samo fiktivno intervenirati. Dopustite djetetu da slika, ali ne slikajte sami, već nastavite pomicati kist uz dijete, prateći svaki pokret. Dopuštate djetetu da ima predodžbe na način da ga nježno vodite dok oblikuje svoje predodžbe, sudjelujte što dobronamjernije i jasnije u onome što dijete treba učiniti, iz blizine ga duševno milujući. Čak i u tako intimnim stvarima možemo doznati što nam je činiti stvarnim promatranjem situacije.

Sada moramo znati da ono što znanost duha može dati, može uvijek biti samo privlačno čovjeku. Ljudi uvijek teže pravilima: ovo treba raditi ovako, a drugo onako. - Onaj tko želi postati odgajatelj nenormalne djece nikada nije gotov; za njega je svako dijete novi problem, nova zagonetka. Ali do zaključka dolazi tek kad se vodi djetetovim bićem, kako bi trebao činiti u svakom pojedinom slučaju. Neugodan je to posao, ali to je jedini ispravan način.

Stoga je, u duhu ove znanosti duha, toliko važno da mi kao odgojitelji njegujemo samoedukaciju u najeminentnijem smislu.

Najbolju ćemo samoedukaciju prakticirati ako sa zanimanjem pratimo simptome bolesti. Kada imamo osjećaj da je takav simptom bolesti zapravo nešto divno. Ali ne smijemo trubiti: oni ljudi su istinski božanski ljudi. - Ne smije se to raditi u naše vrijeme. Ali treba biti jasno: kad se pojavi abnormalni simptom, postoji nešto što je, duhovno gledano, bliže duhovnom od onoga što čovjek radi u svom zdravom organizmu. Ova blizina duhovnog, ne može naći odgovarajući izraz u zdravom organizmu. Jednom kada to budete imali, bit ćete svjesni takve intimnosti.

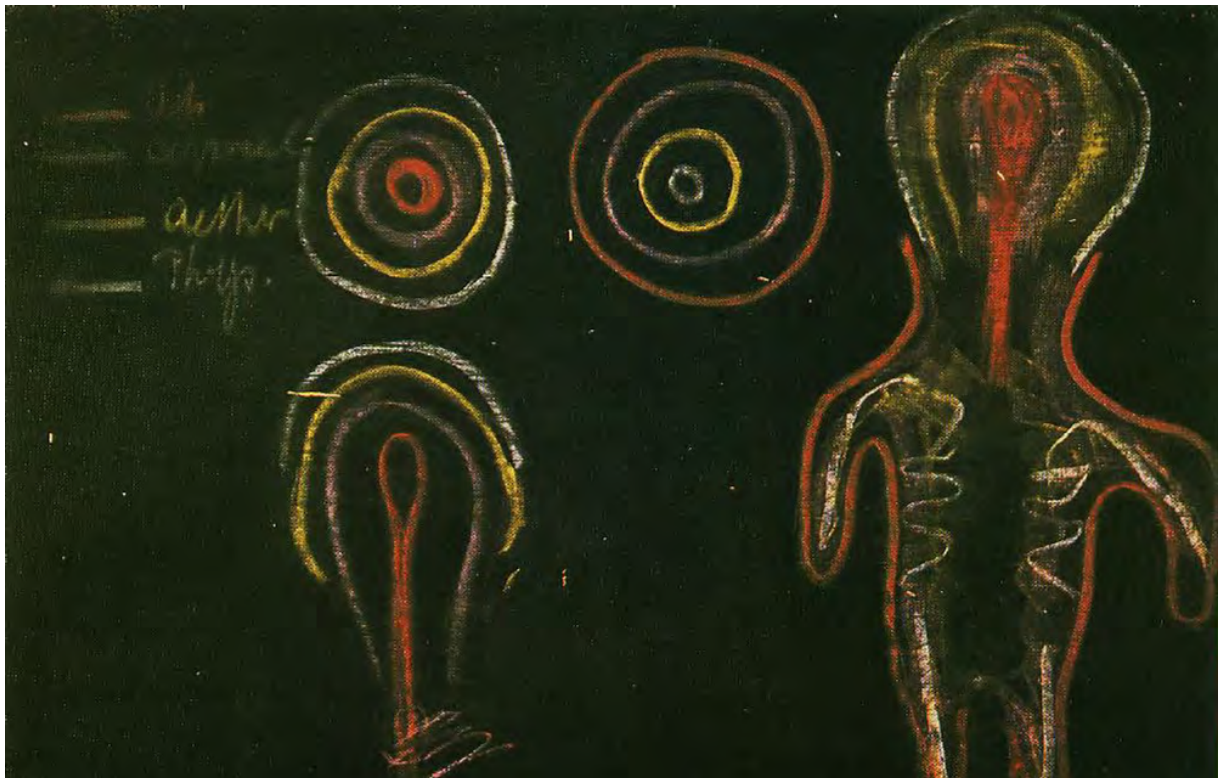
Vidite, točno je, da u svakom području dijagnoza i patologija vode pravoj terapiji, ako se dijagnozom može proniknuti u bit stvari.

PETO PREDAVANJE

Dornach, 30. lipnja 1924.

Već ste mogli vidjeti kako se izvjesne abnormalnosti u duši, u duševnom životu, koje se javljaju kao simptomi bolesti, kod djece pojavljuju na neodređen način, da bi se kasnije razvile na određeniji način. I mogao sam skrenuti vašu pažnju na to, kako se ono što kasnije postaje histerična pojava, u djetinjstvu pojavljuje na sasvim osebujan, još neodređen način. No da bismo mogli ispravno prosuditi stvarne abnormalnosti djetinjstva, moramo uzeti u obzir vezu između života čovjeka prije rođenja, koji, da tako kažemo, prenosi impuls karme u fizički život, i postupni razvoj djeteta kroz prve dvije epohe života, možda čak i dalje od toga, kroz prve tri epohe života.

Kako bismo se pripremili, prvo ćemo danas razgovarati o još malo teorije, a zatim ćemo moći razgovarati o svemu ostalom što nam je potrebno koristeći praktične primjere. Sutra ujutro gospođa dr. Wegman će nas najprije upoznati s dječakom kojeg već neko vrijeme viđamo na liječenju u kliničko terapijskom institutu, i na kojem ćemo moći vidjeti neke posebne karakteristike.

Kako bih vam pokazao ono što trebate znati prije toga, želio bih prikazati shematski ljudski organizam, ukupnu ljudsku organizaciju (vidi sliku). Kako bih ovo pojasnio, na crtežu bih 'Ja' organizaciju želio nacrtati crvenom bojom. Zatim bih astralnu organizaciju želio nacrtati ljubičastom bojom,

zatim etersku organizaciju žutom bojom, a fizičku organizaciju bih želio nacrtati ovom bijelom. Dakle, pogledajmo pažljivo ono što je za nas važno, potrudimo se pobliže razmotriti stvar. Kod ljudske organizacije nije slučaj da možemo reći: postoji 'Ja' organizacija, postoji astralna organizacija, postoji eterska organizacija i tako dalje - već je stvar ovakva: zamislite biće koje je organizirano na takav način da je 'Ja' organizacija inicijalno vanjska; da više unutra leži astralna organizacija, zatim dolazi eterska organizacija, zatim fizička organizacija. Dakle, u određenom smislu, ovdje imamo biće koje svoju 'Ja' organizaciju predstavlja prema van, astralnu organizaciju gura više prema unutra, više unutra gura etersku organizaciju, a fizičku organizaciju gura najviše prema unutra (vidi sliku, sredina).

Pored ovog postavimo drugi raspored, gdje imamo 'Ja' organizaciju potpuno unutra, astralnu organizaciju koja zrači prema van, da tako kažemo, etersku organizaciju, i još dalje prema van fizičku organizaciju (vidi sliku, gore lijevo). Vidite, sada imamo dva potpuno suprotna entiteta, da tako kažem. Kada pogledate ova dva potpuno suprotna entiteta, možete sebi reći: drugi entitet pokazuje snažnu fizičku organizaciju izvana, u kojoj eterska organizacija još uvijek igra ulogu, tada slijede astralna i 'Ja' organizacija koje nestaju više prema unutra. - Ali budući da je to tako, konfiguracija se može donekle promijeniti. Konfiguracija onoga što sam ovdje nacrtao u drugom slučaju, može biti ovakva: možemo imati fizičku organizaciju potpuno razvijenu na vrhu i otvorenu i zakržljalu na dnu. Tada bismo etersku organizaciju mogli razviti prema dolje nešto jače od fizičke organizacije, ali još uvijek atrofiranu. Možemo imati astralnu organizaciju koja se proteže više prema dolje i 'Ja' organizaciju koja ide prema dolje poput neke vrste niti. Jer ono što je ovdje shematski raspoređeno u obliku sfere, doista može tako izgledati (vidi sliku, dolje lijevo).

Sada želim stvari učiniti malo jasnijima tako što ću vam ovdje nacrtati 'Ja' organizaciju, nakon koje slijede astralna organizacija, eterska organizacija i fizička organizacija. A sada povežimo ovo drugo biće. Povežimo ovo drugo biće na takav način da prvo dopustimo 'Ja' organizaciji, koja je ovdje izvana, da bude donekle konfigurirana; dakle, umjesto da nacrtam krug, ostavio sam krug malo konfiguriran. Uvijek je tako u plastičnim bićima prirode, svijeta općenito, da se ono što je sferno i ono što je kružno, konfigurira na različite načine. Dalje prema unutra sada moram povezati astralnu organizaciju s 'Ja' organizacijom, još dalje prema unutra eterskom organizacijom, i konačno, skroz prema unutra, fizičkom organizacijom (vidi sliku, desno). I preobrazili ste jedno, prvo biće, u glavu čovjeka. Preobrazili ste drugo biće u biće čovjeka metabolizma. I zapravo, u stvarnosti je slučaj da u organizaciji glave čovjeka, imamo da gdje je 'Ja' skriveno unutra, astralno tijelo je također relativno skriveno unutra, i izvana konfigurirano fizičko tijelo i etersko tijelo pojavljuju se i daju oblik licu.

S druge strane, u sustavu metabolizam-udovi, imate situaciju da zapravo posvuda vani u toplini i osjetljivosti organizma na pritisak, svugdje vani, 'Ja' vibrira, i polazeći od 'Ja' astralno tijelo vibrira prema unutra, zatim dalje unutra postaje etersko, a u dugim kostima postaje fizičko prema unutra.

Tako da u organizaciji glave imamo raspored centrifugalno, od 'Ja' prema fizičkom tijelu prema van, u metaboličkoj organizaciji udova centripetalno, izvana prema unutra, od 'Ja' prema fizičkom. I neprestano zapljuskuje zajedno, tako da se i ne zna: je li izvana prema unutra ili iznutra prema van, u ritmičkom sustavu poredak je između. Ritmički sustav je pola glava, pola metabolički sustav udova. Kada udišemo, to je više metabolički sustav udova, kada izdišemo to je više sustav glave. Dakle, između sistole i diastole proces ide ovako: sustav glave-udova = izdah-udah. Sada vidite da, posredovanjem središnjim dijelom ritmičkog organizma, zapravo u sebi nosimo dva potpuno polarno suprotna entiteta. Što iz ovoga slijedi? Iz ovoga proizlazi nešto izuzetno važno.

Zamislite da nešto upijamo kroz svoju glavu, kao kad je nešto posredovano govorom drugih, kada primite nešto glavom, to prvo ide u 'Ja', u astralno tijelo. Ali stvari su u organizmu u interakciji, i u trenutku kada nešto ovdje ostavi dojam u jednoj 'Ja' organizaciji, to također vibrira u drugoj 'Ja' organizaciji, i u trenutku kad nešto uđe u jednu astralnu organizaciju, ono također vibrira do druge astralne organizacije. Da to nije slučaj, dragi prijatelji, ne bismo imali pamćenja, jer svi dojmovi koje primamo iz vanjskog svijeta imaju svoje zrcalne slike u organizaciji metabolizma i udova; i ako imam dojam izvana, on nestaje iz organizacije glave, koja je raspoređena centripetalno od fizičkog prema 'Ja'. 'Ja' se mora držati ispravno, ne može satima imati jedan dojam, inače bi se poistovjetio s dojmom. Ali dojmovi ostaju ispod, i moraju se opet vratiti kada se sjećamo.

Ali ako ovo uzmete u obzir, imate sljedeću mogućnost: cijeli niži sustav u čovjeku, koji je polarno suprotan gornjem sustavu, može biti preslab. Ali dojmovi dolaze. Ti dojmovi nisu dovoljno duboko utisnuti u donji sustav. 'Ja' dobiva dojam. Ako je sve normalno, to je utisnuto u niži sustav i samo se vraća u sjećanje. Ako je donji sustav, 'Ja' organizacija, koja leži posvuda na periferiji, preslaba, ako dojmovi nisu dovoljno snažno utisnuti, tada ono što ne potone u 'Ja' organizaciju stalno zrači natrag prema gore, zrači u glavu.

Recimo da imamo dijete koje je tako organizirano. Jednom smo mu po prvi put pokazali sat. Bilo je zainteresirano. Ali njegova je organizacija udova preslaba. Tada dojam ne nestaje, već zrači natrag. Sada, kad se bavim djetetom, on stalno govori: sat je lijep. - Jedva sam rekao nekoliko riječi kad je opet rekao: sat je lijep. - Vraća se. Upravo na takve sklonosti, koje su ponekad slabo nagoviještene, ali su iznimno važne, moramo usmjeriti pozornost kod odgoja djeteta. Ako ne uspijemo ojačati slabu metaboličku organizaciju udova, tada će taj povratni učinak postajati sve jači i jači, a u

kasnijem životu će se pojaviti bolest paranoje povezane s opsesijama. Onda to postaje fiksna, konsolidirana opsesija. Ono zna da se sasvim pogrešno uklapaju u život njegove duše, ali ih ne može odbaciti. Zašto ih ne može odbaciti? Budući da je svjesni duševni život gore, a nesvjesni dolje je nekontroliran, gura natrag određene predodžbe i javljaju se opsesije.

Vidite, imamo posla s metaboličkim sustavom udova koji je previše slabo razvijen. Što to znači? Slabo razvijen metabolički sustav udova je onaj koji sprječava proteinsku tvar u ljudskom organizmu da sadrži pravu količinu sumpora. Dakle, metabolički sustav proizvodi proteine s niskim sadržajem sumpora. To može biti tamo. Tu se primjenjuje drugačija stehiometrija nego inače. Tada se događa ono što sam upravo opisao, da dolaze te opsesije koje nastaju u dječjem organizmu.

Ali može biti i suprotno. Metabolički sustav udova može biti tako predisponiran da ima prejak privlačnost prema sumporu: tada protein postaje prebogat sumporom. Zatim imamo ugljik, kisik, dušik, vodik u proteinu, a razmjerno tome i previše sumpora. Tada u toj metaboličkoj organizaciji, koja je pod utjecajem sastava tvari koje se nalaze u njoj, dobivamo poriv da ne odbacimo sve, već naprotiv: zbog prekomjerne količine sumpora, otisci se prejako upijaju i previše gnijezde. Ovo je nešto drugačije od začepjenja na površini organa koje sam ranije opisao. Zagušenje uzrokuje grčeve. Ali ovdje se ne radi o zagušenosti, već o upijanju dojmova. A rezultat je da dojmovi nestaju. Izazivamo dijete da ima dojmове, ali ne možemo učiniti ništa: određeni dojmovi, prema svojoj posebnoj prirodi, nestaju u proteinskoj tvari bogatoj sumporom. I tek kada uspijemo ponovno izvući ove utiske iz proteinske supstance koja sadrži sumpor, tada možemo uspostaviti određenu ravnotežu u duhovno-duševnom-fizičkom organizmu. Jer ovaj nedostatak dojmova u sumpornom sadržaju zapravo uzrokuje vrlo nezadovoljavajuće stanje duše, to iznutra uzrujava. Suptilno, uznemirujuće, izaziva iznutra drhtanje cijelog organizma.

Vidite, često sam govorio: psihoanaliza je diletantizam na kvadrat, jer psihoanalitičar ni dušu, ni duh, ni tijelo, ni etersko tijelo, on nema pojma što se tu događa, on samo opisuje. I budući da ne može učiniti ništa više od opisa, on kaže: stvari su nestale tamo dolje, treba ih ponovno podignuti. - Čudno je to što materijalizam ne može istraživati svojstva materijalnih stvari. Inače bi se znalo da ono što je prisutno ima svoje podrijetlo u proteinskoj tvari organizma volje, koja je prebogata sumporom. Osobitosti fizičke tvari može se otkriti smo kroz znanost duha.

I zato bi bilo dobro kada bi oni koji moraju odgajati nenormalnu djecu mogli razviti oko, da li je dijete bogato sumporom ili siromašno sumporom. Možemo govoriti o najrazličitijim oblicima duševnih abnormalnosti, ali trebamo steći sposobnost da nas određeni simptomi doista vode određenim putem. Ako imam dijete koje treba odgajati, i vidim da dojmovi u početku

stvaraju poteškoće, to se naravno može povezati s uvjetima koje sam opisao u posljednjih nekoliko dana. Ali također se može pratiti do onoga što je danas opisano. Kako tu mogu pristupiti?

Prvo gledam dijete. Prije svega, dijete se mora upoznati, mora se upoznati s njim. Prvo ga pogledam i uzmem jedan od najpovršnijih simptoma: boju kose. Ako dijete ima crnu kosu, neću puno tražiti je li možda bogata sumporom; jer ako ima crnu kosu, u najboljem je slučaju niska razina sumpora. A onda, ako postoje abnormalni simptomi, potražiti ću ih u nekoj drugoj sferi osim u izobilju sumpora, najviše u nedostatku sumpora kod crnokose djece. A ako se tada još pojave ponavljajuće predodžbe, onda moram tražiti negdje drugdje osim u obilju sumpora. Međutim, ako imam plavokoso ili crvenokoso dijete, gledat ću u smjeru bogatstva sumpora u proteinskoj tvari. Plava kosa nastaje zbog previše sumpora, a crna kosa od previše željeza u ljudskom organizmu. Na taj način možemo pratiti takozvane duhovno-duševne abnormalnosti sve do fizičke supstancijalnosti.

Uzmimo sada takvu planinu koja bljuje vatru, sumporno dijete, koje u izvjesnom smislu usisava utiske u područje volje, tako da oni tamo postaju kruti i ne mogu izaći. Ovu pojavu vrlo brzo možemo primijetiti kod djeteta. Dijete će biti podložno stanjima depresije, melankoličnim stanjima. Ti skriveni dojmovi koji su unutra su mučni. Moramo ih izvući na površinu, ne u modernom psihoanalitičkom smislu, već u pravom psihoanalitičkom smislu. To možemo učiniti tako da se upoznamo s tim nestaju li ti dojmovi više ili manje kod djeteta. I tako dijete koje nam prilazi s jedne strane treba gledati s unutarnjim uzbuđenjem, a s druge strane s određenom vanjskom ravnodušnošću, tako da postanemo potpuno svjesni: što to dijete lako pamti, čemu dopušta da nestane u njegovoj nutrini? Ono što mu više ne pada na pamet, trebali bismo, ako je moguće, to djetetu uvijek iznova donositi u ritmičkom nizu. U tom pogledu, dragi prijatelji, postoji mnogo toga što se može učiniti. Ponekad na mnogo jednostavniji način nego što mislite; jer liječenje i odgoj - a oboje je povezano - ne temelje se toliko na stvaranju svih vrsta kompliciranih mješavina, bilo fizičkih ili duševnih, koliko na spoznaju što zapravo pomaže.

Zato nam je malo teško s našim lijekovima. Naravno, liječnik s pravom traži da mu objasnimo naš lijek, on to želi znati. Ali budući da se lijekovi obično temelje na znanju što pomaže, budući da su to jednostavne tvari, u trenutku kad to kažete, svatko ih može imitirati. Računate li pritom rad i ekonomski, u dilemi ste. Dakle, radi se o stvarnom znanju što treba primijeniti, stvarnom osmišljavanju toga.

Često sam u Waldorfskoj školi doživio da ima djece koja pokazuju određenu dozu apatije, ali pokazuju i unutarnje uzbuđenje. Posebno smo u razredu gospodina Killiana imali vrlo čudan karakter po tom pitanju. Bio je uzbuđen i ravnodušan u isto vrijeme. Sada mu je već bolje. Kad je bio treći razred -

sada je peti - ali dok je još bio treći razred, njegova apatija se pokazivala u tome što mu nije bilo lako ništa naučiti. Nije upijao ništa i učio je polako i teško. Ali čim bi g. Killian napustio stražnju klupu i nagnuo se prema nekom drugom, vatra bi brzo došla i gađao bi g. Killiana u leđa. I tako je on u isto vrijeme, u smislu svoje volje, bio živo dijete, a intelektualno bezvoljno dijete.

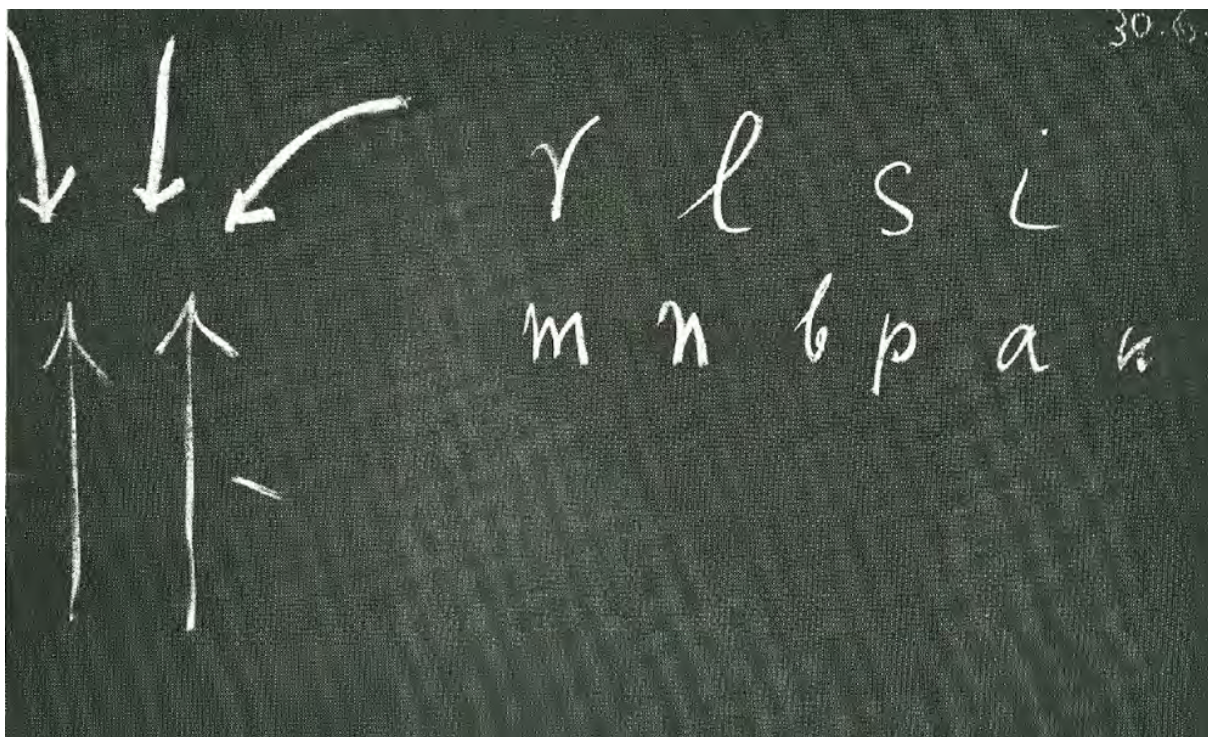
Da, vidite, ima mnogo takve djece, više ili manje s takvim predispozicijama. Stvar je u tome što je kod takve djece sposobnost upijanja vanjskih dojmova, u pravilu ograničena na vrlo specifične vrste dojmova, koji imaju specifičan, tipičan karakter. Ako imate pravi kontakt - a to vam dolazi kada imate pravi stav - onda naprimjer, nađete određenu rečenicu, i dijete navedete baš na tu rečenicu. Ovo može činiti čuda. Radi se samo o tome da se cjelokupna djetetova stremljenja usmjere na određeni način. Ali zapravo bi do toga trebao dovesti odgajatelj. On to može lako postići ako ne želi biti previše pametan, ako želi živjeti tako da mu svijet bude jasan, da ne razmišlja previše o svijetu, već da ga jasno opaža.

Razmislite na trenutak - i to je nešto što morate uzeti u obzir ako želite odgajati nenormalnu djecu - kako je dosadno uvijek operirati s par koncepata koje ljudi imaju. Duševni život mnogih ljudi užasno je dosadan i suh, jer moraju operirati s nekoliko pojmova. S ovih nekoliko koncepata čovječanstvo ulazi u preveliku dekadenciju. Kako je teško pjesniku danas naći rime, jer sve je već rimovano. Tako je i u drugim umjetnostima: sami odjeci, jer sve je zapravo već doživljeno. Pomislite samo na to kako Richard Strauß, koji je danas tako čuven i nečuven, stavlja sve moguće u orkestar samo kako ne bi donosio iste stare stvari! S druge strane, kako je, mislim, zanimljivo, proučavati sve moguće oblike nosa - svaka osoba ima drugačiji nos - i steći pogled za sve moguće oblike nosa! Tu postoji raznolikost. Tu također imate mogućnost oživjeti koncepte, dok prelazite s jednog na drugi. Pa, upravo sam odabrao oblik nosa; kada razvijete smisao za forme, za stvari koje se vide, postupno se nađete u stanju duše u kojem vam nešto padne na pamet kad se za to ukaže prilika.

I doživjet ćete, dragi prijatelji, da ako živite u vizualnom, ako mogu tako reći, pogledu na svijet, a ne misaonom, onda ćete doživjeti da ako imate takvo dijete, koje je iznutra sumporno i aktivno, ali izvana apatično, onda će vam kroz njegove konfiguracije nešto postati jasno o djetetu, što će vam dati pravu ideju. Osjećat ćete da ovom djetetu moram svako jutro reći: Sunce obasjava planinu - ili tako nešto; može biti posve neutralno. Poanta je da tako nešto djetetu dolazi ritmički izvana. Kada uđe izvana na tako ritmičan način, sva sumporna tvar u njemu rasterećuje se i postaje slobodnija. I tako postizemo s takvom djecom, koju treba zaštititi u nježnom djetinjstvu, da kasnije ne postanu popularni objekti psihoanalitičara, s takvom djecom puno postizemo ako uzmemo u obzir njihovu ritmičku prirodu, i ako ih tome uvijek iznova učimo izvana.

Ali vidite, već se čini korisnim ako ovako nešto učinimo općim pravilom. U našoj Waldorfskoj školi nastavu započinjemo izrekom koja na određeni način svaki dan prožima predodžbe u ritmičkom nizu. Time se svakako učiniti nešto gdje je organizam izložen prekomjernoj apsorpciji.

Sada, ako će se s abnormalnom djecom pravilno postupati, treba ih grupirati svako jutro. Ako imate mali broj abnormalne djece, možete ih prvo sve sakupiti. I nešto divno može proizaći iz traženja od djece da izgovore izreku sličnu molitvi, čak i ako među njima ima onih koji ne mogu ništa reći. Prekrasan je učinak ravnoteže u onome što nastaje zborskim načinom. Stoga će biti riječ o stvaranju određenih dojmova kroz ritmičko ponavljanje kod djece kod kojih dojmovi nestaju, koji se mogu mijenjati svaka tri do četiri tjedna, donoseći takve dojmove uvijek iznova izvana, tako da i protein postupno gubi svoj povećan sadržaj sumpora. Na čemu se stvar temelji? Stvar se bazira na tome da nutrina ne vraća dojmove, pa odozdo dolazi nešto preslabo, što je negativno. S druge strane, ako nešto jako donosimo odozdo, ovdje ono slabo potičemo na jaču aktivnost (vidi sliku ispod).

Pretpostavimo da imamo suprotan slučaj: imamo posla s djecom koja već imaju prve klice opsjednutosti. Prejako zrači natrag, premalo je sumpora u plazmi. Zapravo ćemo morati učiniti suprotno. A poseban je učinak kada primijetimo da djetetu uvijek dolazi ista rečenica, isti dojam, kada sada stvaramo dojam izvana za koji instinktivno vjerujemo da može biti prikladan za to dijete, ali sada ga ovom dojmu naučite kao vrlo tihim šapatom, prenesite ovaj dojam šapćući. Dakle, tretman može biti sljedeći: vidi, to je crveno! - Dijete: sat je lijep. - Učitelj: moraš obratiti pažnju na crveno! -

Rudolf Steiner - Tečaj terapijske pedagogije

Dijete: sat je lijep. - Sada pokušajte ponoviti, sve tiše i tiše, određeni dojam koji jednostavno paralizira prvi: zaboravi sat! - Zaboravi sat! - Zaboravi sat! - Dakle, šapnite djetetu na ovaj način, i vidjet ćete da će malo po malo, kroz to šaputanje, kroz ovo ritmičko šaputanje poricanja opsesije, opsjednutost početi biti sve tiša i tiša. Čudno je to što kad se to izgovori, ona slabi, postupno jenjava i na kraju dijete to preboli, tako da i to imamo u svojim rukama i zapravo se iznimno može postići našim jednostavnim duševnim tretmanom.

Da, takve stvari jednostavno treba znati. Imate razred u kojem ima djece koja već imaju takve sklonosti prema opsesijama, ali su još uvijek tiha. Ne daju se u razrede za manje nadarenu djecu, već idu s razredom. Ali postoji gromoviti učitelj koji grmi na sve tako da se zidovi ruše. Tada takva djeca postanu pravi luđaci koji pate od opsesija. To se ne bi dogodilo da je učitelj znao da će možda morati stišati glas i nešto tiho šapnuti djeci. Vrlo je važno da se prema djeci ponašamo na pravi način.

Tada se, naravno, posebno u ovim slučajevima, psihičko liječenje može jednostavno kombinirati sa standardnom terapijom. Naravno, ako imamo dijete čiji dojmovi nestaju, dobro bi bilo sebi reći: pa, želimo se boriti, prije svega, protiv jake tendencije ovog djeteta da stvara sumpor u proteinu. - To možemo učiniti ishranom djeteta na pravi način. Naprimjer, ako mu dajemo puno voćne hrane ili puno hrane koja dolazi od voćne tvari, pospješit ćemo njegovu sumpornu prirodu. Dajemo mu prehranu koja je vezana uz korjenaste namirnice, koja je vezana za sve što nije bogato šećerom, ali je bogato solju - naravno, ne smijemo presoliti juhu, već mu moramo dati nešto gdje je sol prerađena - onda ćemo moći izliječiti takvo dijete. I vidite, do takvih stvari dolazite stekavši oko za ono što se događa.

Gospodin dr. Steiner prepričava zapažanje iz svog života: stanovništvo određenog područja instinktivno je preferiralo određenu prehranu koja je suzbijala bolest koja prevladava u tom području.

Dakle, osiguravajući primjerenu prehranu, posebno onoj djeci koja će kasnije postati predmet psihoanalitičara, bilo bi puno bolje u djetinjstvu ih liječiti s malo slane hrane, nego ih predati psihoanalitičarima.

Uzmimo suprotan slučaj: djecu koja ne upijaju dojmove koji im se vraćaju, a koja su siromašna sumporom, morat ćemo najbolje fizički liječiti tako da ih naučimo na što više voćne hrane, da ih navikavamo da s užitkom jedu voće. A ako to postane vrlo patološko, onda ih pokušajte poučiti aromatičnim stvarima, voću s aromom. Jer u aromi postoji jak sumporni element. A ako to postane previše patološki, morate ga liječiti izravno sumporom. Ali vidite,

upravo se iz duhovnog razmatranja stvari, dolazi do terapije koju treba primijeniti u takvom slučaju. I važno je da se čovjek nikada ne zadovolji pukim opisom neke pojave - jer tada imamo samo simptomatologiju - nego da pokušamo, kao što sam opisao, prodrijeti u unutarnju strukturu organizma.

Sada vidite, ovo su nepravilnosti koje su uzrokovane činjenicom da se gornji i donji dijelovi čovjeka ne uklapaju kako treba, da tako kažemo, i da dojmovi koje gornji dijelovi, organizacija glave, primaju, ne nalaze pravu rezonanciju u metaboličkoj organizaciji udova. Ali također može biti slučaj da se u cjelini, 'Ja' organizacija, astralna i etersko-fizička organizacija ne slažu zajedno, da je, recimo, fizička organizacija pregusta. Da, onda pred sobom imamo to da dijete apsolutno nije u poziciji svoje astralno tijelo uroniti u tu zgusnutu fizičku organizaciju. Ono dakle prima utisak u astralno tijelo; astralno tijelo doista može stimulirati odgovarajuću astralnost metaboličkog sustava, ali ta stimulacija ne prelazi u etersko tijelo, a pogotovo ne u fizičko tijelo. Je li to tako, možemo primijetiti kada primijetimo da se dijete baš ne snalazi kada kažemo: malo marširaj, napravi pet, šest koraka! - Ono baš i ne razumije što bi trebalo, odnosno dobro razumije riječi, ali ne može ih ugurati u noge, noge kao da to ne žele primiti. Najlakše primjećujemo da je fizičko tijelo previše otvrdnulo i ne želi u sebe primiti misli, da dijete izgleda kao slaboumno, kada u djetetu nalazimo poteškoće, kada mu zapovijedimo da učini nešto što treba učiniti s nogama i dijete oklijeva čak i pomaknuti noge. Takva će stanja duševno pratiti depresivna i melankolična raspoloženja, jer tijelo djeluje preteško.

S druge strane, ako noge ne čekaju nikakvu zapovijed, nego uvijek žele trčati, tada imamo sklonost prema manijakalnom ponašanju djeteta. U početku može biti vrlo slabo primjetno, ali prvo ćete to primijetiti u nogama. Stoga je također vrijedno promatrati što dijete radi s nogama i prstima. Vidite, dijete koje voli spuštati ruke i noge - to također možete vidjeti na rukama - opušta ih na sve, da se svugdje odmaraju, ima tendenciju da postane slaboumno. Dijete koje neprestano miče prstima, dodiruje sve i rita se nogama, ima potencijal postati izrazito manijakalno i moguće nasilno. Ali ono što najjače primjećujemo u udovima, možemo primijetiti u svim aktivnostima; samo u pojedinim aktivnostima povezanim s duhovnim, javlja se slabije, ali je karakteristično. Razmislite samo koliko je kod neke djece slučaj: nauče nekakav pokret rukom, recimo steknu sposobnost crtanja profila lica. Ne može stati; gdje god vidi osobu, želi nacrtati njen profil lica. Postaje potpuno mehanički. To je vrlo loš znak za dijete. I ne postoji način da se to zaustavi. Kad crta profil, mogu mu reći što hoću, sam mu donijeti poslasticu, ali profil će biti nacrtan. To je povezano s manijakalnim karakterom pretjeranog intelektualizma. S druge strane, poriv da se ništa ne radi, da se ne krene nešto raditi, čak i kad za to postoje svi uvjeti, to pak ima veze sa slaboumnošću, koja bi mogla nastupati.

Sve nam to pokazuje kako se možemo suprotstaviti imbecilnosti i manijakalnom ponašanju u oba smjera, učeći pravilnoj kontroli udova. I tu imate izravan prijelaz na terapijsku euritmiju, posebno za mentalno retardiranu djecu. Ako pred sobom imate mentalno retardirano dijete, imate potrebu njegov metabolički sustav udova aktivirati u mobilnost. To stimulira njegovo duhovno. Neka se radi R, L, S, I, i vidjet ćete kakav pozitivan učinak imate na dijete. Ako imate posla s manijakalnim djetetom, znate kako je to povezano s metaboličkim sustavom udova, neka radi M, N, B, P, A, U, pa ćete vidjeti kako te stvari utječu na njegov manijakalni karakter. Uvijek moramo uzeti u obzir tu intimnu vezu, koja još postoji u djetetu, između fizičko-eterskog i duševno-duhovnog. Zatim dolazimo do odgovarajućih metoda liječenja.

ŠESTO PREDAVANJE

Dornach, 1. srpnja 1924.

Dragi prijatelji, želio bih na današnji dan gledati kao primjer kako na stvari možemo gledati na mnogo različitih načina. Želio bih prvo uzeti Sandrovu povijest bolesti kako bismo imali temelj za raspravu.

Dječak je ovdje od 11. rujna 1923; ovdje je stigao s devet godina. Tijekom trudnoće majka se osjećala jako dobro te je u petom mjesecu otišla na put po Španjolskoj. Porod je bio vrlo težak; morali su ga okrenuti i poroditi hvataljkom. Dječak je prve godine bio vrlo dobar, tako da nitko nije posumnjao na bilo kakvu abnormalnost. Kad je imao šest mjeseci, jednom je dugo ležao na Suncu i nakon toliko dugog boravka na Suncu doživio je neku vrstu nesvjestice, a zatim je dobio groznicu. Samo tri mjeseca hranjen je majčinim mlijekom. Zatim je od devetog mjeseca do treće godine vrlo slabo jeo. U to vrijeme nije htio ništa jesti. Tijekom drugog ljeta roditelji su primijetili da se oči mijenjaju i postaju manje bistre. Čak ni u drugoj godini nije mogao govoriti ni hodati i obično bi bez razloga počeo vrištati u četiri ujutro. Razvio je naviku - naviku koje se uvijek pridržava - sisanja palca. Kao rezultat toga, na laktove su mu stavljani kartoni, a noću je na rukama morao nositi aluminijska zvona. Nosio ih je tri godine. Njegov razvoj je stalno zaostajao. U dobi od pet godina još nije mogao suvislo govoriti. Sada počinje razdoblje promjene zuba. Počinje u dobi od sedam godina, kada su se srednji zubi promijenili, ali se još nisu promijenili svi gornji zubi. - Je li već promijenio zube? Još je dobio jedan zub. Ni jedan prednji zub još nema? - Sada je tu. Drugi je već bio dobro razvijen. Majka navodi da se i njegov otac kasno razvio i također su mu se kasno mijenjali zubi. Sada, bio je slab u vrijeme kada je stigao; 24 kg težine. Ima nježne kosti. Šake i stopala su vrlo veliki u odnosu na tijelo. Ruke su vrlo nespretne. Svi vanjski nalazi su negativni. Zatim vidimo kako stvari postaju teže i on nemirniji. Jede pomalo neuljudno. Tjelesne funkcije su u redu. Od siječnja 1924. postao je mnogo smireniji i ljudskiji. Stvari vanjskog svijeta počele su ga zanimati i zadivljivati. Dogodilo se ono čemu moramo težiti: razvijati pozornost prema vanjskom svijetu, i to ne samo intelektualnu, već prije svega razviti emocionalnu pažnju prema stvarima vanjskog svijeta. Stvari u vanjskom svijetu ga zadivljuju. Radi se o tome da intelektualna pažnja ne može imati terapijski učinak, već se u obraćanje pažnje na vanjski svijet mora uključiti osjećaj, volja. Postaje povjerljiv prema ljudima i dok je u početku kraj ljudi prolazio prilično ravnodušno, sada ih prepoznaje. Teško ga je natjerati da nešto radi. Ne voli to što radi, ali do siječnja je naučio nešto o korisnoj okupaciji pletenja. Poanta je dati djetetu aktivnost koja ga, s jedne strane, čini mehaničkim, tjera ga da se kreće, a s druge strane čini ga pozornim; jer možete izgubiti očiće tijekom pletenja. Omiljena igra mu je s kolicima ili

saonicama. Može satima pričati samo o svom automobilu; a ovo je nešto što zvoni na ono o čemu sam jučer govorio. Brzo uči govoriti i razumjeti njemački. Pa, to je ono što neposredno nalazimo.

Pa, ako pogledate dječaka - dođi ovamo, Sandro! - tada ćete primijetiti svašta. Prije svega, želim vam skrenuti pozornost da ima jako razvijenu donju polovicu lica: pogledajte oblik nosa i predio oko usta. Usta drži lagano otvorena, kroz što djeluje na stvaranje zuba i što ne treba zanemariti iz razloga jer su te stvari apsolutno povezane s cjelokupnom duhovnom i duševnom konstitucijom. I ovdje ne treba reći drugo: usta su otvorena zbog formiranja zuba; i to vodi natrag do zajedničkih uzroka, naime da niži čovjek ne može biti potpuno kontroliran od strane višeg čovjeka. Gledajući ovo, primijetit ćete mnogo toga. Zamislimo da je ovo sjedište moći višeg čovjeka, osjetilno-živčanog čovjeka. Utječe na ostatak čovjeka. Jer ovaj dio je onaj koji je najrazvijeniji u prvom razdoblju života, i sa sobom nosi najviše moći, nosi sa sobom moći iz embrionalnog razdoblja i u embrionalnom razdoblju ima najrazvijenije moći. Sve ostalo je, da tako kažem, ovisno. Dok je donji dio formiran izravno iz konstitucije majčina tijela, sve ostalo je neizravno ovisno o tome što se ovdje formira. Ono što se ovdje formira kao sustav čeljusti, kao sustav udova - a sustav čeljusti također pripada tome; to je sustav udova - to je potpuno integrirano u sustav glave. Ovdje sustav glave nije dovoljno jak da u potpunosti uključi sustav udova, tako da vanjske sile imaju prejak utjecaj na sustav udova. Ako imate dobro izgrađenu osobu sa skladnim pristupom donjem dijelu glave, onda morate zamisliti da je živčani sustav u najvećoj mogućoj mjeri vladar metaboličkog sustava udova. Tada nikakve vanjske sile ne djeluju pretjerano. Ako glava nije u stanju kontrolirati ostatak sustava, onda vanjske sile imaju prejak utjecaj na ostatak sustava. Konkretno, to možete vidjeti u činjenici da ruke i noge nisu veličine kakve bi bile da je uključena, već su previše razvijene jer previše vanjskih sila utječe na njih. On to shvaća s humorom. Mislim da ga je gospođica dr. Bockholt upitala zašto su mu usta otvorena. Rekao je da, da bi ušle muhe. On u to čvrsto vjeruje. Sve se ovo u prvom redu odnosi na gornju organizaciju.

Sada možete primijetiti da je glava nešto uska s obje strane ovdje (sprijeda) i stisnuta ravno natrag. Evo vam opet uskoglavosti. To izražava da je intelektualni sustav malo prožet voljom. Ovaj dio (zadnji dio) izražava da je snažno prožet voljom; ovaj dio glave (prednji dio glave) je onaj koji je dostupan vanjskim utjecajima samo kroz osjetilnu percepciju, dok je stražnji dio glave dostupan svim mogućim vanjskim utjecajima, tako da tu već počinje ono što će postati jako izraženo u rukama i nogama. Mozak se povećava, mozak se širi u stražnji dio glave.

U određenom smislu, promatranje takvog djeteta vrlo je zanimljivo. Sandro je zanimljiviji od neke normalne djece, iako su neka normalna djeca ugodnija. Ovdje (ispred) leži prvenstveno onaj dio mozga, cijela organizacija glave

čovjeka, koja prima svoje tvari, svoje materijale, od ostatka organizma. Ovdje se taloži ono što, u svojoj supstanci, ne u svojoj snazi, u potpunosti dolazi od vanjske hrane. S druge strane, ovdje (otraga) počinje ono što, u supstanci, ne dolazi iz hrane, već se mora unijeti disanjem, osjetilima i tako dalje, što je kozmičkog porijekla. Zatiljak je, po svojoj supstanci, kozmičkog porijekla.

Budući da je glava stisnuta ovdje (sprijeda), što ukazuje na čisto mehaničku povredu pri rođenju ili u embrionalnom stanju - vjerojatno je da je ovdje prisutna čisto mehanička povreda, pri čemu ne možete vidjeti ništa drugo osim karme, jer nije utemeljeno na nasljednim silama - budući da je glava ovdje stisnuta, sklona je izvući premalo tvari iz hranjivih tvari. Općenito, on nema sklonosti odmah prerađivati hranu, jer potražnja (sprijeda) za tom hranom ovdje nije prisutna u dovoljnoj količini, tako da se po vanjskom obliku njegove glave lako vidi da u određeno vrijeme ne smije imati apetita. Tu počinje nedovoljna akumulacija onoga što se unosi hranom.

Nedostatak kontrole nad cijelim sustavom udova utječe na dišni sustav. Nije baš kontroliran i ima tendenciju nadimanja. To se odnosi na cjelokupnu formaciju donje čeljusti. Udiše puno zraka, previše je zraka. Ali budući da uzima previše zraka, i ovdje u njegovim udovima nakuplja se previše tvari. Tako da je kod takvog djeteta glavni problem što udisaj nema pravi odnos prema izdisaju. Prejako udiše u odnosu na izdisaj. Kao rezultat toga, nema priliku proizvesti dovoljno ugljičnog dioksida. Time ima premalo ugljičnog dioksida.

Ali u isto vrijeme također možete vidjeti da je sustav udova osobe koja ima nizak ugljični dioksid, pretjerano razvijen. Sve što je bazirano na motoričkom sustavu, povezano je s tim. Motorički sustav mora postupno, tijekom života, postati sluga onoga što leži u intelektualnom sustavu.

Gospodin dr. Steiner govori djetetu:

Sada stani na trenutak, dođi k meni, učini ovo.

Gospodin dr. Steiner mu pokazuje kako nešto dohvatiti. Ne čini to.

Nema štete u tome, ne moramo ga prisiljavati na to. Vidite da mu je teško to učiniti. Iz svega ovoga možete vidjeti da on nema potrebnu snagu da pravilno kontrolira svoj metabolički sustav udova. Kad bi to mogao kontrolirati, podigao bi ruku pravilno.

Pa, to je povezano s činjenicom da je zakasnio u formiranju zuba, jer pravilna promjena zuba mora biti povezana s činjenicom da osjetilno-živčani sustav i metabolički sustav udova rade zajedno, što mora dati ono što je osnova za promjenu zuba. Sve ove pojave međusobno su snažno usklađene.

Koja je posljedica? Rezultat je da kada je dječak rođen, metabolički sustav udova još nije bio potpuno razvijen, kao što je slučaj s djetetom, on ga je u

ranim danima mogao dobro kontrolirati. Ne biste ni primijetili da u njemu ima nečeg nenormalnog. Tek s vremenom, kada je narastao, abnormalnost se mogla pojaviti. Stoga je situacija takva da se može očekivati da će relativno kasno doći do svega onoga što ovisi o ovladavanju nižim sustavom od strane gornjeg: učenje govora i hodanja. U prvim godinama, naravno, ispravan način obrazovanja bio bi uzeti u obzir to, naprimjer, započeti s ovim dječakom u vrlo ranoj dobi, kada još nije mogao hodati, jednostavno pomicanjem udova u euritmijском smislu, započinjući s terapijskom euritmijom. Da se s tim počelo, dovelo bi se do odražavanja onoga što se provodi u udovima u živčano-osjetilnom organizmu, a u vrijeme kad je još sve bilo fleksibilno, čak bi se i oblik glave proširio. Primjenom ovih formi pokreta kod djeteta, u ranom stadiju može se jako puno postići u formiranju glave, i moramo biti neizmjereno sretni ako se toliko postigne u formiranju glave. Ovdje - pokazuje na dijete - je teško, kosti lubanje su stisnute vanjskom povredom, ovdje je teško da se glava poveća.

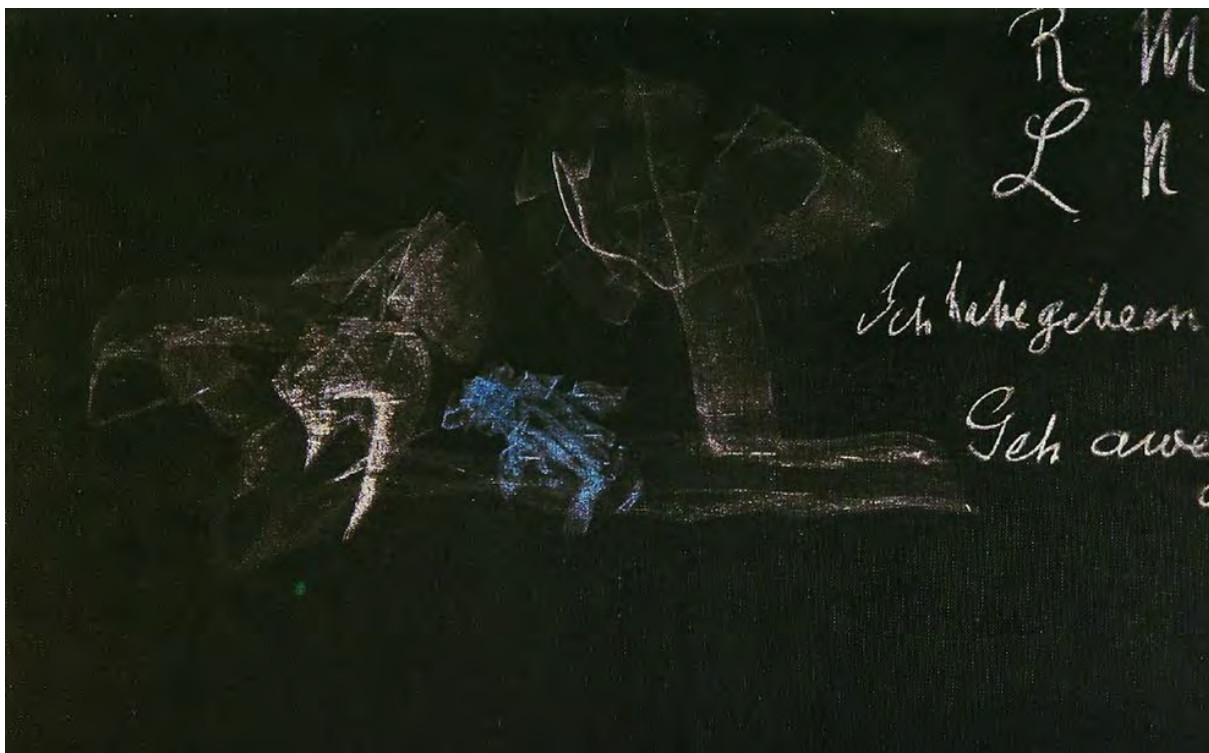
Dobio sam nenormalnog dječaka, tijekom svog učiteljskog rada, s jedanaest i pol godina. Roditelji i obiteljski liječnik, o kojima sam pisao u šestom poglavlju svoje 'Životne priče', bili su u nedoumici kad su se suočili s tim nenormalnim dječakom. Dječak je morao naučiti zanat. To je bilo nešto strašno. Osim majke, koja je bila smirena, svi su bili izvan sebe, jer je bilo sramotno da dječak iz ugledne građanske obitelji uči zanat. Nije bio moj posao da o svemu tome raspravljam. Dječak je, uz sve ostalo, imao i hidrocefalus, a ja sam uvjetovao da dječak u potpunosti bude prepušten meni. Radilo se o tome da je dječak došao tako daleko: nedavno je polagao ispit za jedan od prvih razreda osnovne škole. Sve što je učinio bilo je da je velikom gumicom napravio veliku rupu u bilježnici. Nadalje, imao je čudnu naviku da ne želi ništa jesti za stolom a da je s velikim užitkom jeo kore od krumpira koje su bačene u kantu za smeće. Nakon godinu i pol mogao je pohađati prvi razred srednje škole. Razlog je bio taj što se jako vodilo računa o pokretima udova i tako je hidrocefalus nestao. Glava se smanjila, i to je znak da se može biti uspješan.

Glava, koja je ovdje stisnuta u kostima lubanje vanjskom povredom, teško će se širiti, ali nešto se ipak moglo postići.

Sada nam se postavlja pitanje: koja je osobina dječaka najvažnija za njegov odgoj? - Najznačajnija karakteristika je da svoje duhovno i duševno biće mora unijeti u tijelo, koje nije skladno razvijeno u svojim moćima. U pozadini postoje karmičke zamršenosti. Vjerovali ili ne, dječak je genije. Što mislim pod tim? - on to ne razumije - mislim, na temelju njegovih karmičkih prethodnika, mogao bi biti. Ali postoji abnormalnost u tome što, pod sadašnjim okolnostima, pod kojima je morao biti rođen, on nije bio u stanju razviti ono što je bilo prisutno prema njegovim prethodnicima. Tu je izbor njegovih roditelja. U određenom pogledu svakako je težak. I tako on gleda na

svijet kroz teške fizičke uvjete, koje je u prvom redu učinio tako krutim i otvrdnutim, jer sile gornjeg i donjeg čovjeka ne djeluju skladno. Ovdje imamo posla s otvrdnjavanjem organizma. Kada se probudi, astralno tijelo i 'Ja' organizacija ne mogu pravilno uroniti. Susreću se s nečim što kao da je stjenovita priroda organizma. Sada, cjelokupna pažnja koju posvećujemo svijetu ovisi o našoj sposobnosti da svojim duhovnim i duševnim bičem na pravi način interveniramo u fizičko. Za ljude koji to ne mogu učiniti, ako je to samo površno, u prvom redu ostaje nespretnost. Moram reći da je nemogućnost intervencije sada vidljiva kod velike većine ljudi. Smatram. oprostite na oštrim riječima, da je većina ljudi izuzetno nespretna. Ljudi ne postaju vješti. Teško im je da postanu vješti. Kad pogledam osam stotina djece koju imamo u Waldorfskoj školi, ne može se reći da se veliki postotak odlikuje velikom vještinom. Primijetit ćete posvuda da ovo pravilno ulijevanje astralnog tijela i 'Ja' organizacije u fizičku organizaciju nedostaje kod većine ljudi, jer živimo na vrhuncu intelektualnog doba. Naša duhovnost intervenira samo na koštani sustav, a ne na mišićni sustav. Osoba, koja želi koristiti njene kosti, stoga neće biti vješta. Intelpekt je sposoban intervenirati samo u koštani sustav i njegovu pokretljivost, ali to mora činiti uz pomoć mišića. Međutim, sposobnost astralnog tijela i 'Ja' organizacije da se uvuku u mišićni sustav krajnje je ograničena. To ovisi o činjenici, da naše doba kao takvo, nema duboko religiozni, iskreno religiozni karakter. Denominacije zapravo ne proizvode religioznost. Razvoj mišića na kostima ovisi o prisutnosti velikih prototipova u svijetu. Čak i ako čovjek prototipove samo mislima gleda, razvija se isprepletenost mišićnog i koštanog sustava. Nezainteresiranost ovog dječaka posebno se vidjela od samog početka.

Ali vidite: pokazalo se kod ovog dječaka u potpunosti, da se misli ne mogu mijenjati. Jer misli koje čovjek proizvodi ne mogu, kao takve, biti pogrešne. Samo je pitanje proizvodi li ih čovjek u pravo vrijeme, proizvodi li ih previše ili premalo. One su refleksije vanjske konstitucije etera. Na pitanje zašto drži otvorena usta, odgovara: da muhe mogu doletjeti. - To je nevjerovatno pametno, ali to je misao koja je pogrešno primijenjena. Kada bi je nekad kasnije primijenio, u razmišljanju o stroju kojeg treba izumiti, ova misao bi mogla postati misao velikog izumitelja. Misli su uvijek ispravne, jer su dio misaone konstitucije svjetskog etera.

Bitno je da postoji izvjesna mogućnost povezivanja duhovno-duševnog s vanjskim svijetom na pravi način preko tjelesne ljuske. Ovdje se radi o tome da se s takvim djetetom radi na dva načina. S takvim dječakom sada se radi o tome da mu se iznosi što manje dojmova i tih nekoliko dojmova se pokušava dovesti u asocijaciju. Da je sve što ga se uči predstavljeno u tako malo elemenata da je lako razumjeti. Stvari postaju jasne kada ih se razjasni, kada im se posveti što više pažnje - to se ne odnosi samo na njega, to će vrijediti i za ostalu djecu - tako da ono što djeca trebaju raditi bude popraćeno stvarima koje privlače pažnju. Za onu djecu koja ne mogu izaći iz svojih tijela, koja u njih ne mogu unijeti duševno, koja ne mogu kontrolirati fizičko, bitno je da im damo priliku da razviju što veći interes. Pretpostavimo da počnemo slikati (vidi sliku). Posebno ćemo paziti da se ne nerviramo kada djeca - to se događa u Waldorfskoj školi, oprostite na grubom izrazu - nešto isprljaju. Ako osiguramo da uvijek bude sve čisto, ali osiguramo da sve ostane čisto kada djeca izađu iz učionice, onda je to pogrešan princip. Tome se mora pridavati manje pažnje, ali se mora obratiti pažnja na ovo: mora se posvetiti velika pažnja učitelja, da svaki pokret djece, sve što rade, moraju popratiti s određenom dozom pažnje. To zahtijeva da zaista budete potpuno prisutni pri podučavanju, a više nego kod druge djece, potrebno je da budete potpuno prisutni kod ove djece, a prije svega pokušajte prisutnošću izbjeći odsutnost misli.

Gle, sad uzmi kist, sad povuci po papiru. - Ako cijeli rad na ovaj način popratite onim što privlači pažnju, onda ste postigli puno. Vidjet će se da se sve do dvanaeste, trinaeste i četrnaeste godine može još mnogo postići da se

organizam učini fleksibilnijim. Kad nešto radite, morate moći reći: vidi, eno stabla, sada napravite stablo koje je vani (vidi sliku). Jednostavno ste potpuno uključeni. Pogledaj, dolazi mali konj koji trči. - Pritom se ističu boje. Sada Mussolini, mali pas, dolazi prema konju. Pas laje na konja, a konj ovako radi svojim nogama. - Pokušajte što živopisnije popratiti cijelu stvar. Ta vitalnost, koja nosi duhovnost, zaista se prenosi na djecu. Ako želite na taj način utjecati na djecu, morate steći entuzijazam i temperament. Ako ste dosadni u ophođenju prema djetetu, ako uvijek želite sjesti, ako ne želite ustati, ako niste skloni biti što pokretniji, onda ih ne možete odgajati. Ne radi se o mogućnosti korištenja nekih posebno sofisticiranih tehnika, već se čini ono što se traži od slučaja do slučaja.

Onda ne zaboravite što više razgovarati s tom djecom. Na razgovor nije odgovarao. Sada u to ulazi. Možete vidjeti koliko daleko ide u to. Sjećaš li se kako si mi jednom rekao da je došao mali konj? Reci mi, koliki je konj, jesi li ikada vodio konja? - Da, konj uvijek trči uokolo u Sonnenhofu. Leži u travi. - Ima li velikog konja u štali kada pada kiša? - Da, zove se Markiz. - Ako provodite vrijeme s njim, sada će se uključiti u razgovor, dok bi prije samo vikao na vas. Iznimno je zanimljivo da je, kada smo ga dobili, govorio samo engleski. Sada je relativno brzo naučio govoriti njemački. U ovome vidite, kao u prekrasnom primjeru, kako se jezik prelio u etersko tijelo i fizičko tijelo. Međutim, organizacija govora je kod njega rigidnija nego kod druge djece. Stoga će se moći divno proučavati kako govorna organizacija funkcionira unutra. Ne kaže: Ich bin gewesen - nego: Ich habe gebeen. - On pronalazi svoj put u njemački jezik s konfiguracijom engleskog jezika. Često govori slične stvari. Geh aweg. - A kako ga je uhvatio engleski jezik, vidi se po tome koliko mu je tijelo ukočeno. Ako sada vidite da puno priča, imate puno razgovora s njim, vidite, da je moralo prevladati jače stvari nego što su kod druge djece. Jer ono što je već naučio, to se stvarno uvriježilo. Ali unoseći život, stalno unoseći novi život, ono ukrućeno postaje iznutra fleksibilno; ako ga možete natjerati da kaže: Ich bin gewesen, mnogo je toga prevladao. U sebi stvara pokretljivost. To ne treba činiti forsiranjem, već neumornim nastavljanjem razgovora. Prije svega, takvo dijete mora postati svjesno da se za njega zanima, da sudjeluje u onome što radi. Treba se zapitati što bi takvo dijete trebalo znati, što se poduzelo. Pokazujete sudjelovanje u onome što je dijete doživjelo. To je od važnosti.

Predstavimo si sada, kako terapijska euritmija može djelovati na takvog dječaka. Uzmimo: on napravi R i L. R je rotacija, nešto se rotira, tu već postoji pokretljivost. Većina vas koji pohađate tečaj euritmije sada također znate što znači L. Pomislite samo na kreativne moći koje jezik razvija kada kaže L. Stoga je L slovo koje označava prijanjanje uz nešto, staviti se u nešto. Mora razgibati svoj organizam da bi se mogao u nešto staviti. E sad, ako uzmete u obzir da kod takvog dječaka proces udisaja, kao što sam objasnio, prevladava nad procesom izdisaja, onda ćete si morati reći: moramo vidjeti,

da je proces izdisaja potaknut sudjelovanjem ako je moguće, to se događa u M. To je zvuk izdisaja. Ako ga netko proizvede euritmijski, cijeli sustav udova priskače u pomoć. U N leži povratak intelektualnom. Dakle, taj će učiniti R, L, M, N. - Ali i tu se vidi: ako pogledate činjenice slučaja, onda je situacija takva da znate što vam je činiti. Mora se znati kakva je priroda zvuka. U euritmiji morate stajati unutar nje, ali s druge strane također morate stvarno gledati u fizičku organizaciju. I jedno i drugo su stvari koje se mogu naučiti, i potpuno nedostaju trenutnoj pedagogiji.

Onda će, naravno, kod takvog dječaka biti potrebno još više inzistirati da može naučiti pisati slikajući. Stoga je važno lekciju započeti slikanjem na način koji sam predložio.

Iz svega ovoga možete vidjeti da astralno tijelo i 'Ja' organizacija ne prodiru u ovo fizičko tijelo i etersko tijelo. Moramo im priskočiti u pomoć. Stoga je potrebno i terapijski intervenirati. Što trebate za podršku? Živčani sustav, utoliko što je osnova za astralno tijelo i 'Ja' organizaciju. Kako se to može postići? Prvo moramo djelovati na živčani sustav. Kako to napraviti? Imamo tri preferirana načina terapijskog učinka na ljude: oralno, injekcijom, kupkama ili pranjem. Kada osobi nešto unutra date, kakav učinak to ima? U osnovi, na metabolički sustav. Računate na činjenicu da će metabolički sustav to jednostavno preraditi, kada uđe. Ako želite utjecati na ritmički sustav, morate injektirati; ako želite utjecati na živčani sustav, morate mu pristupiti izvana, morate ga kupati ili prati. Sada, arsen snažno djeluje na pokretljivost astralnog tijela, utoliko što astralno tijelo želi uroniti, a također i na oblik astralnog tijela. Kada ljudi uzimaju tretmane arsenom, možete vidjeti kako njihovo astralno tijelo klizi u njihovo fizičko tijelo. Tako da s takvim djetetom, gdje se radi o stvaranju harmonije između astralnog tijela i eterskog tijela i fizičkog tijela, kupke s arsenom su ono što se mora učiniti. Određena količina Levico vode određenog postotka i kupanje u njoj djelovat će na živčani sustav i ojačati astralno tijelo. Budući da je sila kojom sustav glave djeluje na ostatak tijela preslaba, moramo pomoći i tom sustavu. Može se pomoći struji koja ide od glave do donje organizacije, a koja je posebno jaka u prvim godinama života, ali se nastavlja i između promjene zuba i puberteta, i još je jača na kraju razdoblja nego u sedmoj, devetoj ili jedanaestoj godini, tako da postoji korespondencija između metaboličkog sustava i živčanog sustava, uzimanjem sekreta hipofize. Čovjek uzme sekret hipofize - mi ga proizvodimo; posebnost mu je da se suprotstavlja tom protoku sila i, počevši od glave, da ima harmonizirajući učinak na sustav udova. Dakle, u liječenje će biti uključena hipofiza mozga, kupelji s arsenom i terapijska euritmija na način koji sam naveo. Ako se te stvari provode zajedno, napredovat će se s ovakvim dječakom.

Ali vidite, stvarno je važno naglasiti, posebno u takvim slučajevima, kako morate imati osjećaj prisutnosti u stvarima. Čovjek mora biti prisutan,

pogotovo kod odgoja i podučavanja takve djece. A iz antropozofskog pokreta će se razviti mogućnost da ljudi budu jako uključeni u te stvari, uglavnom ako uopće postoji stav da se u sve što više uključi. Mnogo je stvari koje tome stoje na putu. Ponekad osjetite malu bol kada dođete u antropozofski krug ili na okupljanje. Ponekad postoji takva olovna težina. Ne možete natjerati ljude da se pomaknu. Postoji olovna težina; kad započnete raspravu, nitko ne otvara usta jer mu je jezik težak kao olovo. Ljudi 'gledaju svoj trbuh'. Tako su malo skloni biti veseli, smijati se!

Prije svega, što je potrebno za odgoj takve djece? Ne olovni uteg, nego humor, pravi humor, životni humor. Unatoč svim mogućim lukavim trikovima, takvu djecu nećete moći odgojiti ako nemate potreban smisao za humor. Stoga će u antropozofskom pokretu morati biti mjesta za osjećaj pokretljivosti. Ne želim to previše isticati. Ali doista je istina da se najmanje razumije ono što ja, kada me pitaju o ovoj ili onoj nesreći, što nam je činiti, odgovaram: imati entuzijazam. Bitno je imati entuzijazam. - A entuzijazam je posebno važan kod djece koja su nenormalna.

To sam vam danas htio reći.

SEDMO PREDAVANJE

Dornach, 2. srpnja 1924.

Da ne bih skakao sa stvari na stvar, želio bih dodatno raspravljati o jučerašnjem slučaju. Stvar je u tome da dječak još uvijek pokazuje neobičan niz psihičkih činjenica. Kad je došao, već je to bio započeo; donio je sa sobom malog duha na kažiprstu desne ruke. Uvijek ga je dosljedno zvao 'Bebe Assey'. On je s tim duhom razgovarao kao što se razgovara s bićima. Razgovarao je s njim - zar ne? - razgovarao s njim i smatrao ga pravim bićem. Imao je i tu osobinu da se transformira, slično onome što se znalo događati u pričama o vukodlacima. Odjednom bi se preobrazio. Naprimjer, neko vrijeme mu se činilo da je lav, i onda bi se ponašao kao lav, ričući. Je li bilo drugih transformacija? Omiljena životinja bio je lav. Iz ovoga se vidi da mu astralno tijelo nije bilo u redu, s kojim je morao uroniti u fizičko tijelo. Uvijek bi nešto preostalo. Jer ovaj Bebe Assey je naravno ostatak njegovog astralnog tijela, pri čemu, naravno, ako bilo koji 'dronjak' astralnog tijela visi van, animira ga objektivno elementarno biće. Objekt i subjekt potpuno se stapaju jedan u drugi, teku zajedno. Ono što je važno za odgajatelja, je da astralno tijelo ne može u potpunosti prodrijeti u otvrdnuli organizam. Kad biste svoje astralno tijelo izvukli iz fizičkog tijela, kad ne bi potpuno pulsiralo u fizičkom tijelu, bilo bi da bi se pojavilo u svim mogućim preobrazbama, u životinjskim oblicima. Jer životinjski oblik je ono što astralno tijelo pokazuje kada je blizu, ili napola ili tri četvrtine, povezano s fizičkim ili eterskim tijelom, ali je na određen način ipak neovisno o njima. Sve ove pojave posebno su karakteristične za ovog dječaka, i pokazuju da je vrlo teško uspostaviti odgovarajući sklad između astralnog tijela, eterskog tijela i fizičkog tijela.

Pogledajmo sada drugo dijete i prođimo kroz povijest bolesti. Majka navodi da je dijete rođeno s četiri tjedna zakašnjenja. U prva četiri mjeseca trudnoće majka je puno glumila u teatru, a ponekad i skakala. Kasnije je doživjela šok. U dobi od tri mjeseca dijete je imalo poremećaj hranjenja. Moglo je stajati, tek u dobi od dvije godine. Prve četiri godine je bilo apatično, ali pohlepno za hranom. Prvi glas koji je proizveo bio je R, što je rijetka pojava. Uvijek je plakao sa R. Do četvrte godine brbljao je samo nekoliko riječi. Zatim je dobio govorne vježbe, govoreći rečenice naprijed i natrag. To je učinjeno po mom savjetu. Kad je naučio govoriti, počeo je motorički nemir. Malo spava i teško zaspi, a navečer je jako uzbuđen i umoran. Ne može zaspati. Za hranom je pohlepan.

Sada, ako pogledate dijete, ne biste znali koliko ima godina. Dječak sada ima šest i tri četvrt godine, skoro sedam godina. Iz ovoga se vidi da je zaostao u razvoju cijele tjelesne organizacije. Tek se malo primjećuje da je glava malo

prevelika. Dječak je općenito retardiran. Iz ovoga se vidi, da upravo u dobi koju nazivamo prvom životnom epohom, od rođenja do promjene zuba, kada bi tjelesna organizacija trebala biti aktivna, tjelesna organizacija zapravo ne funkcionira. Morate se sjetiti što sam rekao o fizičkoj organizaciji u prvoj epohi života. To je stvarni naslijeđeni organizam. Organizam koji je imao u epohi koju je proživio, taj organizam je naslijedio. Tek sada se pojavljuje njegova 'Ja' organizacija, koja nema tendenciju značajnog odstupanja od prve. Za sada je njegovo etersko tijelo aktivno, i to se etersko tijelo neobično snažno prilagodilo tijelu modela iz prvih sedam godina. Zaostaje u promjeni zuba. Zube još nije promijenio. Dakle, moramo primijetiti da je i tu zaostao.

Sada prvo moramo pogledati objektivne nalaze. Imamo relativno slabo astralno tijelo i slabu 'Ja' organizaciju, koja se ne može natjecati s naslijeđenim organizmom. Ali naslijeđeni organizam također je malen. Sada ostaje dvojba je li to istina, jer ovo što ovdje stoji, da je dijete rođeno s četiri mjeseca zakašnjenja, možda i nije točno. Ako je tako, onda je ovo posljedica, da je ostao premalen. Dulje je ostao embrij jer je bio premalen i nije bio potpuno razvijen na kraju deset lunarnih mjeseci. Sada se moramo zapitati odakle sve to? I tu imamo objašnjenje da je majka u prva četiri mjeseca trudnoće igrala u teatru. Aktivnost, koja se u kontekstu u kojem se odvijala svakako provodila s određenim entuzijazmom i predanošću. To je slobodna družina koja se s entuzijazmom posvećuje stvari, u majčinom astralnom tijelu postoji izuzetno jaka napetost, koja jednostavno oblikuje to astralno tijelo na način da ono djeluje u smjeru u kojem ne može puno učiniti za rast, u smjeru intelektualnih sposobnosti. I tako intelektualizacija počinje već formiranjem astralnog tijela u embrionalnom razdoblju. Dakle, imamo posla s inferiornošću koja je uvjetovana već embrionalnim razvojem.

Sada je pitanje kako postupiti s takvim djetetom koje je u cjelini retardirano. Možete vidjeti da astralno tijelo ostaje potpuno nemoćno; dječak je tijekom prve četiri godine apatičan, on ne razvija ništa osim čisto životinjskih instinkta fizičkog organizma, pohlepan je na hranu i kasno uči govoriti. Da, vidite, prvo izgovara R.

Dječaku:

Reci: Robert trči.

Dječak to govori dubokim, grlenim glasom.

Vidite, potpuno je orijentiran prema R. Ne zaboravite kako se cijeli život tako izražava. Pogledajte majku u embrionalnom razdoblju, kako je pokretna u kazalištu, uđite u karakter R, jer je R na tečaju euritmije okarakterizirano kao ono koje se okreće, i vidjet ćete kako majčina kazališna predstava nastavlja djelovati svojim govorom. Sve ostalo ide u drugi plan, jer ovo je

tako predisponirano. Morate imati izvanredno dubok uvid u veze koje morate savladati, ako želite da stvari postanu potpuno jasne.

Pa, u prvim godinama metabolički sustav udova, trebao bi biti reguliran jakim astralnim tijelom i 'Ja'. Ali astralno tijelo je slabo, ono to ne regulira i stoga kod njega imate dvije stvari na koje trebate obratiti pozornost. Vidite - ne znam da li ste svi bili na predavanjima gdje sam objašnjavao stvarni značaj ljudskog mozga - kroz sve ono što čovjek nosi u svojoj organizaciji, cjelokupna ljudska organizacija svodi se na izgradnju i razgradnju. Razgradnja je uvijek povezana s produktima izlučivanja. Produkti izlučivanja su tu kao preostali tragovi razgradnje. Sada uzmite glavu, tu se odvija proces razgradnje, jer se intelektualna-umna aktivnost duše temelji samo na razgradnji, utoliko što koristi glavu kao svoj organ. Slabo astralno tijelo uzrokuje razgradnju na način da je i razgradnja nepravilna. Produkti razgradnje se ne odstranjuju redovito, oni ostaju ležati, ne otvrdnu u mjeri u kojoj bi trebali. Bez da se zapravo bavimo hidrocefalusom, imamo posla s glavom koja sadrži mozak koji je previše mekan. Sada uzmite zrcalnu sliku mozga, crijevni sadržaj. Ne može biti u redu, i neće biti u redu. Funkcija crijeva nikada nije mogla biti normalna. Nepravilna aktivnost mozga i nepravilan rad crijeva, svakako će ići ruku pod ruku, osobito kod djece. Ako biste unaprijed rekli: dakle, regulirajmo njegovu crijevu aktivnost - ali to ne znači da regulirate njegovu moždanu aktivnost! Intervencija liječenja je neophodna, ako ih se kontrolom želi dovesti u sklad.

Također ima izvjesnu nepristojnost u svom psihičkom ophođenju s vanjskim svijetom. Samo ga pokušajte pitati nešto što razumije: malo ti se nasmiješi, ne shvaća čisto. Pa, raspravimo daljnje detalje slučaja. Samo želim reći da su govorne vježbe počele kod njega sa četiri godine, i morate znati da kad god radite govorne vježbe, tako da ih radite naprijed i nazad, vi regulirate vezu između eterskog tijela i astralnog tijela. Ono što je tada činjeno bilo je usmjereno na interakciju astralnog i eterskog tijela.

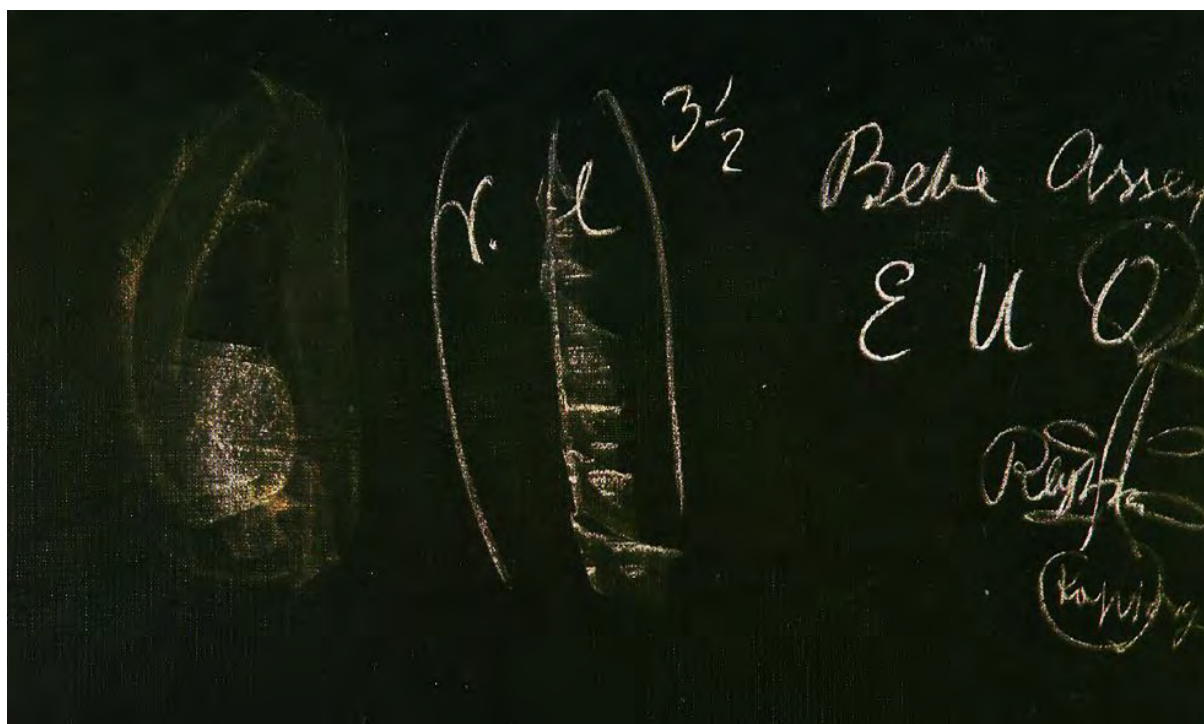
Sada je stvar navesti ga da jasno osjeti svoju fizičku organizaciju. Jer snage rasta fizičke organizacije su, da tako kažemo, utkane u taj osjećaj. Stoga s njim morate raditi vježbe terapijske euritmije, čime će osjetiti vlastitu tjelesnu organizaciju. E je posebno pogodno za to, jer se tu čovjek dodiruje, kao i U, a Ö se koristi za regulaciju. U i E su tu da pomognu djetetu da osjeti sebe. Jer sve što dovodi do dohvaćanja vlastitog organizma može pomoći u ovom slučaju. Što smo još radili? Terapijska euritmija i govorne vježbe. I s grupom slikanje. Naravno da mora slikati, već je školske dobi. Čak i ako sporo napreduje, ipak će napredovati.

Dovodi se sljedeće dijete.

Upoznao sam ovog dječaka na putovanju. Pa on je relativno teško dijete. Jedanaest mu je godina. Uskoro ćete čuti o čemu se radi. On je jedinac.

Porođaj je navodno bio normalan, no majka je navodno tijekom trudnoće živjela nerazumno, te je uz to pila alkohol. Za razvoj prve tri godine kaže se da se odvijao bez posebnih osobitosti. O tome ćemo razgovarati kasnije. Stvar nije mogla biti baš takva kako se prikazuje, jer je dijete u dobi od tri godine iznenada dobilo visoku temperaturu i tijekom noći dobilo napadaj; koji je kratko trajao. Ti su napadi od tada bili vrlo česti, također obično noću, zatim su se kasnije javljali prosječno jednom svaka tri mjeseca - karakteristični simptomi konvulzija o kojima smo govorili - a konvulzivni napadi javljali su se od četvrte godine nadalje. Do tada organizam nije toliko napredovao, da potiskuje astralnu organizaciju, da određene stijenke organa potiskuju astralnu organizaciju. Ovi napadaji rezultiraju potpunom nesvjesticom. Također smo našli, da je to općenito slučaj. Zatim ima jake trzaje na lijevoj strani tijela, a zatim okreće oči ulijevo; poslije je jako iscrpljen i često povraća.

Iz ovoga se vidi da u djetetovoj trećoj godini stijenke organa ne propuštaju astralnu organizaciju i da zbog toga nastaju grčevi. Iz razloga koje sam objasnio, grčevi su povezani s nesvjesticom. Ali sada je kod njega slučaj da nakon nekog vremena astralna organizacija donekle probija zidove, tako da se prethodno podsvjesno, polusvjesno potruđi. Taj napor traje sve dok traje grč. Onda on to prevlada, tada postoji neka praznina u organizmu u odnosu na prije, a ta se nepravilnost izražava u njegovim silovitim trzajima.

Sada, znate da je lijeva strana tijela nešto slabija od desne. Stoga će se u takvom slučaju astralno tijelo, koje se želi osloboditi nakon završetka grča, htjeti pomaknuti prema slabijem dijelu organizacije (vidi sliku, sredina), što se izražava činjenicom da pomiče oko ulijevo. Sada, - prije godinu dana, u

siječnju? - prema liječnicima u Jeni, imao je meningitis; tada je imao jak napadaj, nakon prijašnjih želučanih problema i temperature. Dakle, ovdje imamo jak napad koji je izazvan uznemirenim želucem. Četrnaest dana kasnije, nakon što je dijete već ozdravilo, nastupila je paraliza ruku i nogu lijeve strane, vrlo karakteristična pojava, ali jednostavno objašnjiva. Jer vidite da dijete uvijek, nakon ulaganja napora, želi progurati astralno tijelo, a nakon toga, nakon što je to učinilo, osjeća prazninu iza točke prodiranja; zatim se počinje trzati i njegovo astralno tijelo se pomakne ulijevo.

Ali sada treba razmotriti jednu stvar. Unutar ljudskog organizma, sve što u organizaciju dolazi izvana - dakle, sve što organizacija sama ne pripremi, nakon što se probije u organizaciju - zapravo je otrov. Dakle, ako imate organizaciju (vidi sliku) i imate pomak u astralnoj organizaciji s desna na lijevo i to se nastavlja, kao što može, ako je jako naravno, u etersku organizaciju, gdje zatim fizičku organizaciju nosi sa sobom, tada se javlja lagana infiltracija otrova prema lijevoj strani tijela. Takva infiltracija otrova izvana se očituje u simptomu paralize. Dijete je zatim liječeno masažom, a stanje paralize se poboljšalo nakon tri mjeseca. Ostaje blaga slabost. Na njemu se već vidi ta mala slabost.

Okrećući se dječaku:

Uzmi to tako! - Vidite, nespretan je s lijevom rukom.

Od siječnja 1923. karakter napada znatno se promijenio. Traju vrlo kratko i obično se javljaju devet sati nakon što zaspe. Dijete tada iznenada vrisne, probudi se i ustane. Može se primijetiti jaka nadutost u crijevima, karakteristična pojava. Trenutačno se napadaj javlja gotovo svaki tjedan, ali više ne uz poremećaje svijesti. Nema više trzanja. Sada, vidite, 1924. godine napravljena je punkcija, ali bez uspjeha. Na kraju je provedeno liječenje pomoću Calcium lacticum. Kasno zaspi i često priča u snu, pogotovo ako je kasno jeo. Ima dobar apetit, ali averziju prema voću, kiselinama i povrću, a preferira meso. Probava mu je sada dosta dobra, dok je prije imao veći zatvor; brzo umaranje. Ima bujnu maštu; prema svakome je pouzdan, nema naklonosti ni prema jednoj osobi, uključujući njegove roditelje. Vatren je i voli životinje i biljke. Karakteristično je da puno priča. Ovo spada u povijest bolesti. To mu je stvarno potreba, kao i ostalo. Čini sebe toliko primjetnim, da zapravo sve vidite.

Vidite, to je prisutno i kod ovog djeteta - samo ga mi imamo u fazi u kojoj se već odavno razvilo drugo tijelo, tijelo koje nije tijelo uzora se davno razvilo, on ipak ima jedanaest godina - a opet imamo posla s tim da je organizam modela već postao dekadentan jer je majka u trudnoći živjela nerazumno i pila puno alkohola. Čak je vrlo vjerojatno, po cijelom načinu na koji se dječak predstavlja, da je već prvi model tijela bio izrazito nepravilan. Svakako je moguće pretpostaviti - što ovdje nije navedeno - da je do poroda

moglo doći čak dva tjedna prerano, jer majka nije održavala svoj organizam na način da on može biti pravo mjesto gdje bi se embrij mogao potpuno razviti u svim smjerovima. To je osobito slučaj kada se tijekom trudnoće konzumira alkohol. Sada se ovdje navodi da je razvoj u prve tri godine bio bez ikakvih posebnosti. Ali mislim da nije bilo predispozicije za promatranje sitnih detalja. U svakom slučaju, dijete je relativno rano moralo imati potrebu govoriti, jer su astralna i 'Ja' organizacija zapravo visjele iz grla i usta. Sigurno je oduvijek imao poteškoća sa uranjanjem. Određeno živčano uzbuđenje, koje se očituje izvana, koje u izvjesnoj mjeri odbacuje načelo oponašanja, koje više naglašava unutarnje organske poticaje u razvoju, to je moralo biti u prve tri godine.

Zatim, posebno kada se približi dob od tri i pol godine - polovica od sedam godina, prva životna epoha - imamo posebno uočljive posljedice koje nastaju kada, tijekom prvih sedam godina, 'Ja' i astralno tijelo ne mogu ispravno funkcionirati iz organizacije glave. Tada će ti organi, koji se sada razvijaju polako i postupno - jer su gotovi za sedam godina - izaći atrofirani. Pa, zašto su u ovom slučaju izašli zakržljali? Budući da dijete nije u potpunosti završilo embrionalno razdoblje. Organi bi bili puno savršeniji i modelirani da je dijete u potpunosti završilo embrionalno razdoblje. Ali sada nemate potpuno razvijen model. Dakle, upravo u ovom važnom trenutku, s tri i pol godine, organi više poprimaju formu, čak i kad model zakaže; razvija se tendencija da astralno tijelo - koje sada želi prodrijeti u cijelu organizaciju do točke gdje prolazi kroz granice organa - i da će, ako ne može proći, kao rezultat nastati sve pojave o kojima se raspravljalo. Također vam mora biti razumljivo da u takvom slučaju mora doći do poremećaja organizacije želuca i crijeva. Jer ako ovo astralno tijelo ne uzrokuje pravilne struje od glave do udova, crijeva i probavna organizacija općenito ostaje slaba: 'Ja' organizacija nije ispravno integrirana u njega.

Sada uzmite ovu slabu probavnu organizaciju, naime slabu u snazi: 'Ja' organizacija nije ispravno unutra. Ova slaba probavna organizacija ne može podnijeti ono što se mora odvijati u probavi.

Kada promatramo biljku, vidimo da korijen ima svoj odgovarajući učinak u organizaciji glave, a list u ritmičkoj organizaciji (vidi sliku, desno). Ono što se razvije kao plod ili cvijet, ima svoj učinak na organizaciju crijeva, na organizaciju probave. Ne postoji dakle nikakav odnos između slabo razvijene probavne organizacije i one koja se razvija gore. S druge strane, razumjet ćete da, budući da ovo astralno tijelo slobodno leži po cijelom trbuhu, a da se zapravo ne integrira u probavni sustav, ovo astralno tijelo, koje kao takvo ima bliski afinitet s mesom, stvara sklonost mesu. Zatim i dalje postoji averzija prema kiselini, ali to je opet razumljivo. Kiseline posebno snažno djeluju na astralno tijelo. A kad se pravilno utopi u organizam, ispušta svoj kiseli učinak na fizički organizam. Ali ako astralno tijelo nije pravilno

utopljeno, ostaje ranjivo, osjetljivo na djelovanje kiseline. Posebno se u takvim slučajevima može vidjeti kako organizam zapravo radi, a kod ovakve nepravilnosti zašto se javljaju smetnje u želucu. Ali želučane tegobe samo su simptom metaboličke nepravilnosti o kojoj sam govorio. Ali cijela se bolest sastoji u toj nepravilnosti, iz nepravilnosti nastaju simptomi, i naravno da se takvim želučanim tegobama uvijek može pokrenuti novi napadaj.

Od siječnja 1923. vidimo značajnu promjenu u prirodi napadaja: traju kratko, javljaju se devet sati nakon što zaspi, dijete plače, budi se. Primijećeno je da postoji jaka nadutost u crijevima i trenutno se svaki tjedan javlja jedan napad. To je nešto što na prvu izgleda prijeteće, ali s druge strane ima nešto utješno u sebi. Jer pokazuje neku vrstu oporavka, prirodnog poboljšanja. To je kriza koja se iznutra oslobađa i koja polako napreduje, ali ništa drugo nije bilo ni za očekivati. Zašto se te stvari događaju devet sati nakon što zaspete? Zato što se astralno tijelo počinje vraćati u fizičko tijelo. To mu je još uvijek teško, ono ne može ući, mora stalno uranjati dolje i biti gurnuto natrag. Možete zamisliti da se događaju sve ove pojave: ustajanje, vrištanje. Međutim, ako zatim ima svoje astralno tijelo unutar cijele fizičke organizacije, onda je olakšano održavanje tijekom dana. Činjenica da dolazi do jake nadutosti, posljedica je činjenice da astralno tijelo još nije potpuno integrirano u organizaciju crijeva. Iz ove relativne neovisnosti astralnog tijela potječe sve što se čini kao posebno karakteristično u životu duše: njegovo neprestano brbljanje, također njegova laka razdražljivost, također njegova bujna mašta. Sada se postavlja pitanje što učiniti u takvom slučaju.

Pa vidite, u takvom slučaju radi se prije svega o tome da se astralnom tijelu, koje djeluje vrlo neovisno, uskrate sve mogućnosti razvoja sila koje ometaju njegovu prilagodbu eterskom tijelu i fizičkom tijelu. Pa odmah kad se dijete ponaša ovako kako se danas ponašalo, vidite koja mora biti prva mjera: morate mu oduzeti igračku. Činjenica da ima tu igračku, za njega je duševni otrov. Iznad svega, svoju maštu može potaknuti gledajući stvari koje priroda još nije potpuno oblikovala. Treba ga poticati da što više slika, ali prije svega da oblikuje, da rezbari. Stoga mu jednostavno treba dati komad drveta i potaknuti ga da taj komad oblikuje u oblik čovjeka. To će biti pedagoška stvar koju s njim prvo treba napraviti. Treba izbjegavati približavanje stvarima koje su već gotove. Morate ga natjerati da mnogo toga sam učini, kako bi mu se udovi počeli pomicati. Te mjere još nismo proveli; one su ono što mu je još potrebno.

E sad, ovaj dječak ima tu osobitost, da se ne može reći: postoji određeni organ koji ne dopušta prolaz astralnom tijelu - već su zapravo svi njegovi organi jednako razvijeni na ovaj način. Otuda laka deformacija. Ali događa se upravo to da, kad astralno tijelo treba potonuti, pomiče se na lijevu, slabiju

stranu. Zbog toga uvijek postoji rizik od paralize lijeve strane. U ovoj dobi, ako je blaga, neće napraviti štetu. Ali može voditi do jače.

Sada bi bilo uputno dodati upravo ono, prema čemu zbog svoje konstitucije mora imati jaku averziju, dakle sve što ima voćne kiseline, u najmanjoj mogućoj dozi dodati hrani kojoj je sklon, tako da se uključi u probavu. Dakle, prije nego mu date meso, jednostavno stavite nešto što ima voćnu kiselinu, u posudu u kojoj on jede svoje meso. Mora se naviknuti uživati u vrlo malim količinama kompota uz meso.

Onda je riječ o tome da se nastava započne razumno, kao što je to slučaj u Waldorfskoj školi - bez obzira koliko brzo dijete napredovalo; radije nastaviti lekciju. Euritmijske vježbe sastojat će se od toga da se ne ograničavamo na pojedina slova, nego da posebno radimo sve ono što pokreće udove, tako da potaknemo težnju udova da oblikuju astralno tijelo. Ovakav kakav je dječak sada, pomaže sebi da krene naprijed.

S druge strane, dijete kakvo je ono prije, izuzetno je teško liječiti, jer se pred njim nalazi neka vrsta malog demona. Zamislite samo: u istoj mjeri u kojoj dijete ostaje maleno u pogledu svog fizičkog tijela, u istoj mjeri se njegovo astralno tijelo povećava bez prilagođavanja fizičkoj organizaciji. Sada dijete zapravo postaje glumac u astralnom tijelu, a da to ne zna. Kad bi netko mogao jednostrano odgajati dijete, kad ne bi za satove glume, primjerice, koristio jednu osobu, nego cijelu ekipu, i ekipi mogao dati detaljne zadatke, tako bi se ovo dijete, dok je još malo, moglo osposobiti da uči glumce zvuku R i srodnim glasovima. Unatoč prividnoj smirenosti, izuzetno je uznemiren. Dakle, pred sobom čovjek ima nekakvo demonsko biće, u ovom malom Robertu postoji pravo nadosjetilno biće. To je ovako: ono što je sjedilo tamo ispred vas, postoji u njemu mali utjecaj, patuljasto malo dijete. Nasuprot tome, glumac je na moćan način, izvodi sve vrste salta, kola i tako dalje, čak i kada dječak hoda sasvim ležerno. Dakle, imate posla s djetetom s kojim je izuzetno teško rukovati. Sve što se pokušava učiniti s fizičkim tijelom - s izuzetkom terapijske euritmije i govornih vježbi, koje utječu na fizičko tijelo i jačaju intelektualno - služilo bi samo prilagođavanju astralnog tijela pokretljivog poput žive. Ali ne možete pristupiti osobi kroz njeno fizičko tijelo. Naprotiv. Mogli biste se naći kao čarobnjakov šegrt kad razdvoji metlu i završi s dvije metle. Ako se možete približiti, lako biste se mogli naći u tome da radite nešto što će još više povećati mobilnost. Stvar je u tome da imamo posla s izuzetno pokretnim astralnim tijelom.

Kako bi trebali organizirati odgoj? Odgoj treba organizirati na način da se radi suprotno od onoga što se vrlo često radi. Vrlo često se veliki naglasak stavlja na dramatičnu eskalaciju onoga čemu se podučava dijete. Kod ovog djeteta, povećanje nastave mora pratiti smanjenje. Ali ovo se načelo mora proširiti na svu nastavu. I zato treba imati strpljenja da se pravilno privuče pozornost ovog djeteta - ono ne zna ništa o tome što se događa u njegovom

astralnom tijelu - da u ovaj organizam može doći sve što odgovara pravoj fantaziji. Zato izmislite dragocjene, dirljive priče, postanite maštovit pjesnik u ovakvom dječjem okruženju. I tada kada ste, povećanjem priče došli do točke velike pokretljivosti, kada ste u potpunosti pronašli svoj put u ovu podsvjesnu astralnu organizaciju, onda pokušajte vratiti stvari natrag. Onda se prvo pokušajte malo našaliti s nečim što se dogodilo, tako da se zabava pokvari. Nešto dodajte junaku koji cijelu priču uspijeva u nečemu i koji je oduševio dijete. Recite: pa, kad tako nešto radi, uvijek mora ispuhati nos - nešto što vas nasmije na najveću eskalaciju, a onda idete dalje dok se cijela stvar ne rastopi u mjehurić; ali ne na način da kvarite djetetovu radost; ono mora biti i radosno, i pokazati se kao mjehur od sapunice. I tijekom cijele te aktivnosti, dok vi reagirate, astralno tijelo kontinuirano ima tendenciju prilagođavanja fizičkom tijelu. Ako imate strpljenja baviti se takvim djetetom na ovaj način, tako da i sami postanete pjesnik, a onda svojoj poeziji dodate ironiju tako da ništa ne ostane, onda možete postići da ono do svoje devete ili desete godine počne prirodno rasti. To bi bio izuzetan dobitak. Kao rezultat toga, ovaj iznimno fantastičan ukupni organizam, koji je stvoren tijekom embrionalnog razvoja, bio bi ponovno transformiran. Stvari koje već postoje nestale bi s onim što radite. Najmanje efikasno kod takvih pojava je, izravno ih napadati. Odviknuti ga od R bilo bi nemoguće kao što se to pokazalo za glumca u Weimaru, iako nije bio dijete. Nikada nije rekao 'Freunderl', već je naglašavao svaki slog; bio je posebno razvio ovo načelo isticanja svega. Rekao je: Fréundér! Kőpfchén, Kíndleín (*mali prijatelj, mala glava, malo dijete*). Ne može se izravno odgovoriti na takve pojave. Pokušaj odvikavanja djeteta od R, bio bi pogrešan pothvat. To ga samo čini praznim, lijenim, nemarnim. S druge strane, ako radite stvari o kojima sam govorio, sklonost R će nestati sama od sebe.

OSMO PREDAVANJE

Dornach, 3. srpnja 1924.

Dragi prijatelji! Za početak ću vam pokazati samo crteže ovog dječaka. Izrađuje jako lijepe stvari; ima smisla tako snažno shvatiti detalje; upravo ovdje možete vidjeti kako on sve gleda izbliza. Postoji list, gdje možete vidjeti kako on dijeli stvari; vjerojatno ima tendenciju raditi stvari koje uči u školi. On to radi u tamošnjoj školi, gdje je organizirano da svatko radi po svome. - Postupamo ekonomično, koriste se obje strane.

Okrećući se dječaku:

Dopustit ćeš mi da te nacrtam na ploči. Dakle, to je ono što sam trebao od tebe.

O dječaku će biti riječi kasnije. Dovedeno je novo dijete.

To ćemo učiniti tako da dijete dovedemo ovamo. - Gledajte sada na ogromno povećanje djetetove glave kao na hidrocefalus. O tome ćemo razgovarati kasnije. Sada ima opseg 64 centimetra; kad smo ga dobili, imao je 44 cm. 25. veljače ima 54,5 centimetara, do 7. travnja narastao je na 56 centimetara, od 7. do 11. travnja dalje je rastao, 19. travnja 58 centimetara, 28. svibnja 61 centimetar, 1. srpnja 64 centimetara. Tijelo djeteta nije se nenormalno razvilo, on je kao i svako drugo dijete. Razumije stvari, ima vrlo dobar apetit i zapravo je - s izuzetkom krize - apsolutno veseo. Ogromnu veličinu možete vidjeti kada pogledate uši, koje su naravno odgovarajuće veličine, tako da možete vidjeti gdje počinje povećanje glave. Ovdje počinje i ovdje se nastavlja. Lice u tome ne sudjeluje, malo je napuhano, ali ne sudjeluje. Dijete je apsolutno takvo da, ako ga sada pogledate, možda možete osjetiti da opaža svojim očima; ali to je samo opći dojam svijetla, a ne precizan dojam svijetla.

Tu ima i tragedije u tome što sam prije nego što sam stigao tamo, dobio telegram u kojem je pisalo da mu je otac umro od srčanog udara.

Ako pogledate cijelo dijete i usporedite ga s embrionalnom tvorbom, nećete imati ništa drugo nego divovski embrij, tako da možete odmah vidjeti da je dijete ostalo u stadiju embrija i da je zadržalo zakone rasta embrionalnog stadija, i da ih nastavlja u post-embrionalnom stanju. Razlog zbog kojeg do sada nismo uspjeli postići nikakvo smanjenje je taj što su stvari iznutra iznimno jake. Još uvijek se nadam da ćemo nakon prijedene određene točke moći postići određeni stupanj harmonizacije glave. - Inače je veseo dečko.

Tako je to s zagonetkama čovjeka: stvari koje se događaju u takvim abnormalnostima bacaju duboko svjetlo na život, ne samo čovjeka, već i cijelog svijeta.

Sada se čita povijest bolesti.

Dijete je došlo kod nas sa šest mjeseci; dijete je rođeno u kolovozu prošle godine i tada sam mu dala ime, baš u vrijeme dok sam bila odsutna u Engleskoj. Dijete je rođeno normalno. Majka je tijekom trudnoće uvijek bila zdrava - molim vas da tako gledate na stvari, poslije ćete morati imati vlastito tumačenje - osjećala se posebno dobro, molim vas da ovome pridate posebnu važnost, u to je vrijeme puno tipkala. Dijete pri rođenju nije pokazivalo nikakve abnormalnosti. Dakle, primjećujete da pri rođenju, odmah nakon izlaska djeteta iz embrionalnog stanja, nije bilo ničeg neobičnog jer je embrionalno stanje uvijek bilo normalno. Počelo je biti abnormalno nakon plućnog disanja. Pupkovina je bila omotana oko vrata, a u amnionskoj tekućini je bio mekonij. Dijete je težilo pet i četvrt funti, a četrnaest dana nakon rođenja imalo je jedan napad konvulzija, obratite pažnju na ovo. Tako je počelo biti jasno da se pokazala nemogućnost, da 'Ja' organizacija i astralno tijelo uđu u fizičko i etersko tijelo. Udari se rukama i pomodri. Modrina uvijek znači ne moći uroniti u fizičko tijelo. Kada je jako razvijena, prisutna je na poseban način. Ne mora biti ništa osim da je astralno tijelo snažno konfigurirano pri rođenju. Može biti snažno konfigurirano pri rođenju, kao što je bio slučaj s Goetheom, koji je rođen potpuno plav i tek kasnije je došlo do apsorpcije astralnog tijela i 'Ja' organizacije. Grč se javio kasnije. Zatim je u prvih šest mjeseci tekao potpuno normalan razvoj. Naravno, nije bilo sasvim normalno, nije se primijetio kasniji nesrazmjer između glave i udova. Hranjen je majčinim mlijekom. Glava je pri rođenju bila izrazito mala, što pokazuje da stvari ne treba tražiti toliko u slabosti živčano-osjetilne organizacije. Od rujna nadalje opseg glave se polako počeo povećavati. Naravno da je počelo ranije, majka to nije smatrala nenormalnim; u to vrijeme, kad je to moralo biti prilično, majka to nije smatrala nenormalnim sve dok dijete jednom u tjedan dana nije dobilo 380 grama tjelesne težine. Sredinom prosinca opseg glave bio je 49 centimetara. Dijete je bilo tiho i nije mnogo plakalo; bilo je apatično. Fontanele su bile jako napete. Appetit je bio dobar. Na tjemenu su se pojavili gnojni mjehurići. Appetit i pražnjenje crijeva bili su dobri. Sada je dijete dovedeno k nama.

Sada se radilo, pri predstavljanju slučaja, pri čemu je naravno najvažnija neposredna percepcija, također i percepcija duhovnog, doći do duhovnog pregleda. Sada se ispostavlja da to dijete ima astralno tijelo - majka je bila tamo u to vrijeme - koje nosi značajke majčinog astralnog tijela s ogromnom jasnoćom. Koliko god ovo bilo upečatljivo, to je nešto vrlo rijetko. Ne može se reći da 'Ja' organizacija također nosi te osobine; 'Ja' je jednostavno još uvijek

atrofirano; ukazuje na 'Ja' organizaciju koju djeca obično imaju u šestom ili sedmom mjesecu trudnoće; tu je stala. Čini se da 'Ja' organizacija nije sudjelovala u posljednjim mjesecima trudnoće, zbog izvanredno snažno razvijenog astralnog tijela. Nakon rođenja, dijete je zadržalo sve moći koje je imalo tijekom embrionalnog razdoblja kroz ovo astralno tijelo. Sada samo trebate u obzir da se, osobito u prvim mjesecima post-embrionalnog razdoblja, orijentacija embrionalnog razvoja u biti nastavlja, i da zapravo u prvim mjesecima, čak i izvan maternice, još uvijek postoji jaka sličnost između ovog razvoja i razvoja u embrionalnom stanju. To je zato što se radikalna promjena koju doživljava djetetovo tijelo prvo događa u dišnom sustavu. Dijete dolazi u doticaj s vanjskim zrakom, ali se ta veza s vanjskim zrakom prvo mora polako uspostavljati i tek nakon nekog vremena ona zahvata cijeli organizam. Znamo da djeluje od samog početka, ali tek postupno djeluje na cijeli organizam. Zbog kontinuiranog djelovanja embrionalnih sila, nije isprva moguće uočiti kakva će se pustoš kasnije dogoditi u ljudskom organizmu, kada infantilizam ide tako daleko, kao što ovdje imamo posla s radikalnim slučajem infantilizma, gdje ide toliko daleko da se zadržava embrionalna organizacija.

Sada, znate, karakteristična činjenica je da imamo posla s moćnom organizacijom glave i malim tijelom. Ova moćna organizacija glave definitivno je rezultat međudjelovanja kozmičkih sila. Ono što se inicijalno događa u embrionalnom stanju s organizacijom glave, gotovo je u cijelosti djelo kozmičkih sila. Maternica majke je mjesto, gdje je ono što se događa, zaštićeno od zemaljskih sila. Maternicu majke morate zamisliti kao organ koji zatvara prostor, koji ne dopušta djelovanje zemaljskih utjecaja, tako da prostor ostaje otvoren za kozmičke učinke. Imamo prostor koji je izravno povezan s kozmosom, u kojem se odvijaju kozmička djelovanja. Pa, razvija se organizacija glave. Kada ljudske snage maternice, utoliko što ljudske snage maternice primaju dijete, djeluju na njega, tada se metabolička organizacija udova počinje orijentirati prema tim silama, dakle vidite: kozmičke sile jednostavno ostaju u post-embrionalnom razvoju djeteta. One imaju prednost pred ostalim silama koje bi dijete inače koristilo za svoj zemaljski razvoj, odnosno za razvoj motoričkog i metaboličkog sustava, Pa, posljedice toga su sasvim jasne. Kad bi dijete dulje ostalo u maternici - to je apsurdna hipoteza - kad bi tamo ostalo dulje od deset mjeseci, glava bi nastavila rasti, a udovi se ne bi mogli razviti. Postoje uvjeti da se dozvoli samo nečemu izvanzemaljskom i kozmičkom da raste.

Sada bi se trebalo zapitati: odakle sve to? - I moram reći, dosta je čudno, zapravo šokantno, da u trenutku kada govorimo o cijeloj ovoj pojavi, stiže telegram da je otac preminuo od grča u srcu. Došlo se do sljedećeg, što je zatim potvrđeno anamnezom, došlo se do toga da je, primjerice, trebalo pitati majku: da, jeste li imalo nekih posebnih psihičkih problema tijekom trudnoće? - A ja sam to izrazio rekavši: zar ti nije bilo žao što dijete nije

ostalo u tebi nego je došlo na svijet? - Majka je odgovorila potvrdno. Majka je cijeli svoj odnos temeljila na tom zajedništvu, to je bilo u njenom emocionalnom životu, može se ovako izraziti, da joj je žao što ga ne može zadržati u utrobi, što joj je dijete oduzeto pri porodu. Taj osjećaj ukazuje, s jedne strane, na izuzetnu snažnu vezu u karmičkom smislu, a s druge strane, da je stvorio uvjete da one snage koje djeluju u embrionalnom razdoblju ostanu u djetetu. Vidite, tu počinje abnormalni život duše u majci i - naravno uz duboku karmičku vezu - prenosi se na dijete.

Pa, okolnosti u životu su složene, dragi prijatelji, tako da je teško sve obuhvatiti, ali u takvom slučaju činjenice ponekad poslože stvari. Vidite, nije prošla ni godina dana od rođenja djeteta, a otac umire od srčanog udara. Takve situacije su uvijek međusobno povezane; one se ne događaju slučajno. Otac je neko vrijeme bolovao od bolesti srca. Treba samo pomisliti, kako je snažno srčana bolest povezana s udovima, i pomisliti kako organizacija nogu odmah slabi pod utjecajem pojedinih srčanih bolesti, kako ono najvažnije u udovima, zglobovno tkivo i zglobovna tekućina, stradaju pod utjecajem srčanih bolesti. Ne smijemo zaboraviti da je upravo zbog nasljednih odnosa, na organizaciju udova najjači utjecaj oca, dok je na organizaciju glave najjači utjecaj majke. Sada zamislite začecje na takav način, da pod određenim okolnostima, nesposobnost da se snage očinske organizacije dovedu u udove, već prelazi u dijete, stoga majka dovodi organizaciju glave do golemih razmjera. Sada imate objašnjenje zašto majka voli dijete u utrobi, jer je dijete dobilo malo od očinske nasljedne moći, jer je majka dala glavni dio.

Pa vidite, pred nama imamo slučaj. Samo morate znati da upravo ovakav slučaj daje izvornu pojavu za cijeli niz djece s abnormalnostima. Ono što se može vidjeti kod ovog djeteta samo je najradikalniji slučaj infantilizma, koji seže do embrionalnog stanja. Istu stvar imate u raznim oblicima tijekom razvoja u djetinjstvu. Kao što embrionalno stanje preraste sve što dolazi kasnije, tako i prva epoha djetetova života može prerasti ono nakon promjene zuba. Kao što se može dogoditi da dijete ne preraste u post-embrionalno stanje, može se dogoditi i da dijete ne preraste u treću epohu života; djeca spolno sazrijevaju, ali ne odrastaju cjelokupnom ljudskom građom u ovo razdoblje života između spolne zrelosti i početka dvadesetih godina, zadržavajući orijentaciju sila koje djeluju između sedme i četrnaeste godine. Imamo posla s cijelim nizom infantilizama. Ovo je najradikalniji slučaj, a s medicinsko-obrazovnog gledišta, dobro je da ste u ovom radikalnom slučaju mogli vidjeti što možete imati, odgovarajuće oslabljeno, kod brojne inferiorne djece.

Kako bismo danas mogli završiti, a sutra se baviti terapijskim i patološkim aspektima, danas bih želio uzeti pojedinačne slučajeve i sutra o njima pedagoški raspravljati.

Dr. Steiner sada raspravlja o djetetu koje je ukratko prikazano na početku:

Rudolf Steiner - Tečaj terapijske pedagogije

Već ste vidjeli dječaka koji zapravo navodi ljude na razmišljanje: zašto ga pokazujemo? - Zato što je takav; i ako ga površno upoznate, teško da ćete ga upoznati kao išta drugo osim druželjubivog, susretljivog, dobroćudnog dječaka koji uči slikati na isti način na koji druga djeca uče slikati, koji daje najljubaznije, najljepše odgovore i s kojim možete razgovarati satima. Zar nije tako? Znat će oni koji ga liječe. Oni kod djeteta ne mogu primijetiti ništa nenormalno i možda bi rekli: ti antropozofi su čudni ljudi koji svoju djecu, koja mogu biti uzor drugoj djeci, šalju na liječenje u kliničko terapijski institut.

Dječak je dakle nevjerojatan kleptomani. Jednostrani oblik kleptomanije, gotovo kao da je isključen iz ostatka duševnog života. Ovaj dječak ima tu posebnost da je svijest koja bi, rekao bih, trebala zračiti nad svim životnim pojavama koje se pojavljuju u čovjeku, praktički isključena kod njegovih kleptomanskih radnji. Čovjek ima jasan osjećaj da ne zna puno o tome što radi, iako - i molim vas da to uzmete u obzir - to radi na najsofisticiraniji mogućí način. Morao je biti premješten kad je pohađao školu u Bernu, i na jednom drugom mjestu je pohađao školu, trebalo je dosta se truditi da ga se premjesti. On stvari radi nevjerojatno pametno i nije sebičan po tom pitanju. Sposoban je jednostavno pokloniti prijateljima ili na njih rasipati ono što ukrade na najlukaviji način, samo da ih usreći; sposoban je to učiniti. Pritom se, naravno, razvija poseban oblik ne posve svjesnog laganja; budući da ne zna točno što se događa - svijest ne rasvjetljava pojedinačne pojave - priča nevjerojatne priče o tome kako je došao u posjed nečega što je jednostavno ukrao. Na vrlo pametan način pokazuje kako je pronašao te stvari, kako su bile tamo na ovim mjestima, priča duge priče kako je došao do nečega. Stvari se doista događaju kao uz pomoć kućnog duha.

Ako sam dobro shvatio što nam je gospođa dr. Wegman rekla, neko vrijeme ste svi mislili da je postao pristojan, dok jednog dana niste primijetili - niste imali pojma da je nešto uzeo - da je nešto nestalo iz ove torbe, nešto je nestalo iz druge torbe, tako da su ljudi na čudan način imali iskustvo, da jednog dana više nemaju svojih stvari. Ove dvije činjenice morale su stajati jedna uz drugu. S jedne strane bila je čudna priča o dematerijalizaciji stvari u kliničko terapijskom zavodu, a od ranije smo znali: dječak je izbačen iz svih škola; to smo znali od ranije. Stvari su jednostavno nestale. Bile su to dvije činjenice koje su stajale uporedo. Prilično je neugodna situacija ako netko iznenada bude prisiljen pomisliti da bi to moglo biti prisutno i kod odraslih; u takvom zavodu trenutno ima pedeset i dvoje ljudi, i znate, mogao bi biti i ovaj i onaj, ne zna se ništa. Sve što znamo je da je ovdje spiritist, imao bi priliku detaljno objasniti kako se stvari dematerijaliziraju. Mogla bi se izgraditi cijela teorija o dematerijalizaciji objekata.

Sada imamo dječaka ovdje i obratite pažnju na to koliko je organizacija glave snažno stisnuta ovdje (kod sljepoočnica) i kako se ovdje širi (natrag). A

duhovno je otkriveno da su dijelovi organa astralnog tijela izuzetno snažno razvijeni, posebno ovdje na lijevoj strani; inače nećete primijetiti to izvana.

Sada ćete biti tako ljubazni da pokažete drugo dijete. O liječenju ćemo razgovarati sutra.

Dovodi se sljedeće dijete, djevojčica.

Pogledajte samo kako je Lore dobra, kako je prekrasna. Vidite kako lijepu plavu kosu ima Lore. Ovo je ono gdje je toliko zanimljivo, da su djeca kratko vrijeme bila sama zajedno. Sandro i Lore postali su bliski prijatelji, a Sandro (koji je ovdje predstavljan prekjučer) osjetio je potrebu nabaviti škare. Natjerala ga je da uzme škare - Sandro je dobar, poslušan gentleman - donio je škare i ona je tim škarama ravno ošišala kosu. Ona nije filistar. Obratite pažnju, to bih posebno naglasio, njezine lijepe plave oči, primijetite njezinu plavu kosu, koja ima vrlo lijep sjaj, i odmah ćete steći dojam da je dijete vrlo sumporno, i izvanredno sumporno u ponašanju. Ona je slatko dijete, ali ima nešto sumporno u sebi, okretna je i čvrsta.

Djevojka grize ruku.

Ona samo grize odjeću.

Dijete je pri rođenju težilo nešto manje od četiri funte, ali je ono provedeno, i prošlo je kroz normalno embrionalno razdoblje. Hranjeno je majčinim mlijekom sedam mjeseci. S godinu dana naučilo je hodati. To je relativno rano, ali nije nenormalno tada učiti hodati. Također je naučila govoriti u pravo vrijeme. Njezin razvoj je bio normalan; s godinu i pol više ne mokri u krevet, ali i dalje mokri danju, nikad noću. Vidite, ovdje abnormalnost postoji u tome što dijete već ima slabu organizaciju u tom smjeru, ali ta slaba organizacija postaje vidljiva tek kada se astralno tijelo uključi, a ne isključi. Prije godinu i pol dana, kada je imala tri i pol godine - napominjem da je ta točka točno na polovici sedmogodišnjeg razdoblja i od velike je važnosti, baš kao i odgovarajuća točka u drugom razdoblju između sedme i četrnaeste godine - dijete je imalo glavobolju s visokom temperaturom i odmah nakon toga ospice; bilo je predisponirano za bolest. Od tada je dijete bilo posebno uznemireno, majka je također bila bolesna od gripe u isto vrijeme i od tada je uznemirena. Vidite paralele između majke i djeteta. Djetetov apetit je uvijek slab, iako je jako i ima jaku strukturu udova. Kao što znate, supstanca organizacije udova nije izgrađena iz hrane, već iz kozmosa neizravno kroz disanje i osjetilnu aktivnost. Ovaj loš apetit, koji utječe na hranjenje, mora doći do izražaja u aktivnosti glave. Živahna je, maštovita, nije samo vrpeljiva, također i u mislima; *ad oculos* svjedoči da mašta ne dolazi iz glave, nego iz udova. Organizacija glave je vrlo slaba. Organizacija udova je posebno jaka. Ono maštovito dolazi iz udova.

Ponekad ima nemirne snove. Ono što ovdje nije navedeno, ali o čemu ipak treba voditi računa, jest da se sada mora jasno sagledati kako dijete sanja, sanja li prije buđenja, ili nakon što zaspi. Kako je ovdje slučaj, snove ima nakon što zaspi. Ali dijete će također iznijeti vrlo zanimljive stvari ako ga natjerate da malo po malo priča svoje snove. Postoje snovi na javi koji će ovom djetetu biti izuzetno zanimljivi kada ih se prisjeti, i treba joj dopustiti da o njima priča.

Ovo su slučajevi koje sam vam htio pokazati. Sutra u pola devet ćemo imati predavanje i tada ćemo razgovarati o načinu liječenja.

DEVETO PREDAVANJE

Dornach, 4. srpnja 1924.

Eto, dragi prijatelji, jučer smo morali pogledati dosta djece, a o stvarima koje se javljaju u liječenju nenormalne djece uglavnom se mora govoriti na primjerima, jer nenormalnost je ona koja ide u svim smjerovima, i svaki slučaj je za sebe, i jedino se može nešto naučiti tako da se iz jednog slučaja može razviti praksa potrebna za druge slučajeve.

Sjećate se našeg jučerašnjeg slučaja, dječaka od dvanaest godina, kojeg sam morao razotkriti kao kleptomana. S duhovne točke gledišta, situacija s takvim kleptomanom je onakva kakvu sam opisao principijelno, da, kroz inhibicije koje leže u astralnom tijelu, ne nalazi pristup ono što je prosuđivanje kod ljudi u vanjskom svijetu. Morate shvatiti da sve što se odnosi na moral, sve što moralne impulse uključuje u konceptualne formacije, da se to izražava samo unutar zemaljskog postojanja. Moglo bi se reći, kada to današnja površnost ne bi krivo shvatila: tamo gdje prestaje Zemlja, gdje se izlazi u nadosjetilno, tamo nema moralnih prosudbi u istom smislu kao što su na Zemlji, jer tamo je moralnost samorazumljiva. Moralni sudovi počinju tek kada se pojavljuje izbor između dobra i zla. Nasuprot tome, za duhovni svijet, dobro i zlo su jednostavno karakterne osobine. Postoje dobra bića, postoje zla bića. Baš kao što se ne može govoriti o lavu, u smislu da li ima ili nema svojstva poput lava, tako se ne može, nakon što se otiđe sa Zemlje, govoriti o dobru i zlu na isti način. Ovo uključuje 'da' i 'ne', što dolazi u pitanje samo unutar ljudske organizacije i između ljudi koji žive u svom moralnom okruženju. Kod bolesti kao što je kleptomanija, jednostavno je slučaj da dotična osoba nije dovoljno razvila svoje astralno tijelo, da bi mogla razviti osjećaj za moralne prosudbe, jer ima već opisane inhibicije. Otuda kod takvog dječaka i biva da, čim ima nešto što ga posebno zanima, ne vidi razlog zašto to ne bi stekao. Jer ne razumije da to može pripadati nekome, da pojam: ja nešto posjedujem - ima značenje. On svojim astralnim tijelom, ne ulazi u fizički svijet do te mjere da ima smisla za takve prosudbe.

To je potpuno ista pojava kao kad je netko slijep za plavo ili slijep za crveno, da uopće nema osjećaj za plavo ili crveno, i cijeli svijet vidi bez plave ili crvene. Ako vidite zeleno područje, osoba slijepa za plavo, područje vidi crveno. Zanimljivo je osobi slijepoj za plavo, naslikati šumu koja ima crveno drveće; ako imate posla s osobom slijepom za plavo, drveće morate obojati u crveno. I baš kao što nema smisla govoriti o bojama kada smo slijepi za boje, u višem svijetu nema smisla govoriti o posjedovanju ili neposjedovanju. Takav dječak ne ulazi u fizički svijet u tolikoj mjeri da je u stanju stvoriti bilo kakvu predodžbu, o tome što se govori o imovinskim odnosima. Za njega je

posebno snažan koncept otkrića, koncept: nešto ga iznenadi, nešto ga zanima. Ali tu prestaje konceptualna sposobnost. Sada, njegovo astralno tijelo jednostavno nije prodrlo u područje volje, nego je ostalo više-manje u intelektualnoj sferi, što se izražava tako da su organi volje sa strane atrofirani. Posljedica je da on ono što je dobro u intelektualnom, primjenjuje na volju. Ako se ista pogreška dogodi u intelektualnom području, djeca su tupa. Ako se ista greška dogodi kod volje, djeca su kleptomani.

E sad, upravo se s takvom abnormalnošću iznimno teško boriti. Jer, vidite, u životnoj dobi kada je važno zauzeti čvrst stav protiv toga, to isprva ne primijetite. U toj dobi djeca oponašaju i rade ono što radi njihova okolina, a njihovo ponašanje ne ukazuje da su kleptomanski raspoloženi. Ova kleptomanska sklonost će doći do izražaja tek kada završi promjena zuba. Ali kada je promjena zuba gotova, dijete još uvijek nije sposobno - jer njegova duša još nije dovoljno duboko na fizičkoj razini - razviti bilo kakav smisao za moralno prosuđivanje osim ovog: dobro mi godi, zlo mi ne godi. Ovdje sve ostaje stvar estetske prosudbe. Od odgajatelja se sada traži da u djetetu budi osjećaj za dobro, da djetetu odgajatelj bude uzor. Stoga pedagogija naše Waldorfske škole osigurava da u ovoj dobi mora djelovati autoritet, da se dijete samorazumljivom predanošću mora ugledati na odgajatelja, i da odgajatelji o onom što je dobro treba govoriti tako da djetetu postane simpatično, a o zlu na način da djetetu postane antipatično. Za sve to, nužno je postojanje samorazumljivog autoriteta. Ako je to potrebno kod takozvanog normalnog djeteta, izuzetno je potrebno kod ovakvog djeteta. Najučinkovitije sredstvo odgoja, je povjerenje koje dotično dijete može imati u osobu koja mu je odgajatelj. To je posebno važno kod ovakve djece. Apsolutno je neophodno da to bude preduvjet.

Pa, naravno, na ovakvom tečaju ne smije se zaboraviti istaknuti da, i kada netko ima malu djecu za odgajati, treba barem obratiti pozornost na to kako se dijete razvija. Ako primijetite da dijete vrlo rano razvija posebnu živost i veselje prema naučenom, na način na koji se uči prije promjene zuba kada se uči govoriti, ako primijetite da dijete uživa u onome što je naučilo, onda morate pretpostaviti da nešto može poći po zlu. Djeca koja kasnije postanu kleptomani u mladosti razvijaju egoizam, naprimjer pucketanjem jezikom kad nauče novu riječ. To je kod djece rijedak slučaj, ali se kod djece svakako može dogoditi.

Morate držati otvorene oči za ono što bi moglo proizaći iz onoga što se događa u svijetu. Stoga je liječniku, kao i odgajatelju, još potrebnije nego poznavanje njegovih načela - koja moraju biti sama po sebi razumljiva - da stekne osjećaj za ono što se događa u svijetu. Vidite, u tom pogledu ne morate biti poput javnog tužitelja Wulffena, morate moći reći: naravno, ogroman broj stvari ovisi o tome kakva je cjelokupna okolina djeteta, onda kada to dijete odrasta. - Gledajte, pretpostavimo sljedeći slučaj: dijete ima tu

osobinu kao pucketanje jezikom svaki put kad nešto nauči. Sada, se ta radost u stjecanju stvari u intelektualnoj sferi, oko vremena promjene zuba, mijenja u jasno uočljivu taštinu, taštinu i za druge stvari. Nešto je zabrinjavajuće u tome što, u vrijeme promjene zub, posebno želja za odijevanjem, poraste kao da je urođena. Ove stvari se moraju uzeti u obzir.

Mogu se dogoditi dva slučaja: takvo dijete može odrasti - želim uzeti u obzir mali prostor - u sredini koja je navikla na opušten život, na prepuštenost sebi, u kojoj se na vojsku gleda kao na nešto što se mora imati za obranu zemlje, ali se za nju nema nikakvog entuzijazma, u najboljem slučaju umjetno kultiviranog. Ovdje svi ljudi oko djeteta, u svakom slučaju u dobi između sedam i četrnaest godina, razvijaju raspoloženje za to što netko mora učiniti kao član čovječanstva. Dijete odrasta, a ako se posebno ne brine da ima učitelja na kojeg se s ljubavlju ugleda, ako se ne pobrine da se ugleda na učitelja - što kod roditelja u ovoj dobi nije uvijek slučaj - onda intelektualna dispozicija sklizne u voljnu, i može se pojaviti kleptomanija.

Pretpostavimo da takvo dijete ne odrasta u mjestu gdje se vojska smatra smetnjom - to su samo karakteristike koje navodim za pojedini slučaj - nego da odrasta u nekoj vrsti pruskog društva u kojem se militarizam ne smatra samo nečim nužnim, već nečim u čemu se jako uživa, što upada u oči, čemu se teži. Dijete ne ostaje u obitelji i predodređeno je za srednju školu ili fakultet. To mu je došlo kao dobrobit, što nekom drugom djetetu nije dobrobit. Takvo dijete živi ono što je živjelo u raspoloženju o kojem sam govorio tako što postaje prirodoslovac, radeći preparate, svugdje poseže za stvarima da ih stavi pod mikroskop, da tu čežnju zadovolji na nepravilan-pravilan način; to živi u potpunosti. Dotično dijete dolazi u sredinu u kojoj se krađa obično ne događa kao stvar navike, ili ako se i dogodi, to su predmeti na koje se ne primjenjuje pojam krađe. Kleptomanija se tada razvija ispod površine. Dotično dijete drži govore iz fiziologije, postaje najpoznatiji fiziolog svog doba, a jedino što mu ostaje za cijeli život je osebujna kleptomanska crta, to leži u određenom entuzijazmu za rat koji se u njegovim govorima čini neumjesnim. U svojim slikama u govoru ulazi u područje ratovanja, borbe i slično. Ali u posebnim slučajevima ova se sklonost može čudno izroditi u taštinu. Može ostati osjećaj da se retoričke figure dotične osobe ne smiju koristiti od strane druge osobe. Zatim, ako na ispitu postoji samovoljni student koji je briljantan i također koristi iste govorne figure, tada će pasti. Ako još i pucne jezikom, onda stvari postaju posebno loše.

Prozreti takve stvari, je ono što daje smisao, kako se prema njima odnositi na pravi način. Morate imati smisla za upoznavanje života, za upoznavanje života u svim njegovim nijansama. Tada ćete odmah primijetiti kada izađu stvari koje pokazuju na jednu ili drugu stranu.

Već sam rekao da je dobar lijek na psihološkom planu biti inventivan i ispričati dječaku priču koju ste izmislili, u kojoj vaše karakteristike igraju

ulogu, gdje kažete da ima ljudi koji rade takve stvari, ali time sami sebi iskopaju rupu i upadnu u nju. Razvijanje ovog dramatičnog napredovanja s unutarnjim entuzijazmom, nešto je što može brzo dovesti do cilja, ako se ne posustane u procesu. Osim toga, kod takvog dječaka moraju se primijeniti terapijske mjere, injekcije Hypophysis cerebri i meda, jer, kao što ste vidjeli, sljepoočni režnjevi su atrofirani, i mora se paziti da se ta deformacija ispravi suprotnim silama rasta.

Osobito blagotvorno može biti, ako se primjenjuje s velikom energijom, korištenje terapijske euritmije, da se sve što je samoglasnik radi s nogama, da se intelektualno tjera iz volje, a da se napor koji leži u samoglasnicima tjera u volju.

Ali mora biti jasno da se takvo dijete, kroz autoritet koji posjedujete, mora natjerati da s njime razgovarate, da biste do kraja mogli govoriti o gnušanju koje leži u takvom činu. Ali ne biste to trebali učiniti prerano. To morate unijeti u intelekt, ali ne prerano, jer inače sve ubijate. Morate raditi na izmišljenim pričama i postupno ih prenositi. Vidite, izuzetno je teško ukazati na uspjeh u tim stvarima jer se uspjesi ne prepoznaju. Ali mnogi kleptomani ne bi bili tamo da se takve priče počnu pričati vrlo rano, kad se pojave simptomi poput ovih o kojima sam govorio. Uvijek djeluju, ali ne smijete izgubiti strpljenje. Možete biti sigurni da će s takvim djetetom, ako se problem jako ukorijenio, često trebati jako puno vremena da se nešto postigne.

Sada, drugo teško dijete koje nema ni godinu dana o kojem sam jučer razgovarao, ima hidrocefalus. U početku je liječenje zapravo bilo izuzetno teško. Jer, vidite, što se tu događa? Povrh svega, postoji izvanredna nadražljivost i razdražljivost osjetilno-živčanog sustava. Samo na taj način moguće je enormno povećanje glave. Dakle sasvim povećana razdražljivost živčano-osjetilnog sustava. Svaka posebna razdražljivost živčano-osjetilnog sustava izražava se u povećanju glave. Ali morate imati na umu omjere, a ne apsolutne brojke. Ako je za to predisponirana mala figura, može imati glavu kao visoka osoba, ali za njega je to velika glava. To je nešto što treba uzeti u obzir kada se radi o abnormalnim slučajevima. Dječak je također abnormalan. Postoji pretjerana osjetljivost i razdražljivost osjetilno-živčanog sustava, uzrokovana onim okolnostima koje sam jučer spomenuo u vezi s embrijem i interakcijom oca i majke.

Što treba učiniti s djetetom ako se ono želi vratiti u neki stupanj normale? Svaki podražaj osjetilno-živčanog sustava mora se izbjegavati veći dio života. Stoga dijete puštamo u mračnu sobu, u prostoriju koja je potpuno zamračena, tako da je dijete zapravo uvijek u tišini i tami, ne prima nikakve dojmove. U početku sam čak i precijenio mogućnost da je to učinkovito, jer dijete još nije osjetljivo na svjetlo. Vrlo je malo osjetljivo na svjetlost, pa je zato zadržavanje svjetlosti manje važno nego što bi se moglo pretpostaviti.

Sada ostaje slučaj kod takvog djeteta da se najprije mora razmišljati o tome da se pusti da živi u tišini i tami, unoseći što je moguće manje dojmova u njegovu okolinu, zatim se iznutra budi impuls za vrpoljenjem, volje, i suprotstavlja se osjetilno-živčanom sustavu. To je prva mjera o kojoj se može razmišljati. Druga je pokušati djelovati na osjetilno-živčani sustav pomoću sredstava koja na njega djeluju. Pa, na ovom djetetu je interno korišten gnajs, posebno kako bi se izbjeglo izazivanje učinka šoka, korištenjem kvarca izravno, kako bi se učinci kvarca ravnomjernije rasporedili. U kvarcu se sile doimaju vrlo blistavim i oštrim, dok kada su sile kvarca raspoređene u gnajsu, one djeluju blago i šire se po organizmu, lakše dopirući do periferije. Gnajs u visokoj potenciji moći će postići ovaj cilj. Treba pokušati smiriti uzbuđenje živaca - kao dijete cijelo ljudsko biće je osjetilno-živčani sustav - također u području volje. To se može postići kupkama od maka. Pripremaju se kupke od maka. U situaciji kao što je ova koju imamo, promatranje slučaja i moguća terapija moraju stalno ići ruku pod ruku. Pred vama je individualni slučaj. I vidite, želim vam ovo učiniti razumljivijim govoreći dalje što se promotriilo. Prvo smo primijetili da je temperatura postala niža tijekom ubrizgavanja. Nedugo zatim primijetili smo da se opseg glave povećava, dijete danju spava, a noću plače. To se promijenilo kada je navečer dobio kupke od maka. Stolica je tvrda; različito je hoćete li kupke od maka praviti danju ili noću. Navečer astralno tijelo ima potpuno drugačiju vezu s fizičkim tijelom nego ujutro.

Sada je riječ o dovođenju u red, upravo onoga što iz probavnog sustava utječe na mozak. Sada možete zamisliti da majčino mlijeko ne može, pod svim okolnostima, imati isti učinak na takvo dijete kao na drugo dijete. Majčino mlijeko priprema se tako, da se normalno prerađuje u probavnom sustavu, do u osjetilno-živčani sustav. Stoga je ovom djetetu početkom ožujka prekinuto davanje majčinog mlijeka. Dijete je hranjeno drugačije. Djetetu je davan nektar, sadržaj nektarnih posuda koje se nalaze u području cvijeta pojedinih biljaka. To jača 'Ja' posebno u području volje. Dajući nešto što se dinamički-parazitski razvija u oblasti cvijeta, apelira se na djetetovu unutarnju individualnost kako bi se ona iznijela i aktivirala. To je u određenom smislu čak i uspjelo, ali kada imate posla s nečim ovakvim, morate biti potpuno spremni za pravu šansu. Može biti nazadovanja, koje se prosuđujući laički, ne prepoznaju. Dalje se bilježi: dijete je nekoliko dana dobivalo nektar, nakon čega je stolica postala mekša, a zatim se pojavio proljev, nakon odvikavanja od nektarskih sokova proljev je prestao, i u noći od 11. na 12. lipnja nastupa stanje kao kriza, dijete plače, cvili i jako mokri, napreže se pri svakom izdisaju, javljaju se grčevi u lijevoj nozi, napetost u lijevoj ruci, fontanele su jako napete, refleksi su pojačani. Nakon toplih obloga i obloga od maka, dijete zaspe i sutradan se osjeća dobro. Appetit i pražnjenje crijeva su u redu. Pojava takvih kriza je neizbježna, ako se ne želi kočiti oporavak. Sve što se u tijelu nakuplja, mora se u nekom trenutku

isprazniti. Stoga je naravno potrebno intervenirati i gospođa dr. Wegman je tako postupila. Nakon toplih obloga i obloga od maka, kriza se u skladu s tim i smirila. Ne postoji drugi savjet koji se može dati osim: potrebno je ne dopustiti da budete zatečeni. U takvom slučaju sve može ovisiti o trenutnoj intervenciji. I ja sam imao sam ovo malo iskustvo: iz drugog izvora sam čuo da je dijete loše. Gospođa doktor nije ništa rekla o tome. Stoga sam bio uvjeren da stvari idu kako treba. To mora biti osnovno raspoloženje koje se provlači kroz cijelu stvar. Možete čuti da netko tko ne vidi cijelu stvar, u tome nalazi nešto posebno. Ali u ovakvim slučajevima, gdje se svašta može dogoditi, čovjek mora biti načisto da obavlja svoju dužnost, a vršeći svoju dužnost, učinili smo što je trebalo.

Vidite, uvijek je potrebno biti oprezan s krizama, ali i znati da one dolaze u takvom slučaju. U takvom slučaju, osjećaji sažaljenja ili slični osjećaji, nikada ne mogu pomoći; jedino što može pomoći je objektivno shvatiti slučaj i učiniti ono što treba učiniti.

Ali sada idemo dalje s liječenjem. Jer kao što smo vidjeli, psihološko-pedagoškim tretmanom se ne može puno učiniti. Da, psihološki je moguće: imati mir i, ako je moguće, tamu. Sada se zapravo radi o zamjeni te sklonosti organizma, prema vodenim, tekućim tvarima, principom raspadanja. Voda se ne razgrađuje, već se širi u tekućem stanju. Morate pozvati one sile koje mogu uzrokovati propadanje, koje ga mogu ojačati, a to su sile olova. U olovu zaista imamo vrlo učinkovito sredstvo za izazivanje dezintegracijskih sila. Stoga, kada se vidi da su destruktivne sile zamijenjene neobuzdanim konstruktivnim silama - jer što je to drugo nego neobuzdane konstruktivne sile koje dominiraju destruktivnim silama, to je osnovna pojava kada pred sobom imamo tako ogroman embrij - medicinski se mora primijeniti tretman olovom, koji može biti izvanredno učinkovit, pogotovo kada se olovo ubrizgava. Samo morate imati na umu sljedeće, kada se raspravlja o učincima olova, a to se radi već tisućama godina. Oni koji se ponešto razumiju u tu materiju već tisućama godina skreću pozornost na ljekovito djelovanje olova, no znanje o njegovoj blagotvornosti postupno opada. Danas se pojavljuje iz druge perspektive, na vrlo čudan način. Razmislite gdje su na cijeloj Zemlji najjače sile razgradnje: tamo gdje se javlja radij, tamo su najjače sile razgradnje, tamo se događa da se helij dobiva iz radija kao nusproizvod; to se pod određenim okolnostima može dalje transformirati. Dakle, tu su vam unutarnje veze. U kozmosu vani, najjače sile raspadanja pripremaju se u olovu, tvari u kojoj su koncentrirane. Dakle, ako unesete olovo u organizam, u njega izravno unosite razgradnju svijeta. Morate to imati na umu. Sada ga ubrizgajte u krvotok. U krvotoku imate izravnu sliku cijele strukture svijeta. 25920 godina u kojima Sunce kruži po svijetu, odražava se na cirkulaciju, na brzinu pulsa. Mi te sile razgradnje unosimo izravno u organizam. Poznato je da kozmosu treba vremena da bi djelovao, ali ako pogledate stvari unutra, shvatiti ćete da one mogu pomoći.

Dakle u slučaju ovog djeteta, bit će riječ o primjeni takvih tretmana. Također smo nanijeli sekret hipofize kao melem na noge, kako bismo iskoristili formativne moći izlučevine hipofize protiv deformacija. I tako na takav način počinje iscjeljivanje. Naravno, onda je riječ o stvaranju poticaja, tako da lijekovi djeluju.

Eto, želim reći da nam može biti drago da smo prvu krizu s dječakom prebrodili, da je to bilo između jedanaestog i dvanaestog mjeseca, kada je dijete pokazivalo navedene pojave. Dijete će vjerojatno češće prolaziti kroz takve krize, a ono što se mora primijetiti, je da liječenje djeluje u pozitivnom smislu. Naravno, samo po sebi je razumljivo da liječenje može imati i negativan učinak. Ali sve to ovisi da se ne liječi, za smrt, nego za život. Stvari su vrlo delikatne, pogotovo kada su u pitanju organi u terapiji.

Napominjem i da kod takvog djeteta nema koristi od punktiranja i drenaže, jer će se problem opet sam od sebe pokrenuti i povećati. Naravno, dok ne postignemo uspjeh u smanjenju opsega glave, ne možemo govoriti o kritiziranju drugih metoda liječenja.

Slučaj će biti posebno zanimljiv, a moram reći da je za mene ovaj slučaj zaista izuzetno zanimljiv. Jer svaki put kad pomislim na dijete, ili ga vidim, ne samo da mi dijete pada na pamet, nego zamislite da je to dijete navršilo trideset godina i da je naraslo - to može biti. I tada bismo imali šesterostruko povećanje. Glava je možda narasla tri i pol puta veća, ostatak tijela šest puta. Dakle, red sobom imam osobu koju sam imao pred sobom još kao dječak, kada sam imao šest godina. Komunicirali smo s njim, uvijek je dolazio na vlakove. Morao je hodati na štakama, jer mu tijelo nije moglo podupirati glavu. Mišići za hodanje su bili nerazvijeni. Imao je ogromnu glavu. Dakle to je bio tridesetogodišnji zametak. Na mene je ostavio izniman dojam jer je bio nevjerojatno inteligentan. Baš sam uživao razgovarati s čovjekom. Naravno, takva deformacija ostavlja i izniman emotivni dojam kada ste tako mladi, sedam, osam godina. Ali s druge strane, bio je nevjerojatno pametan. Od njega se moglo svašta čuti i svi su njegovi sudovi bili vrlo blagi. Nježnost je tekla vani, kolika mu je bila i glava. Gotovo da ste mogli osjetiti, kada govori u svojim rečenicama - koje nisu bile preduge, koje su bile normalne dužine - gotovo ste mogli osjetiti, kao da uvijek izgovara rečenice tako da mu je šećer na usnama, kao da mu usne jedna o drugu cijede šećerni sok. Bilo je nešto vrlo neobično u vezi s tim čovjekom, a zapravo je bio inventivan. Govorilo se da je napravio svakakve male izume. Da, bio je vrlo zanimljiva ličnost. Nije više tako snažno osjećao svoju abnormalnost, jer se bio navikao. Pa, to je bilo na selu, zar ne? U određenim okolnostima takvi ljudi žive tako da se na njih gleda s određenom dozom razumijevanja. Nikada nisam našao selo u kojem jedno ili drugo dijete, nije odrastalo na ovaj način. I tada je to bilo dijete cijeloga sela. Ljudi su uvijek mogli brinuti se i skrbiti o njima.

Ako onda dobijete takvo dijete kad je starije, onda moraju doći u obzir stvari koje sam već djelomično objasnio, a koje sam morao primijeniti na dječaka koji je imao jedanaest godina s hidrocefalusom i koji je bio potpuno izliječen.

Sada prijedimo na sljedeće dijete, djevojčicu koja je bila pomalo neposlušna. Ovo je dijete pri rođenju težilo četiri funte, rođeno je u terminu i dojeno sedam mjeseci. Naučilo je hodati u prvoj godini i progovoriti u pravo vrijeme. S godinu i pol beba više ne mokri noću u krevet, već samo danju. S tri i pol godine dobilo je gripu s glavoboljama i visokom temperaturom, a tri tjedna kasnije dobilo je ospice. U isto vrijeme majka je imala gripu i bila je uznemirena. Djetetu je slab apetit i ponekad ima nemirne snove.

To je normalno-abnormalno dijete, kao što se često događa; to je normalno-abnormalno dijete kod kojeg prije svega treba paziti, da se astralno tijelo formira na takav način da na određeni harmoničan način intervenira u etersko tijelo i fizičko tijelo. To se uvijek postiže kupkama s arsenom, unesenim izvana, ponekad arsenom unesenim iznutra. Time se usklađuje odnos između astralnog tijela, eterskog tijela i fizičkog tijela. Sada, da bi arsen dobro djelovao izvana, potpomaže se nanošenjem na stopala, prije i poslije kupanja, paketićima soka od gorušice, koristi se izribani hren. Napominjem samo da u tom slučaju, kada pravite paketiće s hrenom, uvijek ih napravite da hren naribate neposredno prije toga, i koristite tek naribani hren. Ako ga ostavite da leži satima, više nije učinkovit.

Što se psihe tiče, to će biti pitanje razbijanja crte koju ovakvo dijete ima da se toliko uzbuđuje - uvijek je uzbuđena, čak mislim da okruženje ovdje koje je imala nije na nju posebno djelovalo - baš kao što općenito morate razmotriti dobrobit razbijanja određenih karakternih crta. I tako će se s takvim djetetom postići izuzetno puno ako ga se može smiriti, čak i uz pomoć mehaničkih sredstava, kada sluša nešto što bi ga inače lako uzбудilo. Zato treba promatrati što dijete posebno uzbuđuje kada mu nešto kažete, i onda ga tjerate da se ne uzbuđuje, nego da se suzdrži, da se malo ukoči iznutra i suzdrži, pa ćete primijetiti da nakon nekog vremena dolazi do svojevrsnog lomljenja te karakterne osobine. Kada mu se ispriča priča, dijete će pokazati umoran karakter umjesto uzbuđenog. Zatim pustite da umor djeluje neko vrijeme, osam do četrnaest dana, a zatim pustite dijete da hoda okolo neko vrijeme, tretirajući ga kao normalno dijete. Tada će se dio uzbuđenja vratiti, a onda ga morate ponovno liječiti. Tretman morate provoditi s pauzama jer ako nastavite raditi, doći će do reakcije. Jer tihi simptom depresije, umor, ako odete predaleko, pretvara se u fizička stanja depresije i veća je vjerojatnost da ćete razmaziti dijete.

Vidite, uspio sam vam načelno pokazati kako se psihički nositi s takvom djecom. Čovjek mora imati smisla obratiti pažnju na ono što je tamo, i biti načisto da u psihičkim abnormalnostima ima simptome onoga što se događa

u djetetu, nešto od ponašanja eterskog tijela, astralnog tijela, 'Ja' organizacije i tako dalje. Kažem: i tako dalje. Jer vidite, ljude dijelimo na:

1. Fizičko tijelo
2. Etersko tijelo
3. Astralno tijelo
4. 'Ja' organizacija
5. Duh-sam

Ali sada će ljudi obično jednostavno dodati: čovjek još nije razvio duhovno jastvo, to nas se još ne tiče, čitamo o tome u knjigama, ali u današnjem dobu čovjek stiže samo do 'Ja' organizacije; stoga se ne treba brinuti za duh-sam. Da, dragi prijatelji, ali nije tako. Ljudi već dosežu 'Ja' organizaciju, ali sva bića s kojima imamo posla ne dosežu samo 'Ja'. Definitivno se radi o bićima - posebno kada se radi o djeci koja rastu - koja su dosegla razinu duha-samog i koja su u razvoju ispred čovjeka. Ako želite razviti nešto poput pedagogije Waldorfske škole, i ako želite da to ima živ učinak, onda se ne morate obraćati samo ljudima koje tamo zapošljavate, već i duhovnim bićima koja su se razvila više od ljudi, koja jasno pokazuju razvoj duha-samog. Imamo posla s posebnom vrstom takvih bića kod djeteta koje raste: s bićima koja se označavaju kao geniji jezika. Kad bismo ljudima prepustili, da jezik prenesu sljedećoj generaciji, tada bi svi ljudi atrofirali. U jeziku postoji nešto jednako bitno kao i u samom čovjeku. Ono što čovjeku dolazi kroz jezik, sadrži bića koja su u svojim običnim životima razvila duh-sam, baš kao što čovjek ima 'Ja' organizaciju. Ova bića nas inspiriraju; ta bića žive u nama kroz naš govor.

Pomislite samo kako u euritmiji moramo razviti umjetnički jezik da bi se mogao pojaviti vidljivi jezik. Jezik čak ni ne razumijemo. Razrađujemo mali dio načina na koji genij jezika djeluje u euritmiji tako da nastaje vidljiv jezik. Promislite, kako u terapijskoj euritmiji apeliramo na ono što ta bića mogu postići s duhom-samim u čovjeku, kroz intuitivni poticaj njegove volje.

Dakle, u trenutku kada uopće govorimo o odgoju, bavimo se prizivanjem duhova koji su razvili duh-sam. I u svemu što objašnjavamo što se tiče jezika, opisujemo duh-sam. Stoga je dobro, ako oni koji žele odgajati abnormalnu djecu meditiraju o onome što je u knjigama rečeno o duhu-samom. To je dobar materijal za meditaciju. To je molitva onim duhovnim bićima koja su po prirodi lingvistički geniji. Ali takva duhovna bića postoje.

Kada dođemo u školu i gestikuliramo, i kada su te geste adekvatan izraz onoga što duševno proživljavamo, one imaju ogroman učinak na dijete. Ali

one također svjedoče da je osoba u kontaktu s duhovnim bićima koja u sebi nose duha-samog. Ne treba se baviti nikakvom vanjskom agitacijom, naravno da ne, te stvari moraju objektivno djelovati, kao što se mora prihvatiti kriza u malom djetetu. Ali kada cijele zajednice steknu naviku stavljati ruke u džepove kako ne bi činili nikakve geste, to znači da žele biti napuštene od bogova, od bogova koji su najbliži duhovnom čovjeku. Ljudi ne žele ništa znati o tim bićima koja su razvila duha-samog, baš kao što su ljudi razvili 'Ja' organizaciju. I onda prvo zapostave jezik. To je velika opasnost zapadne kulture: da se jezik ne napravi onakvim kakav bi trebao biti, nego da postane šlampav.

S djetetom u razvoju prije svega se treba pobrinuti - osobito s nenormalnom djecom - da govore čisto, jasno. Ne smijete dopustiti da vam na neki način promakne ono što je u govoru aljkavo. To se može smatrati pravilom za svu nenormalnu djecu: treba tražiti jasan, čist, konfiguriran govor. To se dobrim vraća. Ali čak i ako dijete još ne govori, dobro je - osim ukoliko ne date posebnu uputu da se bude tiho - da ljudi oko djeteta razgovaraju na dobro konfiguriran način. Nema potrebe izbjegavati podučavanje djeteta, koje je uzeto kao nenormalno dijete u dobi između sedam i četrnaest godina, što je moguće više lijepog jezika i recitiranja. Potreba da se abnormalnoj djeci uvijek iznova pristupa dobro strukturiranim jezikom, proizlazi iz unutarnje prirode abnormalnosti.

DESETO PREDAVANJE

Dornach, 5. srpnja 1924.

Prije svega, s nekoliko napomena ću se vratiti na slučajeve koje imate kod sebe u Lauensteinu.

Prvo bih želio razgovarati o najstarijem dječaku kojeg imate, koji ima šesnaest godina i koji oblik inferiornosti u biti pokazuje u tome što njegovo 'Ja' i astralno tijelo ne mogu proći kroz njegovu fizičku organizaciju. Predan vam je tek u relativno kasnoj dobi. Nije li istina da ga prije niste poznavali, dolazi vam tek sa šesnaest godina? Dakle ovdje imate slučaj s prethodno već jasno razvijenim nekih stvarima. Da je dječak ranije bio tretiran, tako da je jednostavno mogao osjetiti principe pedagogije Waldorfske škole, odnosno princip autoriteta između promjene zuba i puberteta, i da je stalno vođen promatranjem stvari koje su ga zanimale, da je mogao proširiti područje svog interesa na stvari koje su ga zanimale, da je u toj dobi nježno primijenjen tretman olovom, dječak bi danas sigurno bio na drugom duševnom nivou. Jer dječak, kao što je jasno, ima interese. Također ima određene vještine, ali vidjeli ste iz testa koji je proveden kako je on. Test je bio relativno jednostavan, ali ovaj vrlo jednostavan test omogućio je da vidite što je zapravo prisutno. Dao sam dječaku vrlo jednostavan matematički zadatak, zar ne? Oduzimanje, kao što se to radi po metodi pedagogije Waldorfske škole. Dakle, pitanje je: što morate oduzeti od drugog broja da biste dobili određeni broj? - Odnosno, nije kao obično u aritmetici zadano umanjenje i umanjenik, nego se daje umanjenik i ostatak, treba tražiti umanjenje. To je ono što posebno utječe na konstituciju duševnog života, ali s druge strane, enormno više pridonosi razvoju nego ako se čini suprotno.

E sad, vidjeli ste da je dječak mogao riješiti problem, ali ga nije mogao riješiti odmah. Vratio se vrlo zadovoljan što ga je riješio, nakon što sam mu rekao da ga treba riješiti za sat i pol. Imao je sat i pol vremena, i bio je jako zadovoljan što je riješio zadatak. Jasno ste vidjeli da je dječak sposoban obaviti zadatak. Svi dijelovi njegovog organizma usmjereni su na stvar. Njemu je samo potrebno dulje vrijeme da izvrši zadatak, što znači da se njegovo etersko i fizičko tijelo odmah suprotstavljaju i ne razvijaju svoju funkciju, iako mogućnosti za tu funkciju postoje.

Poanta je, da ako pratite kako se odvijaju dječakovi interesi, vidjet ćete da on ima interese na takav način da ostaju u organizaciji glave. Ne mogu sići u ostatak organizacije.

Mali detalj dosta govori u tom pogledu. Vidjeli ste da je došao sa svojim malim Kodakom i htio nas je slikati, napravio je to prilično dobro i to s velikim zanimanjem. Sada sam mu poslije pokušao reći da napravi još

jednu. Ali da bi se to dogodilo, prvo bi morao promijeniti film, a njegov bi interes morao ići dalje od onoga što je odmah neposredno. Tada se odupro. Nije ga se dalo na to nagovoriti. Kada ga zanimanje pogodi u trenutku, on je potpuno tu. Ali ako to želi dovesti dolje u metabolički sustav udova, njegovo etersko tijelo i fizičko tijelo se prilično snažno opiru. I upravo u ovoj dobi potrebno je sve više intervenirati edukativnom terapijom, iako je to teže nego prije, zbog čega je potrebno polaziti od onih stvari kojima se bavi s određenim interesom, ali odatle ići dalje kako bi se krug interesa proširio u svim smjerovima. S ovim dečkom ćete puno postići ako se uzme u obzir vrlo zdrav instinkt koji on ipak ima u sebi. Uvijek se vidi da su zdravi instinkti ipak prisutni kod abnormalne organizacije. Dječak će odmah doživjeti proširenje svoje sfere interesa ako se usmjeri prema stvarima koje zahtijevaju vještinu.

Prije svega, otežan mu je taj put od organizacije glave do organizacije metabolizma i udova, i, kao što ste već čuli, još i više, taj dio puta teško može savladati jer nema sposobnost percepcije. Čak ni blage, kakvu ima normalan čovjek. S druge strane, kada vidi ono što ima pred sobom, kada vidi spretnost vlastitih udova, to mu daje veliku radost. Stoga ga morate pustiti da radi stvari koje mu pokazuju spretnost njegovih vlastitih udova. To se može posebno pospješiti tako što ćete raditi vježbe terapijske euritmije s nogama i rukama, ali istovremeno energičnim pokretima nogama i rukama, i dopustiti mu da usmjeri pažnju na sve pokrete svojih udova, to jest, dopustiti mu da gleda u sebe.

Za djecu koja rano jasno pokažu da imaju te poteškoće, da ne mogu dopustiti da ono što je u glavi ode u organizam, za takvu djecu je dobro - za ovog dječaka je već kasno, ali takvu djecu uvijek možete imati - sasvim je dobro ako ih možete natjerati da glavom dotaknu stopala. Ako sami probate, vidjet ćete da je to teško. No, dobro je naučiti djecu koja u tom pogledu imaju poteškoća, da ljube vlastite nožne prste. Onda je također dobro - i uvijek će uspjeti, čak bi moglo biti i izuzetno korisno za ovog dječaka - ako se takva djeca navedu da olovku drže između nožnog palca i susjednog nožnog prsta, i njome stvore oblik slova i to će im dati radost, pisati nogama. To bi moglo biti od koristi i ovom dječaku. U takvim će mu slučajevima od velike pomoći biti terapijska euritmija - a to i jest svojevrsna terapijska euritmija kada uči pisati nožnim prstima. Pa, hoće li liječenje olovom i dalje biti učinkovito u ovoj dobi, postat će jasno tek kada počnemo isprobavati stvari i vidimo učinke.

Upravo iz onoga što sam rekao, možete vidjeti da je potrebno suptilnije promatrati. Morate promatrati naizgled male stvari, kao što je ova kalkulacija nakon sat i pol, kao što je to da se ne želi vratiti u kuću uzeti film i slično, to vam stalno mora biti predmet promatranja. Iz toga proizlazi da je bitan dio odgoja inferiorne djece u rukama odgajatelja, odnosno da se ti

odgajatelji moraju naviknuti da imaju razumijevanja za sve što se s dotičnim djetetom događa. Vidite, reći ćete: da, koliko je vremena potrebno za odgoj inferiorne djece? Jer uvijek morate na to usmjeravati pažnju, uopće ne možete meditirati, nemate vremena raditi ništa drugo. - To nije tako, a unutarnja borba s tim stavom dio je ezoterne prirode takvog životnog zadatka. Ne radi se o cjelodnevnom promatranju, već o stjecanju osjećaja za karakteristične pojave. Pod određenim okolnostima, netko tko je naučio promatrati više djece, može u relativno kratkom vremenu, za pet ili deset minuta, prozreti dijete ako to koristi u pravom smjeru. Ono što je važno nije koliko vremena trošite na stvari, već koliko ste snažno iznutra povezani s njima. Mnogo vremena će se uštedjeti, osobito u duhovnim profesijama, ako se uzme u obzir da se čovjek stvarno mora iznutra povezati s pojavama o kojima je riječ.

Tu je bio i jedan dječak, tipičan slučaj, petnaestogodišnji epileptičar. Kod ovog dječaka imate tipičan slučaj kao što smo imali ovdje, samo što je on opet nekoliko godina stariji od vašeg. Bitno je uzeti u obzir poteškoće koje predstavlja prelazak vašeg dječaka u pubertet. Zar nije bio kastriran? Proces se odvija u cijelom organizmu. A budući da je dječak kastriran, tim više smo suočeni s veoma žestokom pojavom, naime reakcijom koju taj umjetni zahvat ima na spolni razvoj. Onako kako se dječak predstavlja, on se predstavlja kao dječak za kojeg će prijelaz u spolno sazrijevanje biti izuzetno težak. Spolno sazrijevanje je proces koji se odvija u cijelom organizmu. I za njega kastracija nema drugo značenje osim reaktivnog učinka na spolno sazrijevanje. Dakle, u slučaju ovog dječaka to će jednostavno biti stvar uzimanja u obzir da je on u fazi, kada je potrebno prema njemu postupati onako kako se treba postupati prema dječacima u pubertetu: naime, pažljivo ih dovoditi u vezu sa svime što će pobuditi zanimanje za procese svijeta u kojem se nalaze. Prije svega, riječ je o primjeni waldorfske pedagogije na njih. Da ga se nastoji ne prepuštati njegovim unutarnjim uzbuđenjima, nego da ga se stalno izvana zaokuplja, tako da razvije intenzivan interes za vanjske stvari i događaje.

Recite mi kako dječak napreduje u školi. Možda možete opisati koliko je napredovao u školi.

Albrecht Strohschein: ne zna ni čitati ni pisati, prošle godine se ništa nije pomaklo po pitanju škole. Lani ga je gospođa F. počela učiti čitati i pisati, ali s ovom Montessori metodom; uopće nije napredovao, tako da je praktički na početku.

Prema vanjskim dojmovima pokazuje izvjesnu tupost. - Pa imamo potrebu primijeniti pedagogiju Waldorfske škole kao što bismo to radili s vrlo malom djecom, odnosno krenuti od slikanja i jednostavno navesti dijete, da ono što ga muči u sebi, pretoči u boje. Prvo ga pustite da slika i vidite što će smisliti. I odatle nastavljate s onim što proizlazi vođeni njegovim predispozicijama.

Rudolf Steiner - Tečaj terapijske pedagogije

No, kod ovoga dječaka bit će prijeko potrebno terapijski intervenirati. Još nismo razgovarali o terapiji? Treba mu dati alge i Belladonnu. Dakle, tako bi trebali intervenirati terapijski. Možete razumjeti prirodu injekcija algama, ali dobro je ako o tim stvarima dublje razmislite, jer ćete ih u pojedinim slučajevima morati primjenjivati samostalno. Zašto se u takvom slučaju može razmišljati o injekcijama algi? U slučaju alge, radi se o biljci koja nema, niti jako razvijen korijen, niti jako razvijen cvijet. Cvijet i korijen se zapravo pomjeraju zajedno. A najvažnija stvar je zapravo biljna organizacija koja iz sebe proizvodi sve ostalo. Prevladava list, tako da ova biljka nema intenzivan odnos s tlom. S druge strane, ne postoji intenzivan odnos prema vanjskom kozmosu, nego postoji odnos prema svemu što se događa u vodenom i zračnom elementu, neposredno na zemljinoj površini. Alge i gljive su one biljke koje su potpuno uronjene u interakciju između zraka i vodenog elementa. Posebnost je u tome što te biljke jako privlače vrlo male količine sumpora koji je danas posvuda prisutan, kako u vodi tako i u zraku. Zbog toga su ove biljke, unesene u ritmički organizam, posebno pogodne za uspostavljanje harmonije između astralnog i eterskog tijela. E, upravo to nedostaje takvom dječaku.

Sada, kada shvatite da imate posla s poremećajem koji je uzrokovan 'Ja' organizacijom koja previše koristi astralno tijelo i ne dopušta mu da uđe u etersko tijelo, tada morate posegnuti za gljivama. Alge, koje su sličnije običnim biljkama, koriste se kada fizičko tijelo i etersko tijelo odbijaju pustiti astralno tijelo, kada dolazi do disharmonije jer otpor dolazi iz eterskog tijela, gdje nije prisutna dominantna prisutnost 'Ja' organizacije, već od eterskog tijela dolazi poseban otpor.

Zatim je bila jedna djevojka. Možete li to opisati na temelju informacija koje sam dao?

Albrecht Strohschein: Djevojka s napučenim usnama. Natuknuli ste da se između treće i četvrte godine moralo nešto posebno dogoditi s astralnim tijelom, da je to sigurno jako svrbjelo i da je grebalo. Majka nam je kasnije potvrdila da su se javile visoke temperature i da je bilo svrbeža. Za terapiju je navedeno: nikotinski klistir, a ako ni to ne pomaže: nikotinske injekcije. Ona ima petnaest godina.

Pa, imamo djevojčicu koja je navršila petnaest godina, ali kod koje se vidi da astralna organizacija nije dovoljno intenzivno intervenirala u cjelokupni organizam. Cijeli tip djevojke to pokazuje. Iznad svega, pokazalo se da je astralna organizacija preslaba da zadrži 'Ja' protiv onih iskušenja koja se u čovjeku javljaju dok jede, da smatra da su hrana, okusi preslatki, previše lijepi, previše ugodni. Ako astralno tijelo nije dovoljno aktivno u predjelu donjeg dijela lica, onda su usne, posebno oko usta, napućene, jer je u ustima previše požude od kušanja i obrade hrane. Takve pojave imaju dugu prošlost, i naravno da se takvo što može dogoditi u bilo koje vrijeme kada je

relativno kasno. Već sam rekao da se nepravilnost u razvoju djeteta morala dogoditi između treće i četvrte godine života.

Naravno, možete očekivati da ćete takve stvari primijetiti tek nakon što ste takvoj stvari pristupili s ljubavlju koju sam opisao, a kojoj moramo pridati tako veliku važnost. Nikada ne treba koristiti ispriku: da, da bih takve stvari opažao, prvo moram biti vidovit. - Riječ je o unutarnjoj lijenosti koju ne bi trebao imati onaj koji se odluči za karijeru odgajatelja. Naprotiv, stvar je vas samih, mnogo prije nego što postignete vidovitost koja je neophodna za istraživanje općenito, da kroz posvećenost ljubavi onome što izlazi iz čovjeka, što se upravo u nenormalnim uvjetima razvija, kroz posvećenost ljubavi stvorite u sebi sposobnost jednostavnog gledanja na ono što je važno. Sebi u tom trenutku kažete što je ispravno. Naravno, za to je potrebna ezoterična hrabrost. Ova ezoterična hrabrost razvija se u čovjeku, ako se ne pojave prepreke.

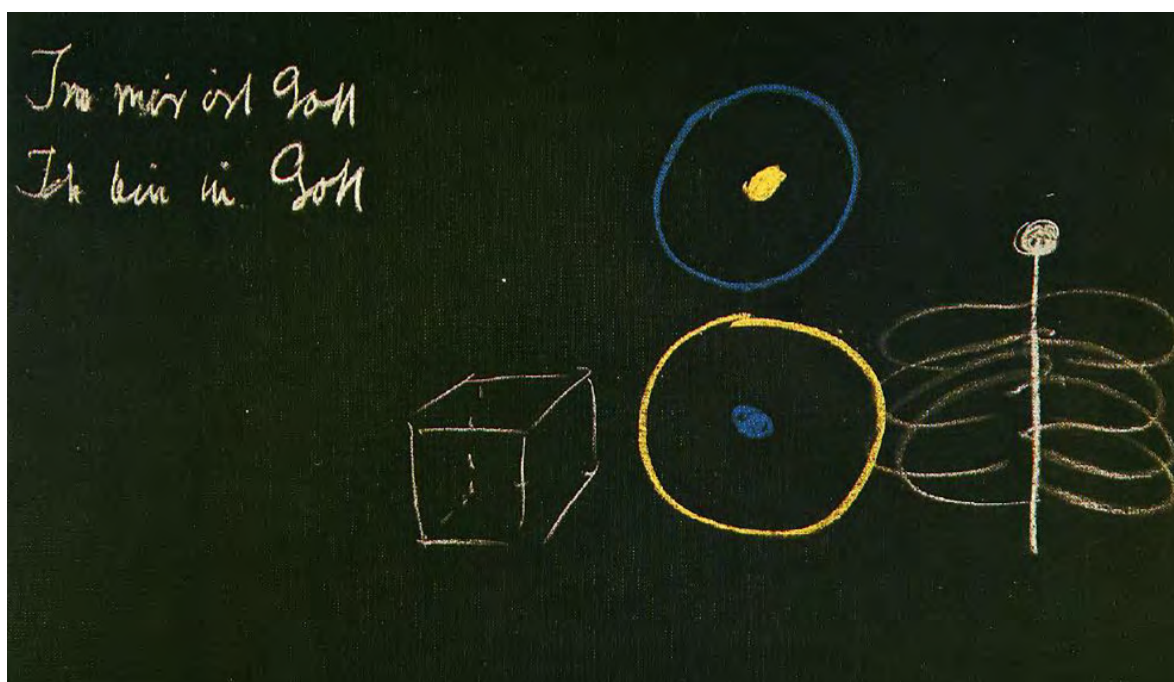
Vidite, čudna je pojava da te unutarnje intuicije, tako malo primjećuju ljudi koji posjeduju relativno dobre. Antropozofi imaju toliko prilika obratiti pažnju na te unutarnje intuicije, a imaju ih mnogo više nego što bi se moglo pomisliti, ali ne obraćaju pažnju na njih, jer se u trenutku kada bi trebali obratiti pažnju na takve stvari, susreću s taštinom koju je u čovjeku teško savladati. Nije li istina, da su s otkrićem ovih sposobnosti niknuli i svakakvi impulsi taštine, a među stvarima koje sam jučer opisao, naprimjer, o sadašnjem dobu, a koje sam opisivao i u drugim prilikama, također postoji tendencija, ogromna tendencija današnjih ljudi, prema taštini.

Vidite, ovdje postoji nešto što se mora uzeti u obzir, posebno od strane onih u današnjoj mladeži - a vi ste jedni od njih - koji se posvećuju velikoj profesiji, vrsti profesije koja se stvarno mora pojaviti i koja na čovječanstvo mora imati regenerirajući učinak. Ne s bilo kakvim nesporazumom ili nerazumijevanjem današnjeg pokreta mladih, već s pravim razumijevanjem, kažem vam sljedeće: današnji pokret mladih je nužnost, nešto je izuzetno značajno, također i nešto od velikog interesa za inteligentne starije ljude. Dakle, protiv pokreta mladih kao takvog, ne treba ništa reći. Ne treba prigovarati ni činjenici da starija generacija tako malo razumije današnji pokret mladih, i da su upravo zato mnoge stvari propale, jer su olako shvaćene i olako im se pristupilo. Ali s druge strane, kada je riječ o preuzimanju konkretnih, posebnih zadataka u pokretu mladih, o nečemu moraju voditi računa i sami mladi. Naravno, oni koji imaju iskustva u takvim stvarima moraju na to skrenuti pozornost. Kod samih mladih se o nečemu treba voditi računa, što sve što bi trebalo izaći iz pokreta mladih, čini izuzetno teškim. To je izvjesna taština. Taština je u osnovi prisutna posvuda u pokretu mladih, manje zbog neke zločestoće, koliko zbog razloga koji ju čini nužnom: jer upravo zato što volja zahtijeva snažan razvoj unutarnjih sposobnosti, taština se rađa u visokom stupnju jednostavno kroz

ahrimanske utjecaje. Vidite, u svom sam životu mogao vidjeti puno ljudi svih dobi koji su puni nade. Mogao sam izbliza promatrati mnoge pojave na ovom području, ali se moglo vidjeti da je s dolaskom doba koje je uslijedilo nakon Kali Yuge, taština - ne samo među mladima, samo nas ovdje zanima ovaj posebni oblik koji se javlja među mladima - posebno snažno proključala, i sputavala samu mladež, da razvije kvalitete koje leže u tome da ste danas mladi. Otuda pojava koja se tako često pojavljuje: općeniti razgovor o misijama, velikim zadacima, i nedostatak sklonosti da se ulazi u specifične male stvari koje su potrebne da se to postigne.

U budućnosti će nam trebati ono što se nekada nazivalo, na jednom iznimno filistarskom području, ali utemeljeno na određenoj intuiciji, posvećenost malom. To je nešto što upravo mladi trebaju naučiti. Previše se uživa u apstrakcijama. Ali to je ono što silno vodi u taštinu.

Morate razmotriti o kakvoj se vrsti poteškoća radi i to učiniti sadržajem vlastitog ezoternog nastojanja. Morate imati na umu kolika je to ogromna poteškoća. Svatko tko želi nešto reći iz intuitivne perspektive - stvari nije lako razumjeti, a kada se radi o inferiornoj djeci ono što kaže laik obično je krivo, važno je prozreti o čemu se radi - treba nešto s tim i učiniti, treba to sebi reći na energičan, hrabar način, ne samo trenutno, već da to bude trajni kvalitativni sadržaj njegove svijesti: ja to mogu. - Ako to činite bez taštine, čak i sa spremnošću na žrtvu, prevladavanjem stvari koje su protiv toga, ako to sebi uvijek iznova govorite, nećete samo osjetiti, već i vidjeti koliko ste sposobni u tom smjeru. Dakle, ne predući, ne u mreži misli, ne tražimo ono što treba razvijati, nego u ovoj neprekidno hrabroj svijesti, iz koje se jednostavno iznese iz duše, na najjednostavniji mogući način, ono što je prekriveno ogromnom prljavštinom, močvarom, tresetištem, slikovito rečeno.

Općenito, ljudi ne mogu postići ništa na polju odgoja, jer nikada ozbiljno nisu probudili istinu u sebi. To se sastoji u tome da u večernjim satima živite u svijesti: u meni je Bog, u meni je Bog ili duh Božji, ili bilo što drugo - ali nemojte o tome brbljati samo teoretski, meditacije većine ljudi sastoje se od teoretskog brbljanja - a to ujutro djeluje na takav način da to zrači cijeli dan: ja sam u Bogu. - Razmislite samo što zapravo radite kada u sebi aktivirate te dvije predodžbe, koje u potpunosti postaju osjećaji, čak i impulsi volje. Činite to tako da pred sobom imate ovu sliku: Bog je u meni - i da sljedećeg jutra pred sobom imate ovu sliku: ja sam u Bogu. Ovo je jedno te isto, gornja i donja figura (vidi sliku). I samo morate shvatiti: ovo je krug, ovo je točka. Jednostavno ne izlazi navečer, izlazi tek ujutro. Ujutro morate misliti: ovo je krug, ovo je točka. Morate razumjeti da je krug točka, a točka krug, i to morate duboko razumjeti.

Vidite, samo tako možete doći do ljudi. Ako se sjećate crteža koji sam vam dao o metaboličkom čovjeku udova i čovjeku glave, taj crtež ne znači ništa drugo nego izraz i realizaciju onoga što je sada predstavljeno na jednostavan način u figuri za meditaciju. Kod ljudi se to ostvaruje na takav način, da 'Ja' točka glave postaje krug u čovjeku udova, koji je prirodno konfiguriran. I naučite razumjeti cijelog čovjeka kada mu pristupite na ovaj način, kada ga pokušate razumjeti iznutra. Ali prvo morate imati ovo: da su dvije figure, dvije predodžbe, jedno te isto, da se nimalo ne razlikuju jedna od druge. Samo se izvane razlikuju. Tu je žuti krug, tu je on. Tu je plava točka, tu je on. Zašto? Jer je to shematski figura glave, jer je to shematski figura tijela. Ali kada se točka učvrsti u tijelu ovdje, tada postaje leđna moždina; kada točka uđe ovdje, postaje ono, to bi trebala biti u organizaciji glave, zatim se približava leđnoj moždini (vidi sliku). Unutarnja dinamika morfologije jednostavno vam postaje očita. Meditirajući iz toga, možete dobiti anatomiju, fiziologiju. Tada ćete dobiti unutarnju intuiciju kako su vaša gornja i donja čeljust udovi, kako je vaša glava cijeli organizam koji sjedi na vrhu - njegovi udovi su atrofirani - i u atrofiji se pretvaraju u čeljusti, i dobit ćete ideju o tome kao su zubi i nožni prsti u polarnoj suprotnosti. Ako samo pogledate bazu čeljusnih kostiju, primijetit ćete zakržljalo formiranje nožnih prstiju, zakržljalo formiranje stopala i šaka.

Ali meditacija koja bi djelovala u takvim stvarima ne smije imati raspoloženje, dragi prijatelji: želim se unutra izvaliti u toplo gnijezdo, trebalo bi mi biti sve toplije i toplije - već raspoloženje mora biti takvo da čovjek uroni u stvarnost, da shvati stvarnost. Posvećenost malima. Da najmanjima. Interes za ovog mališana ne smije se otjerati, dragi prijatelji. Mora biti da vas ušna resica, odrezani nokat, komad ljudske kose, zanimaju koliko i Saturn, Sunce, Mjesec. Uostalom, sve je sadržano u jednoj takvoj ljudskoj vlasi, a osoba koja postane ćelava zapravo gubi cijeli kozmos. Zapravo je slučaj da ono što je vidljivo izvane, može biti stvoreno iznutra, ako čovjek samo prevlada stvari koje je neophodno u meditativnom životu. Ali to se

prevladavanje ne postiže kada se pojave bilo kakvi tragovi taštine, a pojavljuju se posvuda. Stoga, dragi prijatelji, ako zaista želite postati odgojitelji, osobito manje djece, potrebno je da tu pobožnost u najmanjim stvarima razvijate na što skromniji način, a zatim, polazeći od toga, pobudite tu pobožnost prema najmanjim stvarima u ostatku pokreta mladih.

Onda dolaze prilike da budemo svjesni takvih stvari, što se zatim - kao što se dogodilo u ovom slučaju - provjerava izvana. Sada moram reći da vidim ogromne pogreške koje se čine u nastojanjima unutar našeg antropozofskog pokreta. - Dakle, evo slučaja: rekao sam vam da je djevojčica imala neku abnormalnost između treće i četvrte godine. Pitate majku, majka potvrdi. Što ste radili poslije? Hoćete li to pošteno i iskreno opisati, što ste učinili, kada je majka to potvrdila?

Šute.

Hoćete li jednom biti ezoterijski iskreni, vas troje? Što ste napravili?

Šute.

Da se učinili pravu stvar, rekli biste: tako smo skočili, da je na plafonu nastala rupa! - Ali onda bi i danas refleks tog skoka, ne samo govorio iz vas, nego bi blistao.

To je upravo: entuzijazam u doživljavanju istine! To je ono što treba biti tamo. To je ono što mi godinama nanosi tako strašnu bol u antropozofskom pokretu, da ljudi tako čvrsto stoje na nogama, mladi gotovo jednako čvrsto kao i stari. A mi promislimo kako oni mogu čvrsto stajati na nogama! Vidite, Nietzsche je u osnovi bio drugačiji tip, čak i ako se zbog toga razbolio. Od svog Zaratusstre napravio je plesača. Zašto ne postanete plesač, u smislu kako je Zaratustra namjeravao? Živite s unutarnjom radošću u istini! Ne postoji ništa ljepše od iskustva istine. To je nešto što je mnogo važnije i bitnije ezoterno od toga, da se ide okolo s izduženim licima. Ovo unutarnje iskustvo istine je ono što mora prethoditi svakom drugom govoru o misiji.

Djevojčica, stara između tri i četiri godine, dobila je okultnu groznicu. I u medicini se to naziva okultna groznica. Ovo je jedno od onih mjesta u medicini gdje je ona zadržala svoj prijašnji jezik. Kada liječnik ne zna odakle dolazi groznica, on to naziva okultnom groznicom. Javila se ta okultna groznica, bila je posebna slabost u ovom razdoblju između treće i četvrte godine, bila je to posebna slabost astralnog tijela. Fizičko tijelo i etersko tijelo su reagirali, oni su se tada snažno razvili; astralno tijelo se više nije moglo nositi. Stoga je kod ovog djeteta posebno potrebno znati, prvo, da od treće godine nadalje dolazi do značajne atrofije i kontrakcije astralnog tijela; 'Ja' mora pomoći. Tome treba priskočiti u pomoć, a to se može učiniti na pedagoški način umećući interese. Sada opišite kako je kod ove djevojke bilo u smislu škole?

Albrecht Strohschein: *Djevojčicu nećemo držati u ustanovi, dolazit će samo na liječenje. Išla je u specijalnu školu do šesnaeste godine, zna čitati i pisati, a zna računati s brojevima do otprilike tisuću. Ne znamo ništa više o djevojci, bila je gore samo radi upoznavanja. - Indiciran je klistir s duhanom.*

Radit će se o liječenju terapijskom euritmijom.

Zašto je to? To je zato što, kao rezultat atrofije astralnog tijela, dijete ima vrlo jaku sklonost ka deformaciji gornjeg dijela organizma. Dijete ima izvanredno brutalan izgled, jer je sve što se nalazi iza alata za žvakanje, deformirano. Sada će, posebno u ovom slučaju, antideformirajući učinak nikotinskog soka, koji je tako pažljivo ispitan od strane lokalnog kliničko terapijskog instituta, moći imati pozitivan učinak. Zatim možete krenuti polako, prvo ga dajte oralno, a zatim pažljivo promatrajte; morate razviti oko za to, da li alati za žvakanje počinju preuzimati veću kontrolu nad organizmom. Ovdje leže gotovo sasvim izvan područja onoga što dijete zahvaća svojom dušom. Oni tamo samo leže. Dijete se može liječiti davanjem nikotinskog soka oralno u odgovarajućoj decimalnoj potenciji - možete početi od šeste i ići do petnaeste. Ako se međutim, ustanovi da su učinci preslabi, u cirkulaciju se uvodi nikotinski sok u visokim potencijama, tako da cirkulacija odmah utječe na astralno tijelo, i vidjet će se da se na taj način postiže ono što se ne može postići unutarnjim unosom.

Ali možda je dobro - ovo moram još naknadno dodati - ako se pokuša ne dopustiti da se učinci koji se zadržavaju unutar astralnog tijela previše snažno poigravaju u 'Ja' organizaciji, ne dopustiti im da dopru do 'Ja' organizacije. To se može postići primjenom kupelji sa slabim dodatkom sumpora, iako rijetko, možda samo jednom tjedno.

Vidite, sutra ćemo razgovarati o drugim slučajevima, a meni će biti posebno zadovoljstvo razmotriti zanimljiv fenomen, koji se kod vas može posebno proučavati, zanimljiv fenomen albino. Imali smo dvoje takve djece, jedno starije od petnaest godina i njena mala sestra. Jeste li možda od njih radili horoskope?

Pitanje za dr. Elisabeth Vreede, koja predaje horoskope.

Ovo je starija djevojka, ovo je mlađa. - Kakav je položaj Urana? Zvijezda vam nisu ništa posebna?

Dr. Elisabeth Vreede: *Da, posebno ovdje s Uranom i Neptunom. Kod starije djevojčice, Neptun je u opoziciji s Uranom.*

Vidite, sad su ova djeca ovdje. Gdje god vidite tu djecu, pojavljuju se dvije glavne pojave. Vrlo svijetla kosa i slab vid s promjenama na očima. Te dvije pojave su primarne pojave. Ali čak i vrlo površan pogled na to pokazuje da albinosi imaju vrlo slabu organizaciju kada je u pitanju prerada željeza, te da

imaju organizaciju koja s nevjerojatnom lakoćom prerađuje sumpor. Dakle, činjenica je da se organizacija opire željezu, a posebno se opire željezu u procesuiranju prema periferiji, zaustavlja se prije periferije; a sumpor se tjera prema periferiji i izvan periferije, tako da se u području formiranja dlaka posvuda vidi aura sumpora, koja izbjeljuje tvorbu dlake i oduzima joj snagu. A u relativno neovisnoj tvorevini očiju, koje su čak embrionalno oblikovane od izvana, još se jasnije vidi samostalna sumporna aura, koja doslovno gura svoju prirodu iz eterskog u astralno. Kod takve djece se zapravo može vidjeti da je oko istrgnuto iz svoje šupljine, da je etersko tijelo zanemareno, a da je astralno tijelo u oku posebno jako.

Sada se pojavljuju vrlo važna pitanja. Čovjek je, s jedne strane, po svojoj konstrukciji povezan s onim silama koje su u Zemlji i koje nam se otkrivaju kroz tvari Zemlje, a s druge strane povezan je s cijelim kozmosom. Ovisan je o oboma. Oboje se očituje u individualnom karmičkom razvoju kao i u tijeku nasljeđivanja. - Sada, nasljedne struje. Kod dvoje djece koja su prikazana, ni otac ni majka nisu pokazivali simptome albina. Ništa, baš ništa, normalni ljudi. S druge strane, negdje u nasljeđu bila je baka za koju se kaže da je također bila albino.

Dr. Ilse Knauer: *Bila je to sestra majke ove djece.*

Dakle teta. Leži u nasljeđu. Treba samo istaknuti da tendencija prema tome u nasljeđu svakako postoji. Niste li mi tada spomenuli i drugu djecu, također u Jeni, iz oblasti Saal?

Dr. Ilse Knauer: *Dvoje djece i odrasla osoba, trideset i dvije godine, koja je već udana. Među ovo troje postoji samo jedan slučaj gdje je albino bio prisutan u nasljeđu.*

Vidite da se stvar pojavljuje, moglo bi se reći, u određenom smislu endemski vezana za teritorij. Ali s druge strane je oštro osujećena. Sasvim sporadično, pod određenim okolnostima, albino se rađa na teritoriju, inače ne. Dakle, pitanje je: kako se događa da se albino rađa na teritoriju?

Znamo da je zasićenje sumporom do kraja, tako da se u auri, na periferiji, pojavljuju mali infarkti sumpora. Zatim gledamo područje gdje se pojavljuje sumpor. Sada, cijela je dolina Saal prekrivena piritom, a imate kombinaciju sumpora i željeza na takav način da se može proučavati: kakvo je željezo u tom području, kakav je sumpor u regiji, gdje se posebno pojavljuju čudesno lijepi piriti, koji su u regiji Saal. Ove lijepe, fine, zlatnog sjaja kocke piritu pojavljuju se u oblasti Saal (vidi sliku). Ostala područja u blizini sadrže gips. Gips je, kao što znate, vapneni sulfat s dvadeset posto vode. Tako opet imamo priliku proučavati sumpor, u njegovom vezivanju u gipsu. To baca svjetlo na sve što živi u atmosferi i tako dalje, tako da se prvo treba osvrnuti na sve što je povezano s upijanjem sumpora i željeza iz tla. Imaju i područje

koje je vrlo bogato željezom, te se postavlja pitanje: kako se razvija međusobni odnos između Zemlje i čovjeka, tako da Zemlja može jako privlačiti željezo, a čovjek ne može ili teško? Kakve konstelacije moraju postojati da bi ljude učinile posebno pogodnima za odbacivanje željeza i apsorpciju sumpora? - Onda dođete do kozmičkog, onda pregledate konstelacije koje su prisutne - to ne možete kod začeca - nego kod rođenja s takvim djetetom. Tu će se postaviti pitanje, postoje li kod te djece koja se pojavljuju kao albinosi, vrlo posebne konstelacije, naime takve da se na taj način mogu pojaviti samo rijetko? Mogli bismo tražiti podudarnosti u podacima koji se ne odnose na planete s brзом rotacijom, već ćemo konstelaciju tražiti u onim planetima koji se sporo okreću, to jest Saturnu i Uranu. Dakle, možete vidjeti kako treba postavljati pitanja u takvom slučaju. Prvo treba imati pitanja, i onda se možete pozabaviti slučajem.

Sada bih i ovdje želio o lijeku. Stoga ću i ovdje primijeniti ono što je predloženo. O tome ću raspravljati sutra ovdje.

Prema onome što mi je jutros rečeno, vi želite nešto drugo od onoga što predavanja sadrže, jer su previše u duhu 'posvećenosti malim stvarima', u odnosu na ono što vam treba, želio bih vam izaći u susret najviše moguće, primjenom nove metode koju sam primijenio na radnike. Postupno puštam da predavanja teku na način da pitam o čemu bih trebao govoriti, tako da od određene točke, teme o kojima žele raspravljati postavljaju sami. Sada se više ne mogu žaliti da predavanja ne sadrže ono što žele.

JEDANAESTO PREDAVANJE

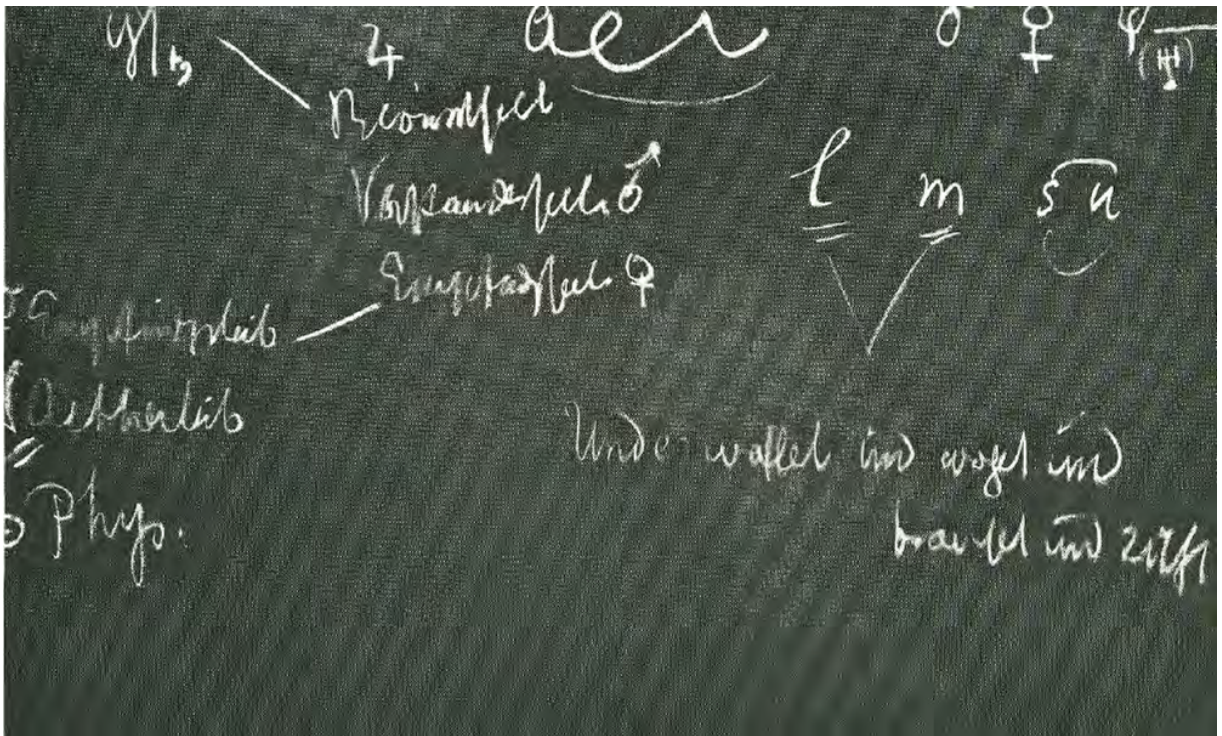
Dornach, 6. srpnja 1924.

Sada želimo razgovarati o slučajevima o kojima se jučer nije razgovaralo. Bila je tu i mlađa djevojčica od deset godina koja je patila od gubitka pamćenja. Tek je u drugom razredu. Ima izrasline u nazofarinksu; to je povezano s pretjeranim eterskim rastom u području mokraćnog mjehura, što svoj odraz ima u glavi. U slučaju djevojčice, moglo bi se zapravo utvrditi fizičko podrijetlo inferiornosti. Djevojčica ima deset godina, tako da je u fazi kada uvijek kažem da je posebno važno kako se odgajatelj ponaša prema takvom djetetu.

Sada, naravno, djevojka je prespavala sve što je prethodilo, što je vodilo do ove točke u vremenu. Upalne pojave u području mokraćnog mjehura, koje se reflektiraju na gornji organizam, sasvim jasno pokazuju da se etersko tijelo u organizam ne useljava na pravi način, jer se ne može ispravno odvijati suradnja s astralnim tijelom. Sada, naravno, morate uvijek imati na umu da sve što se događa na ovaj način, kada se izražava u duševnom organizmu, onda je uvijek utemeljeno na finijoj organizaciji, i da, takoreći, gruba organizacija ne može dovesti do traga. Naravno, lakše je uočiti nešto u višoj nego u nižoj organizaciji. Ali ako želite pomoći djetetu čije etersko tijelo ne funkcionira ispravno zbog neispravnog astralnog tijela, tako da ono što apsorbira ne prodre u njegovu organizaciju, onda se radi o tome da se što više pojača ono što treba ostaviti dojam na dijete, da se radi sa snažnim dojmovima kod takvog djeteta. Morate zapamtiti da pamćenje ovisi o pravilnoj organizaciji fizičkog tijela i eterskog tijela. Astralno tijelo i 'Ja' ne odnose sa sobom ono što je u sjećanju zadržano kao dojmovi. Snovi se pojavljuju samo kada se dogodi djelomična inkorporacija astralnog tijela i 'Ja' u fizičko i etersko tijelo. Dakle, za 'Ja' i astralnu organizaciju, sve od uspavljivanja do buđenja je zapravo zaboravljeno. To se sprema, u ono što je ostalo na krevetu. Ako ono što ostaje nije pravilno organizirano, neće uključiti ostatke, ono preostalo od dojmova, i u tom slučaju će najprije biti stvar prizvati jake dojmove, kako bi se gornja organizacija dovela u aktivnu djelatnost u donjoj organizaciji, mislim na 'Ja' i astralno tijelo u etersko i fizičko tijelo.

Nisam siguran jeste li pokušali ispitati njeno pamćenje jednostavnih narodnih melodija?

Dr. Ilse Knauer: *Ide lakše.*

Zato pokušajte nastaviti raditi na temelju ove postojeće sposobnosti stvaranja dojmova, počevši odatle, naprimjer, usmjeriti pozornost na one kratke pjesmice u kojima se određeni motiv ponavlja svaka tri retka, tako da dijete dobije snažan dojam ritma i tako dolazi vrijeme kada djetetu možete dati dojmove i bez ritma. Nije za očekivati, da će vrijeme u kojem se nešto može postići u ovom slučaju, biti kraće od tri do četiri godine, do spolne zrelosti. Ako se radi u skladu s ovim aspektima do ove točke, posebno gdje ritmički utisci mogu imati učinka, i odatle se razrađuje drugo, moći će se napredovati na polju obrazovanja. Već smo odredili terapiju: oblozi od *Berberis vulgaris*, deset posto, i terapijska euritmija L M S - U (vidi sliku).

Vidite: i ovdje je temeljni stav da formativno, prilagodljivo ulazi u pokretljivost astralnog tijela, idući prema M. M je ono što, kao što sam vam rekao, stavlja cijeli organizam u izdisaj, tako da se na taj način astralna i eterska organizacija trebaju susresti. S je tu da astralno tijelo stavi u snažnu, živahnu aktivnost, ali na takav način da se drži sebe, a tu je i U. Te stvari tada postaju očite izravnim gledanjem, a mi ih se ovdje ponovno prisjećamo. Razlog zašto dijete dobiva obloge od *Berberis vulgaris* je taj, što moramo neutralizirati uzročnike upale, a to se može učiniti na ovaj način.

Onda smo imali šesnaestogodišnjeg dječaka koji je bio kleptomani, koji upravo predstavlja sliku dječaka kleptomana koja je ovdje prikazana. Imali ste demonstraciju najboljeg primjera. On se obično tretira na potpuno isti način. Tek ćemo vidjeti mogu li se dojmovi koje mu prenosimo povezati s ovim ili onim. Može biti različito, ovisno o tome kakav su odgoj djeca imala.

Sada ostaje dijete iz Stuttgarta, koje je zapravo nemirno dijete. To je pospano, retardirano dijete. Ono još nije staro, nije naučilo govoriti, zaostalo je u svemu što treba učiti u prvoj epohi života. Stoga je vrlo lako razumjeti što nedostaje ovom djetetu: nije shvatilo načelo oponašanja, nije u stanju oponašati. Drugim riječima, ne može pokrenuti svoje organe iz 'Ja' i astralnog tijela. To je izuzetno drago dijete, ali zapravo izuzetno teško svladava čežnju svog fizičkog tijela za odmorom. Sada će se s djetetom morati postupati tako da prvo vježba tonsku euritmiju. Tako će se moći naprijed. Stvar mogu dati samo kao ideal. Ako dijete pravilno vježba tonsku euritmiju, ono prije svega može doći do točke kada njegovo astralno tijelo bude toliko stimulirano da ritam tada zahvati etersko tijelo.

Zatim treba natjerati dijete da ponavlja ritmičke rečenice tako da doista uđe u ton: 'I teče i buja i urla i sika.' Sada je važno proći s djetetom ovako nešto: 'I teče....' na odgovarajući, polagan način, naprijed natrag. U ovom slučaju namjerno kažem '*wallet*' umjesto '*siedet*' jer se koristi u terapijske svrhe. Uvijek tako polako naprijed i natrag. A možda ćete učiniti isto sa sljedećim zvučnim kontekstom. Dijete treba iznutra probuditi na taj način, da ga natjeramo da se začudi: intonirajte A, zatim E I, zatim natrag I E A - A E I - I E A i tako dalje. Na taj način se postupno budi takvo dijete, i stvari će ponavljati kroz princip oponašanja. Samo trebate promatrati svako dijete pojedinačno, i pokušati osigurati da sve što radite uključuje oponašanje, uvijek dopuštajući djetetu da kratko oponaša.

Tada bi se radilo o terapijskom pristupu s tim djetetom, naime da se dopusti da djeluje nešto što pokreće organizam, nešto što proširuje supstancijalnost organizma, nešto centrifugalno - to je uvijek hipofiza, ali kod djeteta stvari stoje tako da ne možemo primijeniti hipofizu, kao kod rahitične djece, već je riječ o primjeni i suprotnog principa, centripetalnog principa, koji zajedno s hipofizom ima tendenciju da izgrađuje ljudski organizam od supstance, a to je ili *Carbo vegetabilis* ili *Carbo animalis*. Radilo bi se o tome da se primjeni *Carbo animalis* i da se izmjenjuje, tako da jednom ima princip forme u *Carbo animalis*, a u drugom slučaju princip organizacije, koji omogućuje rast, i to je svojstveno *Hypophysis cerebri*.

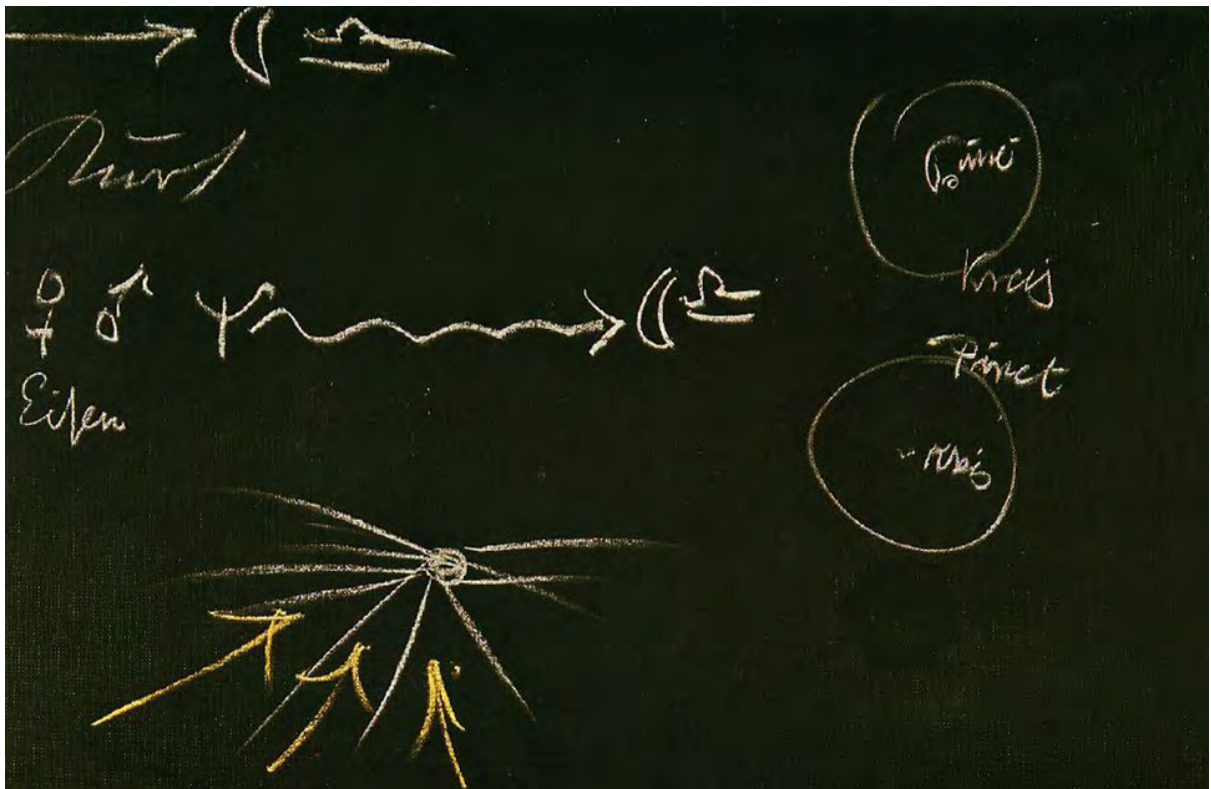
Pa, naravno, glavna stvar takvog instituta je da oni koji su u njemu promatraju sve što rade. Važno je da stvar vodite s određenim unutarnjim povjerenjem. Vidite, u ovom slučaju najgora stvar neće biti dijete - kod njega ćete vrlo brzo primijetiti napredak - nego su u takvom slučaju najgori roditelji, majka, koja će sigurno biti mišljenja da se čuda moraju činiti brzo. Sad sam čak čuo da majka želi ostati s djetetom.

Uzvik: *Samo ga je dovela.*

Pa, to je olakšanje, što majka nije tu. Ali u svakom slučaju, u takvom slučaju treba se s određenom čvrstoćom suprotstaviti razumljivim, ali

ponekad i strahovito nerazumnim zahtjevima roditelja, koji ne znaju i ne mogu znati što je takvom djetetu potrebno.

Pa, nije li sasvim dobro s takvim djetetom ako ga se i fizički dovede u te izmjenične položaje koji su označeni nečim poput A E I - I E A i tako dalje. I to možete učiniti vrlo dobro, ako ga naizmjenično na relativno kratko vrijeme stavljate u umjereno toplu vodu i potom umjereno tuširate. Na taj način oživljavate ono što je suđeno da oživi. Općenito, ako vidite da se abnormalno očituje u lijenosti, ova posljednja mjera uvijek će imati dobar učinak, pod uvjetom da se ne pretjeruje. No, ne treba se bojati ako se dijete malo uzruja odmah nakon što ste krenuli s takvim tretmanom kupanjem. To će proći. Reakcija već dolazi, stvari se postupno kreću u dobrom smjeru.

Sada još Kurt H. Kurt H. sve vidi u bojama. To je dječak, koji nikad nema novca, sjećate se - imam ga upravo sada pred sobom. Postoji glavna pojava kod ovog dječaka, a to je sljedeće: ne može pravilno pristupiti vanjskom svijetu, ostaje zaglavljen u sebi. Moram vam objasniti ovu pojavu, da bude slikovito objašnjena. Ne može ući u vanjski svijet, zbog toga se neprestano sudara s vlastitim astralnim tijelom, iznutra svojom 'Ja' organizacijom, i pritom doživljava unutarnju nespretnost, bolje rečeno unutarnju aljkavost. A to ide ruku pod ruku s tim, da on zaista razvija suptilnu osjetljivost kada dođe u kontakt sa svojim astralnim tijelom, i to ga čini finim čovjekom. To je povezano s viđenjem boja. On ih vidi jer može biti budan u vlastitom astralnom tijelu. Sada je kod njega slučaj da se može odgajati samo gledajući

stvari koje će se sve više razvijati: izvjesna tiha čežnja za idealima, ali u isto vrijeme i uzmicanje, svojevrsna nemoć da se nosi sa svijetom. Sada će sve ovisiti o tome imamo li prirodno povjerenje u ovog dječaka, kojeg se može podučavati upravo po metodi Waldorfske škole. Teško da se s ovim dječakom može nešto drugo učiniti. Nije li istina da dječak ima neobičnost napisati ovako nešto (vidi sliku, lijevo). Sada nastavite i pobrinite se da dječak razvije fino modeliran rukopis iz svojeg sadašnjeg, i tada ćete vidjeti da će izgledati preobražen u cijeloj svojoj unutarljivoj konstituciji. Ako se pojavi bilo kakav pokušaj hvalisanja, pokušajte ga odmah svesti na apsurd tako što ćete učiniti nešto na temelju povjerenja koje je stekao u vas.

Jučer sam govorio o albinosima. Toliko sam daleko odveo raspravu da sam rekao: sada moramo promaći kozmički impuls koji ovdje može djelovati. - Pa prvo možemo pitati stručnjakinju za takve konstelacije, je li u ovom ili drugim horoskopima primijetila nešto posebno što je tim albinosima zajedničko.

Za dr. Elisabeth Vreede:

Jeste li primijetili da se među vanjskim planetima ističu Uran i Neptun?

Dr. Elisabeth Vreede: Da, postoji mnogo aspekata. Ali inače ne bih mogla ništa više reći o horoskopu.

Namjerno te pitam jer često razmišljaš o horoskopu i vjerojatno su ti takve stvari puno puta bile u glavi. Od tebe za sada imam samo to dvoje. Budući da se radi o novom području, najbolje je ovom pitanju pristupiti heuristički. Postoji mnogo drugih stvari koje treba uzeti u obzir, ali prvo u obzir morate uzeti sljedeće.

Uzmimo čovjeka. Mi ga strukturiramo promatrajući strukturu koja organizira cijelo biće više iz eterskog principa, dijelimo ga na fizičko tijelo, etersko tijelo, tijelo osjećaja, koje dovodimo u vezu s dušom osjećaja, dušom razuma, onim što su Grci nazivali dušom moći, dušom svijesti, i tu dolazimo do duha-samog, životnog duha i duhovnog čovjeka. Sada vidite, kada pogledamo te članove ljudske prirode, u prvom redu se pojavljuju kao nešto što se mora smatrati relativno neovisnim i što čini ljudsko biće. Ali zapravo je sastav drugačiji za svaku osobu: jedna osoba ima malo više moći u eterskom tijelu, ali manje u fizičkom tijelu, druga ima malo više moći u duši svijesti i tako dalje, sve je to povezano. U svemu tome postoji čovjek sa svojom istinskom individualnošću, koja prolazi kroz ponovljene živote na Zemlji, a koja prvo cijeli ovaj kontekst mora dovesti u individualnu reguliranost zasnovanu na principu slobode. Ali ono što dolazi iz kozmičkog tako je blisko povezano s čovjekom, da najjači solarni utjecaj odgovara fizičkom (vidi raniju sliku), koji ima snažan utjecaj na ljude općenito. Najjači lunarni utjecaji odgovaraju eterskom tijelu, najjači utjecaji Merkura tijelu

osjećaja, a najjači utjecaji Venere na dušu osjećaja. Duša razuma odgovara najjačim utjecajima Marsa, duša svijesti utjecajima Jupitera, a duh-sam Saturna. A ono što danas još nije razvijeno u čovjeku izlazi na scenu kod Urana i Neptuna, to su skitnice koje su se kasnije pridružile našem planetarnom sustavu, i u njima treba tražiti planetarne utjecaje koji, u normalnim okolnostima, nemaju jakog utjecaja na konstelaciju rođenja.

Čovjek duha	Neptun
Duh života	Uranus
Duh-sam	Saturn
Duša svijesti	Jupiter
Duša razuma	♂ Mars
Duša osjećaja	♀ Venera
Tijelo osjećaja	Merkur
Etersko tijelo	Mjesec
Fizičko tijelo	☉ Sunce

Sada, znate iz drugih antropozofskih predavanja koliko je snažan utjecaj Mjeseca posredno kroz čovjekovo etersko tijelo. Povezan je s cjelokupnim načelom nasljeđivanja. On utiskuje sve vrste sila, na ovaj model fizičkog tijela, od roditelja. Ovaj lunarni utjecaj, zapravo postavlja cijeli smjer, od najranijeg embrionalnog razvoja u djetinjstvu.

Sada razmislite na trenutak da u čovjeku može postojati takva konstelacija, da je taj mjesečev impuls što je moguće jači, ili barem dovoljno jak, tako da čovjek nasljeđuje nešto putem nasljeđa što ga u određenom smislu uvlači u metaboličku organizaciju. Ali može biti i slučaj, da je nešto otrgnuto mjesečevim utjecajima, da ono što ne želi mjesečeve utjecaje, što leži s druge strane, naime Uran i Neptun, da to privlači ono što bi zapravo trebalo biti u mjesečevoj oblasti. Mogu postojati i druge konstelacije. Ali kod ove djece postoji upravo takva konstelacija i kod njih se po prikazanom horoskopu može zaključiti o čemu se radi.

Ako uzmemo jedan horoskop, onda ćemo ovdje naći - to ste možda primijetili - Uran s Venerom i Mars. Ne bi trebali ići dalje od ovog trigona, zar ne? Ovdje ćete pronaći Mars, Veneru i Uran. A ako uzmete Mars, on je u potpunoj opoziciji s Mjesecom čak i kod ovog djeteta koje je rođeno 1909. godine. Mars, koji ima Veneru i Uran u blizini, sam je u jakoj opoziciji s

Mjesecom. Ovdje je Mjesec, ondje je Mars. Mars vuče Uran i Veneru blizu sebe (vidi sliku, gore).

Sada bih vam skrenuo pažnju na nešto drugo: Mjesec je u isto vrijeme ispred Vage, dakle nije stabilan u Zodiaku, koleba se, pa je u ovom času i sam slabić; međutim, njegov utjecaj je dodatno umanjen činjenicom da mu je u opoziciji Mars, koji sa sobom nosi luciferski utjecaj.

Sada pogledajmo horoskop mlađeg djeteta i stvari stoje ovako: imate Veneru i Uran i Mars u jednom području, tako da su blizu jedni drugima, ali obuhvaćaju samo ovaj dio neba. Ponovno su blizu jedno drugome. U jednom slučaju vidjeli smo da su u opoziciji s Mjesecom, a da je istovremeno Mjesec u Vagi. Pogledajmo sada drugi horoskop, gdje opet imamo Mars, Veneru i Uran u susjedstvu, kao i prije. Ako pogledamo Mars, ustanovit ćemo da nije u potpunoj opoziciji s Mjesecom, već gotovo u opoziciji. Dakle, mlađe dijete ne doseže tako potpunu opoziciju s Mjesecom, već ima približnu opoziciju s Mjesecom. Ali najzanimljivije je to da ako tražimo Mjesec, opet ga nalazimo u Vagi, gotovo u opoziciji s Marsom, koji sa sobom povlači Uran i Veneru. Pa, to je opet u Vagi. Ne bi trebalo biti tako, ali zapravo nemate prave datume rođenja. Mjesec je u Vagi i tamo i ovdje.

Dr. Elisabeth Vreede: *Upadljivo je da obje imaju istu konstelaciju između Mjeseca i Neptuna.*

To bi se moralo objasniti pojedinačno. Horoskopi se moraju tumačiti pojedinačno. Nije iznenađujuće što se ovdje pojavljuje takva sličnost, budući da su sestre. Ne čudi da starije dijete pokazuje jaču opoziciju od mlađeg, koje je već pod utjecajem starijeg. Ali ovdje je riječ o tome da dolazimo do jedne potpuno providne konstelacije koja, ako je protumačimo, dovodi do sljedećeg: Mars, koji je nositelj željeza, postaje neovisan o principu reprodukcije, o Mjesecu, a prije svega donosi ono što je čovjeku već dano kroz princip Venere, sve što je vezano uz ljubav, on ga udaljava od njegove stvarne zadaće, odvaja ga od njegove stvarne zadaće, ostavlja ga izvan veze s onim što je uključeno u reprodukciju, a potom i u rast. I tako vidimo da ono što bi trebalo živjeti u abdomenu i povezano je sa silama rasta koje se kreću u organizaciju glave, i nalazimo da zbog toga mora nedostajati željeza u procesu rasta, dok svega što je povezano s borbom protiv željeza, sumpora, mora biti prisutno u višku.

Dakle, radi se o izuzetno jakoj premoći volje i prije svega treba paziti da se u odgoju djeteta što nježnije postupa sa osjetilno-živčanom organizacijom, koja je u cjelini nestabilna. Temelji se na pokretima ruku. Kod takve djece treba vrlo delikatno postupati s osjetilno-živčanom organizacijom, a prije svega ne naprezati oči s čitanjem i slično, nego sve upute davati tako da se ne gleda očima, ne čita. S druge strane, oči se navikavaju na impresije boja koje se međusobno malo razlikuju, posebno u prijelazima gdje se dugine boje polako

pretapaju jedna u drugu i dijete ih može pratiti pogledom. Pa, to su mjere koje bi se mogle poduzeti.

Ako bi netko još uvijek želio terapijski intervenirati u organizaciji, onda sve što do danas mogu reći je da, nakon puberteta te stvari možda više neće biti tako učinkovite. Ali ovo može biti važan trag, jer je jedno dijete rođeno 1909. a drugo 1921, a učinci se mogu jasno uočiti u svim njihovim razlikama. Radit će se o tome da je takvo dijete zapravo izloženo jakom zračenju željeza iz metaboličke organizacije udova. Ovo jako zračenje željeza možete postići samo ako napravite pirit u obliku prašine i dopustite da ovaj pirit procuri na površinu kroz koju zračenje željeza teško može proći, na primjer staklenu površinu - ali to u ovom slučaju ne možete koristiti. Stoga biste trebali pokušati koristiti što masniji i čistiji papir, najbolji bi bio vrlo tanak papir poput pergamenta, ali mora biti dovoljno tanak da prianja uz tijelo. Za to nije dobro koristiti obični laneni krpeni papir. Morali biste to namazati smolom jele ili nečim sličnim i pustiti da se prašina od pirita procijedi na to. To će dovesti željezo unutra do zračenja. Morate ga staviti duž nogu i na lopatice, a zatim pokušati staviti oblog koji se može povući, kao što je kohlearni oblog, na čelo. Ako se to posebno primijeni na organizam u vrijeme kada se mijenjaju zubi - kada se odvijaju vrlo jaka strujanja i protu strujanja - onda se može suzbiti nestabilnost kod takvog djeteta.

To bi bilo ono što bi proizašlo iz ovih stvari. No, naravno, problem se mora dalje istraživati; jer do sada svijet nije učinio ništa s albinosima osim što ih je stavio u izložbene kabine gdje bi razjasnili: malo sam debeo, imam sijedu kosu, danju ne vidim, ali noću bolje vidim. - Tako se predstavljaju albinosi i ne zna se puno, budući da se moderna znanost takvim stvarima ne bavi. Ali čim se dođe do tako očiglednih stvari koje sam spomenuo, postat će jasno da je kozmički utjecaj vrlo jak kada se dogodi potpuna nepravilnost u rasporedu članova čovjekove organizacije.

Sada vas molim da postavite pitanje koje biste htjeli postaviti.

Pitanje: Činjenica da smo došli u ovu situaciju postavljanja pitanja je što je dr. Lehrs otišao gospođi dr. Wegman i pitao o jednoj drugoj stvari. Utvrdio je da raspoloženje sudionika nije odgovarajuće.

Ali nema potrebe gubiti vrijeme na raspravu o tome, mnogo je jednostavnije, dr. Lehrs je došao do mene i objasnio mi da je raspoloženje među sudionicima Lauensteina bilo da žele poduzeti nešto u antropozofskom pokretu što bi bio prvi korak, misija, misija koja tek počinje, a koja bi morala biti povezana s činjenicom da bi se, prije svega, trebalo raspravljati o karmičkim vezama između onih koji čine tako nešto i slično.

Lehrs odmahuje glavom.

Pa, stavimo glavni naglasak na ono što je Lehrs rekao: mišljenja ste da treba započeti s nečim vrlo bazičnim, a ja sam rekao da će glavna stvar biti doista naučiti ono što je obuhvaćeno ovim tečajem. Kad netko ne bi bio zadovoljan ovim tečajem a držao se apstraktnog, primjerice organiziranja potpuno novog pokreta, onda bi radio nešto što izrasta iz onoga što radimo već dugo. To bi osobu dovelo u opasnost od megalomanije. Ali kako bih dužno razmotrio djelomično opravdane razloge, rekao sam: trebali biste postavljati pitanja. - Istina je da mi je Lehrs došao i rekao da to bitno novo treba proširiti u svijetu, da sam Lauenstein mora biti u središtu svijeta - to je sve dovelo do ovoga, zar ne? - Pa nije tako loše. Sada je najbolje postaviti konkretna pitanja i ne razmišljati o ostalom.

Albrecht Strohschein pita kako je institut Lauenstein povezan s činjenicom da je Trüper bio prvi koji je inaugurirao obrazovanje inferiorne djece?

Što mislite, da je taj čovjek doista bio prvi koji se pozabavio tom djecom? Ono što se ovdje implicira ne treba voditi u krajnost. O čemu se može raditi kod odgoja inferiorne djece: ne vjerujem, da su obrazovne ustanove za inferiornu djecu u Hannoveru, koje su se pojavile relativno rano i s određenim stupnjem uspjeha, mogle biti pod utjecajem ovog čovjeka. Početak odgoja inferiorne djece seže mnogo dalje. Ono što je oduvijek nedostajalo je upravo ono što omogućuje sagledavanje cjeline bića takve djece. Ne možete razumjeti ni najjednostavnije stvari, dragi prijatelji, ako ih ne razmotrite iz antropozofske perspektive. S druge strane, upravo uvid u čovjeka daje najdublje uvide u antropozofiju kao takvu.

Samo razmislite na trenutak, kada danas pogledate Goetheovu teoriju metamorfoze, kako ju je dao Goethe, koji je bio pametan čovjek. To je potpuna apstrakcija, kao nešto što ima svoje početke svuda, ali što se mora zaustaviti na prikazivanju kako list živi u cvijetu, kako se latica pretvara u prašnik, uzimajući u obzir vrlo elementarnu metamorfozu, a kod životinja i ljudi se zaustavlja na stidljivom promatranju transformacije kralježaka u kosti lubanje; nigdje se nije otišlo dalje od elementarnog. I sam, bio sam šokiran, rekao sam sebi: nije li Goethe shvatio - od toga sam bolovao osamdesetih - da je cijeli mozak transformacija jednog jedinog cerebralnog ganglija? Duhovno sam mogao vidjeti da je shvatio. Ali onda sam primijetio njegovu nevoljkost da kaže što je shvatio. Kad sam došao u Weimar, našao sam u bilježnici olovkom napisanu sljedeću rečenicu: mozak je transformirani glavni ganglion. - To je mojim trudom tiskano tek devedesetih. Devedesetih godina iznenada se pojavio sasvim novi pisac: Goethe je postao, takoreći, najplodniji pisac krajem 19. stoljeća.

Zamislite samo koliki je put od Goetheove teorije metamorfoze do one teorije metamorfoze koja nastaje, kada ovdje nađete jednogodišnje normalno dijete metamorfozirano iz onoga što je prije nekoliko dana ležalo pred vama kao

divovski embrij. To je usporavanje metamorfoze, zadržavanje embrionalnog stanja.

Ali steći ćete ovaj uvid, moji dragi prijatelji, ako stalno iznova budete radili ovu meditaciju koju sam vam jučer dao, govoreći vam: ovdje je kružnica, ovdje je točka, tu je kružnica točka, tu je točka kružnica, i tako dalje (vidi sliku). Stalno iznova u svojoj meditaciji, pustite točku da sklizne u krug, pustite da se točka proširi u krug i osjetite izranjanje metaboličke organizacije udova iz organizacije glave. Dođite do toče kada možete osjetiti glavu, kada si kažete: točka je točka, krug je krug. - Osjetite kako klizite od glave prema metaboličkom sustavu kada si kažete: točka je krug, krug je točka - suprotno. Tada ćete u sebi imati razvijenu teoriju metamorfoze i moći ćete sebi reći: samo kroz cjelokupan ovan način razmišljanja, koji donosi antropozofija, postaje moguće unijeti perspektivu u inferiornost djece. To je ono što smo pokušali učiniti na ovim predavanjima.

E sad, ako želite imati učinka, nije dobro zamišljati karmu na način da kažete: postoji anđeo koji je tamo postavio Strohschein, drugi anđeo je tamo stavio Pickert, a drugi anđeo je tamo stavio Löffler. Zatim je anđeo pomalo buntovnog Dr. Knauer sjeo ondje, posebno ljubazan anđeo je zatim doveo gospođicu Becker, osjećamo se kao da smo sastavljeni od pet anđela. - Ako želite djelovati, to nije prava koncepcija karme u koju biste trebali ulaziti. Umjesto toga, ispravno gledište je da treba tražiti impulse entuzijazma koji su usmjereni na karmu koja se odvija. Možete postaviti pitanje: što prethodno postoji u Jeni, što možemo uzeti, tako da to možemo povezati? - Jer naravno, kada se uselite u namještenu kuću, nećete izbaciti sav namještaj, već se u nekim slučajevima, ako je moguće - a to je slučaj - zapitati ćete se: kako iskoristiti ono što već postoji? - I tako sve što može biti je da se zapitate: kako koristiti ono što je već unutra?

Sada, znate da u Jeni ima ono čudno da se iz vrlo sličnih mladenačkih sklonosti, iz religiozno duhovnih sklonosti - ali duhovno metodički predstavljenih životnih sklonosti - njemački opat Hildebrand jednom okrenuo Rimu i postao papa Grgur VII, da je izvršio jak utjecaj iz Rima u pravcu iz kojeg je sve organizirano. Imamo snažan rimski impuls koji se iz Rima izljuje u Europu, kroz Cluniac impuls preveden na rimski. Proučite to nekad. Čudno je da je ta ista individualnost u sljedećem životu odvedena u Jenu, i ponovno se pojavljuje kao Ernst Haeckel. Baš kao da načela razgradnje u samom čovjeku, redovito interveniraju u načela izgradnje. Kao rezultat toga, u ovoj Jeni imate zračenje koje se jasno suprotno rimskoj struji. Mjesto susreta je ovdje (vidi sliku).

A kad je Ernst Haeckel na svoj šezdeseti rođendan govorio u Jeni, u prvom redu na Zoološkom institutu, mogao se steći dojam da je stari Hildebrand ustao. Imao je potpuno isti način govora, govorio je kao i on: tihim, prikrivenim glasom, uvijek odmjeravajući svoje riječi kao netko tko, iako je

puno govorio, još uvijek nije u stanju govoriti. A ono što je zanimljivo: opat Hildebrand, koji je samo imao izraz lica strogog pape - jednom je pokazivao crkvene orgulje - imao je tu posebnost da je volio govoriti stvari, koje bi kod drugih izazvale ne toliko smiješak, ali ipak prilično odobravanje. Divno je bilo kako bi se Haekel uklopio u raspoloženje za večerom, pričajući anegdote iz svog života između pojedinih jela, što bi ostalima razvezalo jezik i izmamilo osmijeh na lice. Činjenica je da je tada cjelokupno ponašanje šezdesetogodišnjaka, uz dječji osmijeh i izazovno, sve druge izbacilo iz kolosijeka. Još se sjećam, kako je bilo smiješno kada je Oscar Hertwig držao pompozni govor, i nije to mogao podnijeti, dok je Haeckel još pričao gluposti.

Da, to je tako, mislim da biste mogli postići nešto posebno iz onoga što sam dao kao ezoterični materijal, kada biste dobili sposobnost govora koji je Haeckel održao u Zoološkom institutu na svoj šezdeseti rođendan. Nije bilo dugo, ali bilo je osobno i imalo je nešto neobično objektivno u sebi. I onda to suprotstavite govoru profesora Gärtnera, koji je definitivno imao tendenciju da ne prihvati Haeckela kao nekoga tko je od bilo kakvog značaja u svjetskoj povijesti, koji nije dobronamjerno govorio o Haeckelu kao tvorcu 'Prirodne povijesti stvaranja', nego koji je izričito rekao: to je nešto što možemo zanemariti, ali želimo naglasiti koliko je predavanja naš kolega Haeckel održao, da je održao više predavanja od svih ostalih zajedno, što se čini čudnim da su ostali kolege održali toliko malo predavanja, da ono što je napravio Haeckel ne može sastaviti cijela Jenska medicinsko znanstvena zajednica! - Bio je filistarska glava. Bilo je smiješno čuti taj govor od ovoga čovjeka. Ako uzmete Haeckelov govor, imate nešto svježije i živo, i onda se unese skela, onda dođe kolega Gärtner i odrubi glavu. A fiziolog, koji je bio katolički svećenik, tužno gleda, jer svi su morali sudjelovati. Ali vidjeti Haeckela tamo, kako je izgledao mladoliko! I studenti su tog dana postali duhoviti. Bilo ih je puno, a studenti su bili neobično maštoviti. Samo si nabavite malu knjižicu sa svim pjesmama koje su se pjevale tijekom ovog dana, gdje možete vidjeti na neobičan način kako arheopteriks oštri kljun na vrhu crkvenog zvonika - i zamislite sav taj mladenački život. Ovo se opet preporučuje za meditaciju, tada ćete stajati na mjestu gdje Jena stoji u europskom duhovnom razvoju. - E sad, da stvar privedem kraju, održat ću sutra u devet sati svoje posljednje predavanje.

DVANAESTO PREDAVANJE

Dornach, 7. srpnja 1924.

Pa, počet ćemo tako što ćemo moći izraziti različite želje, a onda ću morati završiti tečaj. Zato vas molim da mi kažete što vam je još pri srcu kako bi krenuli naprijed.

Albrecht Strohschein: *Želio bih reći da nemamo više pitanja.*

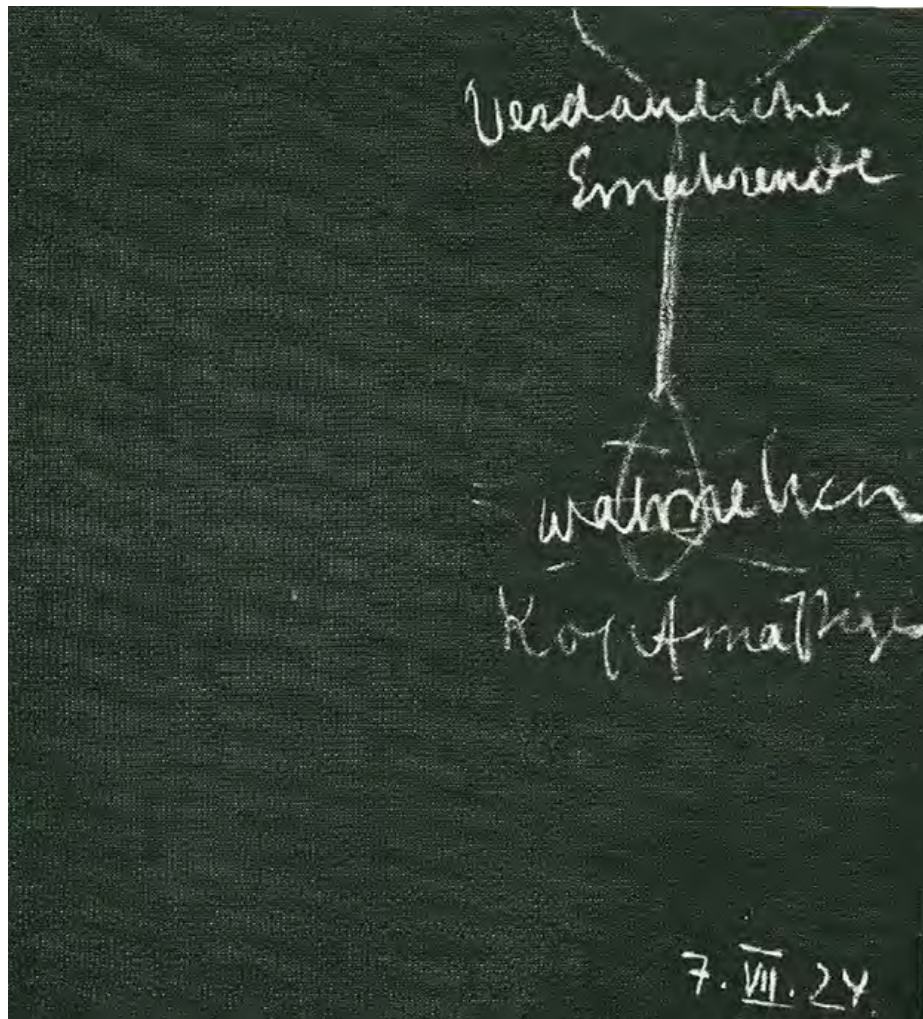
Sada, ove rasprave su bile o produbljivanju naše Waldorfske školske pedagogije, o obrazovnim metodama kojima se pristupa takozvanom abnormalnom djetetu. A vidjeli ste iz rasprava da se abnormalno dijete mora drugačije procjenjivati kada se prema njemu treba postupati nego prema takozvanom normalnom djetetu, ali i da ga odgajatelji i učitelji moraju drugačije procjenjivati nego se to danas radi u laičkim krugovima, gdje ljudi uglavnom staju na isticanju abnormalnosti i ne vraćaju se na ono što je u pozadini. Danas nipošto nismo toliko daleko kao što je Goethe bio, na neki elementaran način u svom razmatranju rasta biljaka i prirode biljaka. Goethe je s osobitim veseljem gledao na deformacije koje se javljaju kod biljaka. A među najzanimljivijim člancima koje možete pronaći kod Goethea, oni su koji se bave tim deformacijama, gdje neki organ u biljci, koji je čovjek navikao nalaziti u određenom, takozvanom normalnom obliku, ili poraste u veličini iznad normale, ili je nenormalno organiziran, ponekad čak istisne organe koji su normalno na drugom mjestu, i tako dalje. Goethe u činjenici da se biljka može izraziti u takvim manifestacijama, vidi najbolje tragove za doći do stvarne ideje o izvornoj biljci. Jer on zna da je ideja iza biljke posebno očigledna u takvim deformacijama; tako da kad bismo u nizu promatranja na biljkama vidjeli kako se korijen može deformirati, kako se list, stabljika, cvijet, a također i plod mogu deformirati - naravno to moramo promatrati u nizu biljaka - tada bismo iz pogleda na deformacije mogli vidjeti izvornu biljku.

I to je u osnovi slučaj sa svim živim bićima, uključujući i one koji žive u duhu. Sve više shvaćamo da ono što živi iza ljudskog roda i izražava se u abnormalnostima, da je to ono što otkriva istinsku duhovnost ljudskog roda vanjskom svijetu. A ako stvari gledamo na ovaj način, također dolazimo do uvida kako su ljudi razmišljali i gledali na stvari u ranijim vremenima, kad su obrazovanje vidjeli kao nešto što je nevjerojatno blizu iscjeljivanju. U iscjeljivanju se vidjelo pristupanje ahrimanske i luciferske formacije onome što drži srednju liniju između luciferskog i ahrimanskog u smislu dobrog duhovnog. I kad su ljudi u mnogo višem smislu, vidjeli da se čovjek najprije mora dovesti u ravnotežu tijekom svog života kroz odgoj, također su u određenom smislu vidjeli nešto nenormalno u djetetu, koje je u određenom

pogledu bolesno i mora se izliječiti, tako da izvorne riječi za iscjeljenje i obrazovanje imaju potpuno isto značenje. Odgoj liječi takozvanu normalnu osobu, a liječenje je samo specijalizacija za takozvanu nenormalnu osobu.

Sasvim je prirodno da, ako netko smatra takvu osnovu ispravnom, mora ići dalje u ovom smjeru i postavljati dodatna pitanja. Zapravo, svaka bolest koja proizlazi od iznutra je nešto duhovno, ali u konačnici i svaka bolest koja proizlazi od iznutra kao posljedica vanjske povrede. Jer i kod prijeloma noge događa se reakcija iznutra prema vani, a bilo bi dobro da je i kirurgija, inspirirana takvim gledanjem. No, ako pogledamo te stvari, dolazimo do pitanja na puno višoj razini: kako se zapravo treba odnositi prema djetetu u svim aspektima tjelesnog i duhovno-duševnog ponašanja? I jedno i drugo je vrlo usko povezano, pogotovo kod djece, i ne smije se vjerovati da kada se djetetu daje nekakav lijek na bazi supstanci, da on samo fizički djeluje na dijete - kako se danas pretpostavlja. Tvar zapravo ima mnogo više duhovnog učinka na dijete nego na odraslu osobu. A djelovanje majčinog mlijeka sastoji se u tome što u majčinom mlijeku živi ono što se u starijem gledanju zvalo dobra mumija, za razliku od loše mumije koja živi u drugim produktima izlučivanja. Cijela majka živi u majčinom mlijeku. Tu imamo nešto što živi kao sila koja je zapravo samo promijenila svoje područje unutar ljudske organizacije. Do rođenja djeteta uglavnom je aktivna u području koje pripada metaboličkom sustavu udova, a nakon rođenja uglavnom je aktivna u području ritmičkog sustava. Tako se te snage pomiču jednu razinu u organizaciji. Prelaskom na jednu razinu više gube svoj 'Ja' sadržaj, koji je u biti bio aktivan tijekom embrionalnog razdoblja, ali još uvijek zadržava svoj astralni sadržaj. Kada bi se iste sile koje su aktivne u majčinom mlijeku podigle na višu razinu, do glave, također bi izgubile svoj astralni sadržaj i bile bi aktivne samo u fizičkoj i eterskoj organizaciji, tu dolazi do štetnog djelovanja na majku kada se te sile podignu na višu razinu. Tako vidimo sve abnormalne pojave koje se javljaju kod majke.

Dakle, u majčinu mlijeku još uvijek imamo astralne formativne sile koje imaju duhovni učinak, a mi samo trebamo promisliti koja je odgovornost na nama sada kada dopuštamo djetetu da prijeđe na vlastitu prehranu, kako danas više nema svijesti o tome kako duhovno zapravo djeluje svugdje u vanjskom svijetu: kako, uspinjući se od korijena do cvijeta i ploda, biljka postaje i djeluje svi više i više duhovno. Ako počnemo od korijena biljke, imamo ono što se isprva čini kao neduhovni rad korijena. Korijen stoji u relativno snažnom fizičkom i eterskom odnosu prema cijeloj okolini, ali u cvijetu biljke počinje život koji se kao u čežnji proteže prema astralu. Rastući prema gore, biljka postaje sve duhovnija. I tako ćemo se dalje morati upitati: kakav je odnos između ovog korijena biljke i konteksta svijeta?

- Njihova veza sa svijetom je njihova ugrađenost u Zemlju. Da, dragi moji prijatelji, ovaj korijen je urastao u zemlju kao što smo i mi urasli glavom u zrak i u svijetlo, tako da možemo reći: ovdje dolje u biljci, imamo percepciju, ono povezano s glavom, ovdje gore, imamo probavu, hranjenje (vidi sliku). Ovdje gore, u biljci, imamo ono što sadrži duhovnost za kojom čezne metabolički sustav udova, i stoga je također povezano s čovjekovim metaboličkim sustavom udova. A ako s jedne strane pogledamo majčino mlijeko, i s druge strane astralnost za kojom žudi biljka, onda se s okultne točke gledišta pojavljuje nevjerojatno blizak odnos - ne potpuna sličnost - između astralnosti koja dolazi od majke s majčinim mlijekom, i astralnosti koja od kozmosa lebdi do cvijeta biljke.

Sve ove stvari nisu izrečene da bi se nešto teoretski znalo, nego da bi se stekao pravi osjećaj o onome što se nalazi u čovjekovoj okolini i da bi to ušlo u sferu njegovog djelovanja i ponašanja. I tako ćemo morati nastojati postupno privikavati dijete na vanjsku prehranu, stimulirati ga plodovima, podržati njegov metabolički sustav cvijetom i poduprijeti ono što ima raditi s glavom kroz nježnu primjesu elementa korijena. Ove stvari treba imati, rekao

bih, u početku teoretski. U praksi bi trebale ući u uporabu, ali duhovnu uporabu.

Vidite, danas je iznimno teško steći uvid u čovjeka iz onoga što učimo u svim oblastima. Pogled se neprestano skreće upravo s onoga bitnoga. Danas ljudi nisu osposobljeni gledati bitno. Istina je da je u prvoj polovici 19. stoljeća pogled na esencijalnu prirodu potpuno zamro. Tako je u prvoj polovici 19. stoljeća još uvijek postojala ideja koja danas živi samo u jeziku, u geniju jezika. To bi se moglo okarakterizirati na sljedeći način: ako pogledate ljudski rod, vidjet ćete da postoji dug niz bolesti. Ako idemo apstraktno, mogli bismo zapisati te različite bolesti. Ako bi ih zapisali u ravnini, mogli bi stvoriti neku vrstu karte: u jednom kutu nasljedne bolesti, u drugom kutu one smrtonosne, mogle bi se lijepo rasporediti; onda bi imali kartu bolesti, pa bi se moglo konkretno vidjeti gdje pripada dijete već prema svojoj organizaciji. I moglo bi se zamisliti kako bi se ono što se pojavljuje kao sklonost bolesti shematski nacrtalo na listovima paus papira, i ime djeteta stavili gdje mu je mjesto. Zamislite da ste imali takvu ideju, učinili biste to.

U prvoj polovici 19. stoljeća još uvijek postoji ideja da se tamo gdje treba pisati bolesti uvijek mogu pisati imena životinja. Imalo se mišljenje, da su u životinjskom carstvu upisane sve vrste bolesti u prirodi. Svaka životinja, pravilno promatrana, predstavlja bolest. Za životinju je bolest takoreći zdrava. Ako ova životinja uđe u ljudsko biće, umjesto njegove vlastite organizacije, čovjek degenerira u organizaciju životinje i oboli. U prvoj polovici 19. stoljeća takve ideje nisu zastupali samo praznovjerni ljudi, nego su bile čak i Hegelove ideje, i to prilično održive ideje. Sada razmislite koliko možete razjasniti prirodu bilo kojeg ljudskog bića ako možete reći da ono degenerira u lava, orla, vola ili da čak degenerira u pretjerano duhovno. Ili, ako idete dalje, shvatit ćete da kada, recimo, etersko tijelo postane previše mekano, imate čvrst afinitet eterskog tijela prema fizičkoj supstanci, i tada ćete u čovjeku pronaći organizaciju koja inače može postojati samo u nižem životinjskom carstvu. Ovo su osnovne ideje koje trebate steći. A ono što vi, kao edukator, morate učiniti da biste se obrazovali je otprilike sljedeće.

Možete početi od vrlo specifičnih meditacija. Posebno moćna meditacija za odgojitelje je ona koju sam dao ovdje. Ali vidjet ćete plodonosnost onoga što prakticirate kao meditaciju s određenom orijentacijom u sebi, u tome da ste nošeni naprijed svojim osjećajima kao da ste *in absentia corporis*, u odsutnosti tijela, kao da ste u kupki astralnih valova, nošeni ste u svijet koji lagano leluja pred vama i daje vam priliku da vidite stvari oko sebe, koje vam onda daju odgovore na vaša pitanja. Da biste dosegili takve mogućnosti, morate se držati, ne samo teoretski, onoga što je predstavljeno, naprimjer, kao preduvjeti za meditativni razvoj u 'Kako se stječe uvid u više svjetove?'.

Nije li istina da je jedna prepreka takvom razvoju ljudski egoizam u smislu da čovjek svoj sud previše usmjerava u sferu svog 'Ja'? Razmislite samo o

tome što zapravo znači koncentriranje na sebe. Imamo svoje fizičko tijelo, koje datira još iz vremena Saturna i znalački je razvijeno u četiri veličanstvene etape. Imamo etersko tijelo, koje je vješto transformirano tri puta, imamo astralno tijelo, koje je transformirano dva puta. Ni jedno od njih ne spada u područje zemaljske svijesti, samo 'Ja' spada u područje zemaljske svijesti. Ali to je zapravo samo iluzija 'Ja', jer se pravo 'Ja' može vidjeti samo gledanjem unatrag u prethodnu inkarnaciju. Sadašnje je samo ono što postaje i tek će postati stvarnost u sljedećoj inkarnaciji. 'Ja' je tek samo beba. A kad se stvari prozru, kad netko stvarno pliva u svom egoizmu, ima se imaginacija požudne dojilje, koja u srcu osjeća požudu prema malom djetetu; ali ta je žudnja opravdana, jer dijete je drugo. Ali sada, za razliku od egoizma, pred sobom imamo tu sliku ljudskog bića koje vrlo nježno grli bebu, dijete. I danas ljudi hodaju okolo ovako - ako biste ih slikali astralno, morali biste ih slikati, da u jednoj ruci nose svoje dijete. - Egipćani su još uvijek bili u stanju formirati dobro poznati skarabej, gdje je vlastito 'Ja' barem podržavala organizacija glave. Današnji čovjek nježno u naručju nosi svoje 'Ja'. Usporedba ove slike s onim što netko čini kao svakodnevnu radnju, opet je iznimno korisna meditacija za odgajatelja. A onda ste odvedeni u ono što sam opisao kao: plivanje u kupki duhovnih valova. - Dobijte odgovore na pitanja iz ovakvih pogleda, što naravno uključuje unutarnji mir, koji se mora pokušati sačuvati za takve trenutke. I odmah se može prepoznati je li netko predisponiran za bilo kakav razvoj u tom smjeru. Vidi se po tome žali li se na prepreke ili ne. Svatko tko prolazi kroz razvoj nikada se ne žali da mora savladati prepreke. Jer u stvarnosti niste spriječeni činiti ovo ili ono. Zamislivo je da bi netko najučinkovitiju meditaciju mogao napraviti prije neke odlučne radnje, neposredno nakon nje, ili ponoviti nakon odlučne radnje, s potpunim zaboravom onoga što je doživio djelujući. Jer bitno je da čovjek ima moć otrgnuti se iz jednog svijeta i pronaći put u drugi svijet. I to je općenito pozivanje na unutarnje moći.

Gledajte, pogledajte samo kolika je razlika pristupate li djetetu s više ili manje ravnodušnosti, ili s pravom ljubavlju. Čim se djetetu pristupi s pravom ljubavlju, čim prestanete vjerovati da se tehničkim trkovima može postići više nego pravo ljubavlju, učinkovitost odgoja, posebice kod nenormalne djece, odmah je tu.

Stoga se svaki temelj za određenu aktivnost unutar antropozofskog pokreta, mora vidjeti kao procvat određenog stava. Stvari koje su dane, zapravo treba promatrati samo kao korijenje iz kojeg niče biljka stava. I doista je nužno da se, prije svega, ono supstancijalno antropozofsko, osjeti kao stvarnost. I ništa nećete postići, to se može unaprijed reći, ako ono što ste ovdje upili, nije nešto što ste upravo doživjeli i što vas je potaklo i stvorilo stav. To je bio, rekao bih, preduvjet koji je nekada bio samorazumljiv, ali koji sve više postaje očigledan, i koji je temelj onoga što će sada postojati kao Antropozofsko društvo od Božićne konferencije. Ono što dolazi iz

Goetheanuma iz njegovih institucija, mora se smatrati sasvim stvarnim, pa tako u budućnosti ne može biti drugačije nego da će ono što će imati antropozofski učinak u budućnosti, proizlaziti iz različitih odjela. Jer, nakon svega što naslućujete iz takvih rasprava, ovo Antropozofsko društvo mora postati organizam u kojemu odgovornosti djeluju kao krvotok. A stvari rade zajedno na pravi način ako se ispravno percipiraju. Kao što srce i bubrezi moraju raditi zajedno za određene funkcije u ljudskom organizmu, kako bi stvorili jedinstvo, dakle, za ono čemu težite, i odjeli, koji u sebi njeguju ono za što su posebno odgovorni, moraju surađivati. Ali osoba koja tada poduzima nešto u svijetu, mora dopustiti da ono što tada dolazi iz odjela djeluje zajedno u njegovim djelima, i čovjek treba ozbiljno shvatiti antropozofski rad.

Dakle, imate namjeru, raditi za inferiornu djecu. Prije svega, morate uzeti u obzir ono što živi u antropozofskom pokretu kao pedagoškoj struji. Pedagoška struja mora biti nešto što se, ovakva kakva postoji, mora pretočiti u vaš vlastiti rad. Mora vam biti jasno, da je ono što sadrži pedagoški pokret ono što liječi tipično ljudsko biće, kako bi moglo zauzeti svoje mjesto u svijetu. Onda vam mora biti jasna činjenica, da vam samo medicinski dio može dati ono što može produbiti pedagogiju s obzirom na ljudske abnormalnosti. I ako se udubite na pravi način, ubrzo ćete uvidjeti da se to ne može dati na način da se čuje: ovo je dobro za ovo, ovo je dobro za ono - već samo stvaranjem kontinuirane, žive veze. Ovo prekidanje životnog konteksta je nešto, čega ne bi trebalo biti. U posebnom radu ne bi smio krenuti određeni egoizam, već samo čežnja da se smjesti unutar cjeline. Kako se terapijska euritmija približava terapijskoj pedagogiji, tako se euritmija u cjelini približava terapijskoj pedagogiji. Iz ovoga opet treba vidjeti, da se i u ovom smjeru treba tražiti živa veza, koja bi se također trebala izraziti u tome da u određenoj mjeri oni koji se bave terapijskom euritmijom, trebaju imati osnove euritmije. Terapijska euritmija trebala bi izrasti iz općeg poznavanja zvukovne i tonske euritmije, čak i ako nije dovedena do umjetničkog savršenstva. No prije svega, čovjek mora biti svjestan da se mora povezivati s drugim ljudima, pa je jedini način za to potražiti podršku liječnika pri prakticiranju terapijske euritmije. I postavljen je uvjet kada je postavljena terapijska euritmija, da se ne smije prakticirati bez konzultacije s liječnikom. Sve to već pokazuje koliko zamršene, koliko žive moraju biti stvari koje oživljavaju u antropozofiji.

Ali postoji i ovo: u budućnosti će Antropozofsko društvo biti suočeno s odlukom, da će na intenzivan način doći do ovoga: jesu li odgovornosti održive ili nisu održive? - Ne morate vjerovati, ali iz svega što se događa moglo se vidjeti: u vrijeme kada je Božićna konferencija trebala biti provedena u djelo, te su odgovornosti stavljene u oštar fokus s isključivošću koja bi nekim možda mogla biti okrutna, u odnosu na kvalitetu ljudskih osobnosti koje su tamo. Budući da je Izvršni odbor u Goetheanumu formiran

na toj osnovi, nije moguće drugo nego da se ovaj Izvršni odbor smatra potpuno autoritativnim tijelom unutar onoga što se događa u Antropozofskom društvu. Za pojedinačna pitanja koja se razmatraju, ovaj se Odbor jednostavno mora smatrati punim autoritetom. I hoće li to u budućnosti biti shvaćeno ili ne, unutar antropozofskog pokreta?

I to je ono što se mora reći, pogotovo u slučaju temelja kakav je vaš, kao svojevrsno polaganje temeljca. Osim ako kritika u nekom trenutku ne prestane u odnosu među ljudima - jer kritika se nikada ne odnosi na sadržaj učenja, već na sadržaj onoga što se radi - osim ako ova kritika ne prestane, osim ako stvarno ne postoji princip autoriteta - ne u poučavanju, već u radu - posebno u odnosu na stvari u kojima je okultno na djelu, tada će antropozofskom pokretu biti nemoguće postati ono što apsolutno mora postati ako želi preživjeti. Prikrivena pobuna protiv onih koji imaju odgovornost je ono s čim se ne može nastaviti u budućnosti; i tada će članstvo u školi nužno morati stvoriti kolektiv, jer ako se potrebno razumijevanje ne pojavi, članstvo u školi će morati prestati. Moglo bi se reći: prije božićnog susreta, budući da nije bilo Odbora s namjerom ezoterijskog rada, 'mišljenje' i 'osjećanje' bilo je prepušteno meni. I u najvećoj mjeri, svi su drugi koristili, kako im je bilo drago, 'volju'. To je bilo kao izvorna pojava sve do božićnog susreta. Kada se radilo o okretanju mišljenju ili osjećanju, u antropozofskim stvarima, ljudi su mi dolazili na način sličan kao što odlaze postolaru da im napravi čizme. To je bilo tim intenzivnije jer se to nije primjećivalo, već se vjerovalo suprotno. Ali cijela se stvar može i izlječiti ako se osvijesti, da postoji i 'volja' društva koja proizlazi iz Izvršnog odbora u Goetheanumu. I to ćete vidjeti ako tome pristupite s razumijevanjem, a nikako s prisilom.

Ali način razmišljanja je vrlo čudan. Toliko je vezan za riječi. Jučer me zaprepastilo na koji se groteskni način ljudi drže riječi, kako onda napuhuju riječi i podgrijani riječima stvaraju čežnju za djelom. Pretpostavlja se da sam ovo rekao u Breslau odboru Slobodnog antropozofskog društva, da su ostali sada otišli i ostao je samo središnji Odbor. Zaključak je odmah bio: ovo je središnjica - sada mora dobiti glavu. - Pa vidite, ovdje je osnovna činjenica sljedeća, čovjek se drži riječi: budući da se glava nekada u uobičajenoj upotrebi nazivala središnjicom, ljudi se drže te riječi, a ne uviđaju da je, prije svega, Izvršni odbor u Goetheanumu potpuno usklađen s tim takozvanim središnjim odborom. To bi bilo govoriti gluposti. Ali toga nije bilo. I tako, radi se o prosuđivanju prema činjenicama.

Ovo je od iznimne važnosti ako se želimo uhvatiti u koštac s antropozofskim pokretom. Stoga je potrebno da svoje utemeljenje u Lauensteinu, koje doista može pobuditi najveće nade, shvatite na način da djeluje u potpunom skladu s antropozofskim pokretom, da ste s jedne strane ispunjeni sviješću da će antropozofski pokret također njegovati i paziti ono čemu kaže svoje 'da', ali to

može paziti i njegovati samo na način koji je primjeren njegovim današnjim institucijama nakon Božićne konferencije. Ali s druge strane, također mora biti slučaj da takav član onda, također sa svoje strane čini ono da poveća snagu antropozofskog pokreta.

Ovo bih želio uputiti svima vama, dragi prijatelji, i takvu riječ koja dolazi iz srca smatrati kao ono što bih vam želio dati, kao poticaj koji će i dalje djelovati.

Ako razmišljate o tome da duhovni pokret učinite plodonosnim za praktični život, tada taj duhovni pokret morate smatrati živim.

Ovim putem, želim vam snagu, dobar smjer, i dobar rad, vaše volje, dragi moji prijatelji!

Bilješke

Albrecht Strohschein, jedan od inicijatora tečaja, izvještava o stvaranju tečaja i prijepisa u 'Podrijetlu antropozofskog kurativnog obrazovanja' (u antologiji 'Doživjeli smo Rudolfa Steinera', Stuttgart 1956): "Rudolf Steiner nije želio da se pozove stenograf; samo kad bi netko od nas znao stenografirati, ne bi imao ništa protiv prepisivanja. Troje sudionika zatim je dalo sve od sebe kako bi se što bolje napravi transkript." Ovaj tekst, koji su pripremili tri sudionika, čini osnovu publikacije. Osnovni izvor za to bile su stenografske bilješke Lilly Kolisko, čiji su izvorni prijepisi predavanja 3 do 10 dostupni u arhivu Uprave baštine Rudolfa Steinera.

Publikacija Wilhelm Uhlenhoff-a, 'Djeca posebnog obrazovnog tečaja', koju je objavio *Freies Geistesleben*, objavljena je 1994. o biografijama djece o kojima se ovdje govori. Ovdje se također treba pozvati na predavanje Siegfried Pickert-a, 'Počeci antropozofskog kurativnog obrazovanja' i na časopis 'Skrb za dušu u kurativnom obrazovanju i socijalnoj terapiji' (Dornach), koji izvještava o sudbini neke od 'djece tečaja kurativnog obrazovanja'.

Što se tiče crteža na ploči u boji: crteži na ploči Rudolfa Steinera za predavanja Kurativnog obrazovnog tečaja, reproducirani u izdanju, reproducirani su po prvi put s izvornih ploča za 5. izdanje (1975).